

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

τόπος

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΥ

ΤΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

*Εγκριθείσας

δια την πατριαρχική σύμβαση της Ελλάς
διά την περίοδο 1909-1913

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΕΚΔΟΤΗΣ Δ. Χ. ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΣ

1910

ΔΡΑΧ. 1.55

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΤΟ ΔΙΟΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΚΥΙ

*Αριθμ. Πρωτ. 14,330
Διεκπ. 11,927* **Ἐν Ἀθήναις τῇ 5ῃ Σεπτεμβρίου 1909.*

Πρός τὸν κ. Δ. Χ. ΤΕΡΖΟΠΟΥΔΟΝ

Γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι κατ’ ἀπόφασιν τῆς ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν διδακτικῶν βιβλίων ἐποπτικῆς Ἐπιτροπέας ἡ τιμὴ τῶν *Νεοελληνικῶν Αναγγωσμάτων* (τόμος 3ος) διὰ τὸν Γ’ τάξιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων ἐν φύλλων τυπογραφικῶν 76]8 ὁρίσθη εἰς δραχμὰς μίαν καὶ λεπτὰ πεντήκοντα καὶ πέντε (1,55), τὸ δὲ ἐπιθετέον βιβλιόσημιον χρώματος ὁδίνον ἔσται ἀξίας λεπτῶν ὅγδοι-κοντα (80).

Ἐντελλόμεθα, ὅπως συμμαρτυρηθῆτε πρὸς τὰς ἀποφάσεις ταύτας, ἐκτυπώσητε δὲ τὴν παροῦσαν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ περικαλύμματος τοῦ βιβλίου κάτωθι τῆς θέσεως, εἰς ἣν κατὰ νόμον ἐπικολλᾶται τὸ βιβλιόσημιον.

*Ο *Υπουργός

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΖΑΪΜΗΣ

Γ. ΒΕΝΟΥΔΟΣ

ΑΙΓΑΙΟΝ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑ ΣΠΙΑΤΑ

ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΑ ΣΤΗΝ ΓΑΛΕΩΣ

ΑΝΕΛΛΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΥ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΚΑΛΑΜΑΝΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Γ' ΤΑΞΕΩΣ

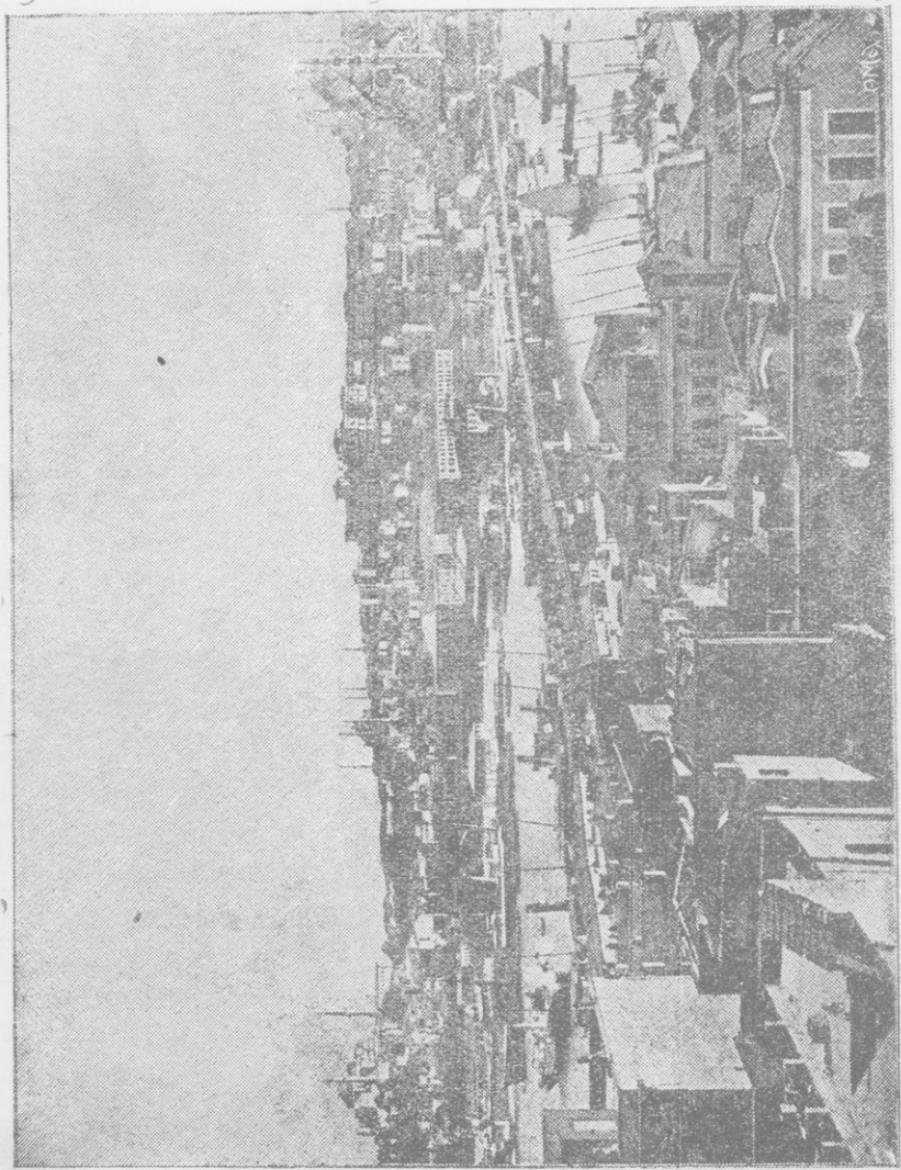
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΓΚΡΙΘΕΝΤΑ

**Ἐν τῷ κατὰ τὸν νόμον ΙΣΑ' διαγωνισμῷ διὰ τὴν τετραετίαν 1909—1913.*

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ Δ. Χ. ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΣ
1911

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΤΑΞΙΣ Γ'.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ

ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ

Ἄσ φαντασθῇ ὁ ἀναγνώστης τὴν κατάπληξιν τῶν Βυζαντίων, ὅτε τεσσαράκοντα ἔξι ἐνιαυτοὺς μετὰ τὴν ἀπόδρασιν τοῦ Μωάμεθ καὶ μόνους τεσσαράκοντα μετὰ τὴν τούτου ἀποβίωσιν, τάχυδρόμοι τινὲς κατεσπευσμένως ἐλθόντες ἐκ Κυζίκου διεθρύλησαν ὅτι στόλος πολύκροτος, τὸ γῆμισέληνον σημαιοφορῶν, (*) ἡποιμάζετο νὰ πλεύσῃ πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον. Ἐδασίλευε τότε Κωνσταντῖνος ὁ Πογωνᾶτος, ἔγγονος Ἡρακλείου, ἀνὴρ εὐσεβής τε καὶ δραστήριος, ὅστις διὰ κατασκόπων τὴν ἐκστρατείαν προεγγνωκὼς εἶχεν ἡδη ναυπηγήσει τριήρεις εὐμεγέθεις καὶ προδιέθετο τὸν στρατὸν εἰς τὴν ἀντίστασιν. Άλλ? οἱ Σαρακηνοὶ δὲν ἔφοβήθησαν τὴν παράταξιν τοῦ

(*) Δηλογότι: Τουρκικός.

κύτοκρατορικοῦ στόλου, δστις περιέμενε τὸν ἔχθρὸν ἐν τῷ Προκλιανισίῳ λιμένι προσωρινοῦ σμένος. Ἀγκυροθολήσαντες οὐ μακρὰν τῆς Μαγναύρας, περὶ τὰ προάστεια τῆς πρωτευούσης, ἐνταῦθα καὶ τὴν ἀπόδασιν ἐτέλεσαν.

Τὰ προπύργια τῆς ἑπταλόφου μεγαλοπόλεως καὶ οἱ ἀπειράριθμοι θόλοι τῶν γαῶν αὐτῆς ὑπεργράφαντας ἐντεῦθεν ἐσχεδίαζοντο εἰς τὴν δρασιν τῶν βαρβάρων. Τέλος πάντων, οὗτοι, μετὰ μακρὰν προσδοκίαν, ἰδίοις ὅμιλασιν ἀπὸ τῆς χρυσῆς Πύλης ἐπώπτευον τὴν θαυμασίαν βασιλίσσα, τὸ καύχημα τῶν ἀνατολικῶν ποιητῶν, αὐτήν, τὸ δονιμα τῆς ὄποιας πολλάκις, μυθώδεσι διηγήμασιν ἀναμεμιγμένον, ἔκρουσε κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τὴν εὑφλεκτὸν ἀραβικὴν φαντασίαν τῶν. "Τιμος εὐχαριστίας θερυθώδης ἦγέρθη πρὸς τὸν Ἄλλαχ. Καὶ πῶς τὸ ὅντι δὲν ἦτο ἀξίος εὐχαριστίας ὁ θεὸς ἐκεῖνος, ὃστε πάντα μὲν τὰ γένη κατηγάγκασε νὰ ἐσθίωσι τὸν ἄρτον ἐν ἕδρωτι τοῦ προσώπου, νὰ καλλιεργῶσι γῆν πολλάκις ἄφορον, νὰ ἐργάζωνται νυχθημερόν, τοῖς δὲ ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ ἐπεφύλαττε τὴν ἀπόλαυσιν τοσούτων μέχθων καὶ ἕρετων; Ἰδοὺ πρὸ διφθαλιῶν τῶν πιστῶν τὸ καταγώγιον τοῦ πλούτου καὶ τῶν θησαυρῶν τῆς γῆς! Ἰδοὺ τὸ τέρμα τῆς δόξης, ὁ στέφανος τῆς πίστεως! "Ετι μικρὰν αἴματος θυσίαν καὶ ἡ ἐρυθρὰ σημαλα τῶν Καλιφῶν θέλει κυματίσει μέχρι συντελείας κόσμου ἐπὶ τῶν τριῶν ιεραπόλεων τῆς Ἀνατολῆς, Μέκκας, Τερουσαλήμ, Κωνσταντινουπόλεως!

"Ἐνῷ τοιαῦτά τινα οἱ βάρβαροι ἐν ἑκυτοῖς ἀνεπέμπαζον, ἐπὶ τῶν προπυργίων ἴσταμενοι οἱ Γραικοὶ ἐθεώρουν ἐν φόδῳ καὶ τρόμῳ τὸ πλῆθος τῶν ἔχθρων, καὶ τὰς ναυτικὰς παρασκευάς των. Θέαμα δὲ τῷ ὅντι τρομακτικὸν παρίστανον οἱ τετραπλοὶ ἐκεῖνοι στίχοι τῶν πλοίων, αἱ ἀπειράριθμοι τῶν ἀλιτηρίων σκηναί, τὰ ἥμινγυινα σιμήνη, ἀπερὶ οὐ μακρὰν πλανώμενα τῶν

τειχῶν, ἐμυκτήριζον διὰ κραυγῶν καὶ νευμάτων τὴν ἀνδρείαν τῶν εἰδωλολατρῶν... Ἀλλὰ τί δὲν ἔθαυματούργησαν πάντοτε, καὶ τί δὲν δύνανται νὰ θαυματουργίσωσι παρὰ τοῖς "Ἐλλησιν, ἡ ἔποψίς του κινδύνου, διῆλος τῆς πίστεως, ἡ στοργὴ πρὸς τὰς ἔδιας γυναικας καὶ τὰ τέκνα; Ὁ θρησκευτικὸς τῶν Μουσουλμάνων ἐνθουσιασμός, διατρέχων τὸ μεταξὺ πολιορκητῶν καὶ πολιορκουμένων διάστημα, μεταξύδεται εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος, ἐιπυρεύει, (*) ζωπυρεῖ τὸ αἰσθητα τοῦ χριστιανοῦ, ἀναφλέγει τοῦ Γραικοῦ τὴν παρδίκην. Αἴφνης δὲ αἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κοινωνικαὶ ἀνωμαλίαι ἔξαλεψονται, τὸ τεράτευτα τῆς ἡθικῆς καὶ ἔθνικῆς δουλείας διαλύεται πρὸς ὥραν. «Πλεῖσται χιλιάδες ἀνδρῶν ὁπλίζονται ἐκ τῶν γεωργικῶν καταλόγων καὶ τῶν βαναυσικῶν τεχνῶν, τῶν τε ἐκ τῆς Συγκλήτου Βουλῆς καὶ τοῦ τῆς πόλεως δήμου.» Ή κοινωνία τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐαγγελίζεται ἐν τῷ σημείῳ τοῦ πολεμουμένου Σταυροῦ, ἀνδροῦται ἀπέναντι τοῦ ἥμισελήγουν. "Εν καὶ τὸ αὐτὸ ἔνδυμα, τὸ τῆς κοινῆς σωτηρίας, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔνδυμα τοῦ σήμερον χρόνου, περιέννυσι (**) βασιλεῖς τε καὶ ὑπήκοοι, δούλους τε καὶ δεσπότας, πλουσίους τε καὶ πένητας, ἀνδρας τε καὶ γυναικας, γενναίους τε καὶ δειλούς. «Καθάπερ γὰρ τὰ φυτὰ ἀρδευόμενα αὔξεσθαι πέφικεν, οὕτω καὶ ἡ πίστις, ἡ ἡμετέρα πολεμουμένη μᾶλλον ἀνθεῖ, καὶ ἐνοχλουμένη πλεονάζει.» Τοιαύτη δὲ φρονήματος ἀπροσδόκητος μεταβολὴ πολλαχοῦ τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ἀναφένεται, μάλιστα μετὰ Χριστοῦ ὅθεν δι μετά τινας αἰώνας ἀκμάσκες Λουθῆρος δὲν ἔσφυλεν, εἰς μόνα τὰ θαύματα τῆς χριστιανῆς πίστεως τὰς. Ἐλπίδας του περὶ Τούρκων ἔξοντάσις εὐαπούεσσας. «Δὲν ἐλ-

(*) Ἀναφλέγει.

(**) Ηεριβάλλεται.

πλέω, εἰπεν ἐμφαντικῶς ἐν τινι Συνόδῳ, ἔνθα συνεζητοῦντο τὰ χρειώδη πρὸς ἀμυναν τῶν Χριστιανῶν, δὲν ἐλπίζω οὕτε εἰς τὰ τείχη μας, οὕτε εἰς τὴν κατὰ τῶν Τούρκων διμόνοιαν τῶν βασιλέων μας, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ Πάτερνον! » Αἱ ἐχθρο-πραξίαι ἥρεσαντο ἀπὸ Ἀπριλίου μηνός. (**) Ἐκροτήθη δὲ πολέμου συμβολὴ οὐχ ἀπαξ, ἀλλὰ πᾶσαν ἡμέραν μέχρι Σεπτεμβρίου καὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας, ταῦτογρόνως δὲ ναυμαχίαι κατὰ θάλατταν συνήπτοντο. Οἱ Γραικοὶ ἀντέκρουν τὰς ἐφόδους τῶν Βαρθάρων, ὡς λέοντες ἀγωνίζομενοι, οὗτοι δὲ πεισματωδῶς ἐπανήργησαντο, νῦν μὲν προχωροῦντες μέχρι Χρυσῆς Πύλης, ἀλλοτε δ' ἀντωθούμενοι ἔως τοῦ παραλίου. Χειμῶνος δ' ἐπελθόντος, ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἀπρακτος ἐν Κυζίκῳ προσωριμίσθη ἀλλὰ πάλιν ἔαρος ἀρχομένου, ἀρχεται διὰ ἔηρᾶς καὶ θαλάττης πόλεμος προσβάνει ὅμως ἀτελεσφοργίτως, τῶν χριστιανῶν ἡρωϊκῶς ἀντιμαχομένων. Τὸ δὲ ἀκόλουθον ἐπανακάμπτουσιν οἱ βάρθαροι, καὶ πάλιν ἀνωφελῶς. Ἐπανέρχονται καθ' ἕκαστον ἔαρ καὶ τετάρτην, καὶ πέμπτην, καὶ ἔκτην φοράν, ἀλλὰ πάντοτε διαχειμάζουσιν ἐν Κυζίκῳ κατηγραμένοι, οὐδὲν ἴσχύοντες κατὰ τῶν Γραικῶν.

Τέλος πάντων, καὶ παρὰ τοῦ στρατάρχου αὐτῶν Μαυΐα, ἦ κατὰ τὸν Νικηφόρον, Χαλεῦ, διὰ παραινετικῶν λόγων φιλοτιμούμενοι, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Κορανίου περὶ νίκης κατὰ Γραικῶν ἔχοντες βεβαίαν, ἵσως δὲ καὶ τοὺς κινδύνους τῆς ἀποχωρήσεως προνοοῦντες, ὅμοιοι γάρ οἱ Σαρακηνοὶ μὰ τὸν προφήτην διηγύουσι, κατωνειδισμένοι εἰς Αἴγυπτον νὰ μὴ ἐπανέλθωσιν, ἀλλὰ διὰ τινος συσσώμου καὶ βιαιοτέρας ἐφοριμήσεως τοὺς προιταχῶνας τῶν Γραικῶν ὑπερπηδῶντες νὰ καταλά-

(*) Πολλάκις συνεπλάκησαν οἱ ἐχθροί.

θωσιν αἰφνιδίως τὴν πόλιν καὶ τέλος νὰ θώσωσιν εἰς τὸν πόλεμον.

Αἱ συνεχεῖς πολιορκίαι, οἱ ἐπταετεῖς ἀγῶνες, αἱ ἀκαταλόγιστοι καὶ δυσθεράπευτοι ζημίαι εἰς ζωὴν ἀνθρώπων, κτηνῶν, πολεμοφοδίων καὶ τροφῶν, εἶχον ἐν τοσούτῳ ἔξαντλήσει τὴν καρτερίαν τῶν Γραικῶν. Οἰωνοὺς ἀπαισίους προήγγελλεν ἡ συνέχεια τοῦ πολέμου· ἡ δὲ φύμη τῆς ἐπικειμένης φοβερωτέρας ἐφόδου μᾶλλον ἦτι τοὺς πολιορκουμένους κατέπληγε. Καὶ σημεῖα ἐν τῷ οὐρανῷ φανέντα προειμήνυον παθήματα καὶ καταστροφάς.—Τί τὸ πρακτέον ἐν τοσαύτῃ ἀμιγχανίᾳ ψυχῶν, καὶ ἀπορίᾳ μέσων; Ἐάρα γε ὥφειλον οἱ χριστιανοὶ νὰ ἐπιμακρύνωσι τὸν πόλεμον, καίτοι στερούμενοι τῶν χρειωδεστάτων; Ἐάλλ’ ἡ ἐπιμονὴ τῶν ἀπίστων ἵτο ἀκούραστος, ἀκλόνητος· ἡ ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ παρέλευσιν ἐπταετοῦς μάχης, εἶχεν ἀποθῆ παρ’ αὐτοῖς ἄρθρον πλετεως, ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου. Ὡφειλον τάχα νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ ἔχθροῦ; Ἐάλλ’ ἡ ὡμέτης αὐτοῦ, γενοιλένη πασίγνωστος, εἶχεν ἔνεκα τῆς μακρᾶς ἀντιστάσεως καταντήσει μέχρι παραφροσύνης.

Τοιαύτη τις ἦν τῶν πολιορκουμένων ἡ κατάστασις. Οἱ χρησιμοὶ ἔρρεπον πρὸς τὸ τέλος. Ἡχουν πενθίμως τὰ σύμματρα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ αὐτονομία τῆς Θρησκείας αὐτοκρατορίας προέδαινεν ἀνεπικωλύτως πλέον εἰς τὸν προκείμενον τάφον της. Ἐάλλ’ ἐνῷ δὲ χριστιανισμὸς ἐψυχορράγει, οἱ δὲ ἀθλιοὶ πατέρες ἡμῶν περιέμενον ἡμέραν παρ’ ἡμέραν τὸν πέλεκυν τοῦ θανάτου νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῶν, ἰδού ἐν Ἡλιουπόλει τῆς Συρίας ἀγνωστές τις, τὸ πρὸν ἀρχιτέκτων καὶ μηχανικός, Καλλίνικος τούνομα, Ἐλλην μὲν τὸ γένος, Ἐράτων δὲ ὑπήκοος, ἐφευρίσκει εἰδές τι βευστοῦ πυρὸς καὶ ἀδικασθέστω, προσφέρει ἐν γαυριαχίαις, καὶ δυναμιένου νὰ πυρο-

λήση διὰ βραχέος πολυάριθμου στόλου. — Έπιστατοῦμεν μιᾷ τῶν στιγμῶν ἐκείνων, καθ' ἃς ἡ τῆς θείας οἰκονομίας ἀντιληφίς τρανῶς ἀποκαλύπτεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἴστορίᾳ. — Ο Πιωγωνᾶτος προσκαλεῖ ὡς εἰχε τάχους τὸν θεόπεμπτον μηχανικόν, έστις σπεύσας εἰς Κωνσταντινούπολιν, παρασκευάζει τὰ προσήκοντα πρὸς χρῆσιν τοῦ ἐφευρύματός του.

Ηλθεν ἐπὶ τέλους ἡ ὥρα τῆς χερσαίας καὶ θαλασσίας ἐφδου. Ο φερώνυμος Καλλίνικος δι' ἀντλητήρων καὶ σιφώνων ἐπιτηδείων ἔξακοντάζει ἐντεῦθεν μὲν κατὰ τῶν βαρβαρικῶν τριήρεων, ἐκεῖθεν δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐφοριώντων, κρουνούς, οὗδατος ἐμπυροειδοῦς, δι' οὗ καταφλέγει τὸν ἐναντίον. Τριήρεις, σκηναί, συσκευαί, ἀνθρωποι γίνονται πυρὸς κατανάλωμα. Γρισμύριοι Ἄραβες ἀποτίνουσι διὰ θανάτου τὰς ἔξεισθείσας βίβρεις κατὰ τῶν Γραικῶν, ἐν οἷς καὶ δι περιβόγτος Αἰούδ (Ιώδ), σύντροφος τοῦ Μωάμεθ, καὶ κατ' ἵδαν παρατούτου ἐπιτετραμμένος τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως δι πολὺς τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν θρασύτητα Ἄιούδ ἐκεῖνος, οὗ τὸ σῶμα, ἀνευρεθὲν ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Β', καθὰ λέγουσιν οἱ Τούρκοι, ἔλαβε μεγαλοπρεπή ταφὴν εἰς τὰ προάστεια τῆς Ἐπταλέφου, ἐνῷ, πρὸς ἐκδίκησιν, τὸ σῶμα τοῦ Παλαιολόγου ἐστερεῖτο κηδείας. Ἀπάραντες οἱ βάρβαροι κατέψυγον εἰς Κύζικον. Ἀλλὰ καθ' ὅδὸν καταιγίς ἐπ' αὐτῶν πεσοῦσα, τὰ μὲν τῶν διασωθέντων πλοίων ἔβούθισε, τὰ δὲ συνέτριψεν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν.

Οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν, ἐν τοσούτῳ, δὲν ἔμειναν ἀπρακτοί, τοὺς κινδύνους τῆς βασιλίδος θεωροῦντες ἀνεπικουρήτως. Η κραυγὴ τῆς τραυματιζομένης μητρός, ἀντιθοίσασα μέχρι περάτων Ἀνατολῆς, ἀνεπτέρωσεν υἱούκὸν φιλτρὸν ἐκεῖ δπου πρότερον πρὸς τὴν μητέρα αὐτὴν δὲν ἐπεκράτησαν ἢ ἀδιαφορία καὶ ἀπάθεια. Χριστιανικὰ σώματα στρατιωτῶν ἐκ πάσης τά-

ξεως κοινωνικής συγκείμενα, συντάσσονται τῇδε οἰκεῖσε, πρὸς περισπασμὸν τῆς ἀραβικῆς πολιορκήσεως, καὶ ἐπαναστατοῦσιν, ἡ λαφυρωγωγοῦσι τὰς χώρας τῆς Συρίας. Οἱ δὲ Μαρδαῖται, εἰσθάλλοντες εἰς τὸν Διέσανον, κρατοῦσι γῆν ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ Μαύρου ὄρους ἕως Τερουσαλήμ, καὶ διχυροῦσι τὰς περιωπὰς τοῦ Λιβάνου. Σπουδαῖα δὲ ἐνταῦθα ἡ διηγησις τοῦ Θεοφάνους. Ὁ ἴστορικὸς οὗτος ῥγτῶς ἐπικυρεῖ διὰ ἀνωτέρων μεῖς παρετηρήσαμεν περὶ δργανισμοῦ κοινωνικοῦ, καὶ μεταμορφώσεως αἰφνιδίας τοῦ χριστιανικοῦ φυρόματος. Οἱ δοῦλοι γίνονται ἐλεύθεροι πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πίστεως, ἢν ἔχονται κοινὴν μετὰ τῶν κυρίων· τῶν δούλων δὲ συμπολεμούντων ἐν τῷ ἵερῷ πολέμῳ, «τὸ βασιλειὸν τῶν Θωμαίων ὑπὸ Θεοῦ φρουρεῖται.» Πολλοὶ δοῦλοι, καὶ αἰχμάλωτοι, καὶ αὐτόχθονες, διθεοφάνης λέγει, κατέφυγον πρὸς τοὺς Μαρδαῖτας, ὥστε διὸ ὅλιγου χρόνου εἰς πολλὰς χιλιάδας γενέσθαι. Καὶ ταῦτα μαθὼν διὰ Μαυρᾶς καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ ἐφοθῆθησαν σφόδρα, συλλογισάμενοι διὰ τὸ βασιλειὸν τῶν Θωμαίων ὑπὸ Θεοῦ φρουρεῖται.— Καὶ ἀληθῶς ἡ φλὸδεῖ τῆς ἀνταρσίας ἡμέραν παρῆμέραν ἐξετένετο. Στρατὸς 12,000 ἐπαναστατῶν ἀπέκλειε τὴν Τερουσαλήμ. Καὶ συμμορίαι μὲν λγαστῶν διέτρεχον τὴν Συρίαν, ἀλλαι δέ τινες εἰσέβαλλον εἰς Αἴγυπτον. Τούτων οὖτας ἔχόντων οἱ "Αραβεῖς ἀπολέγονται, ὥστε διὰχ στράτηγος αὐτῶν ζητεῖ τὴν εἰρήνην ὑποσχόμενος τοῖς Γραικοῖς φόρους ἑταῖσιον 300 λιτρῶν χρυσοῦ, 50 ἀνδρῶν αἰχμαλώτων, καὶ 50 λιππῶν εὐγενῶν· ἡ εἰρήνη συγομοιογεῖται.

"Ηγειρεν διὰ Εὐρώπης ἀνδριάντας εἰς νηματουργούς καὶ μεταξοκλώστας. Πότε δὲ καὶ ποῦ θέλει στηθῆ ὁ ἀνδριάς τοῦ Καλλινίκου, αὐτοῦ δοτίς ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ κρισίμῳ ἔσωσε καὶ Ελλάδα, καὶ Εὐρώπην, καὶ χριστιανικὸν πολιτισμόν;

Ούμοι τῆς ἀχαριστίας! Ὄνόματα ξένα στεφανοῦμεν, τυχοδιώκτας ἀποθανατίζομεν, οὗτος δ' ο σωτήρ τοῦ γένους γῆμῶν διατρέβει παρ' γῆμην ἀμυνημόνευτος, λόγθη περιτετραλιμένος^(*).

Σπυρίδων Ζαμπέλιος.

Ο ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΑΣΜΑ

Ἄπόψε εἰδα στὸν ὕπνον μου, στὸν ὕπνον ποῦ κοιμώμουν,
 Θολὸ ποτάμι πέρναγα, θολὸ κατεβασμένο,
 Καὶ πέρα δὲν ἐπέρασα καὶ δῶθε δὲν ἐδγῆκα.
 Μόν' πῆρα τὸν κατίφορο στὴ μέση τὸ ποτάμι,
 Ξηγᾶτε, παλληκάρια μου, ξηγᾶτε τὸνειρόμου.—
 Κ' ἡ συντροφιά του τῷλεγε, κ' ἡ συντροφιά του λέγει·
 «Ξίγα τ' Ἀντώνη, ξίγα μιας τὸ σνειρο δόποῦ δεες.»
 «Ηαιδιὰ μ', χωρὶς θὰ κάψωμε, θὰ δέσωμε καὶ σκλάδους.—»
 Τὸν λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸν λόγο δὲν ἀπόειπε·
 Τὸ καραοῦλι φώναξε, τὸ καραοῦλι λέγει·
 Πολλοὶ μαῦροι μᾶς ἔρχονται, μαῦροι σὸν καλιακούδια,
 Μὴν εἰν' δ' Τσόγκας πῶρχεται, μὴν εἰν' δ' Λεπενιώτης;
 Δὲν εἰν' δ' Τσόγκας πῶρχεται, δὲν εἰν' δ' Λεπενιώτης,
 Μόν' εἰν' δ' Μουχουρντάραγας μὲ χίλιους πεντακόσιους,
 Καὶ φέρνει ἀσκέρι διαλεχτὸ, ὅλους τσοχανταραίους,
 Στὰ δέντια πέργουν τὰ σπαθιά, στὰ χέρια τὰ τουφέκια.
 Καὶ στὸ λημέρι φτάσανε, τοὺς ἔκλεισαν τριγύρω.
 Μιὰ μπαταριὰ τοὺς ζώσανε, μιὰ μπαταριὰ τοῦ δίδουν,
 Ή μιὰ τὸν παίρνει στὴν καρδιὰ κ' ἡ ἄλλη στὸ χέρι παίρνει,
 Κ' ἡ τρίτη ἡ χειρότερη τὸν παίρνει στὸ κεφάλι,
 Ψηλὴ φωνίτσαν ἔθγαλε σὸν πετρογελιδόνι·

(*) Λησμονημένος,

«Τὸ ποῦ σαι Τσόγκα μ' ἀδελφὲ, Θανάσ' ἀγαπημένε,
 Γύρισε πίσω, πᾶρτε με, πᾶρτε μου τὸ κεφάλε,
 Νὰ μὴ τὸ πάρη ἡ Τουρκιὰ καὶ αὐτὸς ὁ Μουχουρντάργης
 Νὰ μὴ μ' τὸ πάρη στὰ Γιάννενα, στὴν πόρτα τοῦ βεζίρη,
 Γιατ' ἔχ' ὁχτροὺς καὶ καίρουται καὶ φίλους καὶ λυποῦνται,
 Ἐχω καὶ μὰ σεβαστική, ποῦ στένει μοιριολόγια,
 Στὰ παραθύρια κάθεται, ταῖς στράταις ἀγναντεύει.
 Ταῖς στράταις καὶ τὰ πέλαγα κι' ὅλα τὰ κορφοθύνια.
 «Ἀντώνη μ' γὰρ δὲν φαίνεσαι φηλὰ στὰ κορφοθύνια,
 Γιατὶ νιοὺς βλέπω, βλέπω νιούς, καὶ κόδετ' ἡ καρδιά μου—
 Μᾶς πρόδωκε, μᾶς ἔδωκε σ' αὐτοὺς ὁ Παλιογκούρλιας.»

Ο ΑΝΔΡΙΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ε' ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Πῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος; ... Ποῦ τρέχει ὁ λογισμός σου,
 Τὰ φτερωτά σου τὰ ὄνειρα; ... Γιατὶ στὸ μέτωπό σου
 Νὰ μὴ φυτρώνουν, Γέροντα, τόσαις χρυσαῖς ἀχτίδαις
 «Οσαὶς μᾶς δίδ' ἡ ὄψη σου παρηγοριαῖς κ' ἐλπίδες; ...
 Γιατὶ στὰ οὐράνια χελη σου νὰ μὴ γλυκοχαράζῃ,
 Πατέρα, ἔνα χαμόγελο; ... Γιατὶ νὰ μὴ σπαράζῃ
 Μέσα στὰ στήθη σου ἡ καρδιά, καὶ πῶς στὸ βλέφαρό σου
 Οὔτ' ἔνα δάκρυ ἐπρόθαλε, οὔτ' ἔλαμψε τὸ φῶς σου; ...
 «Ολογυρά σου τὰ βουνὰ κ' οἱ λόγγοι στολισμένοι
 Τὸ λυτρωτή τους χαιρετοῦν... Ἡ θάλασσα ἀγριωμένη
 Ἀπὸ μακριὰ σ' ἐγνώρισε καὶ μ' ἀφρισμένο στόμα
 Φιλεῖ, πατέρα μου γλυκέ, τὸ ἐλεύθερο τὸ χῶμα,
 Ποῦ σὲ κρατεῖ στὰ σπλάχνα του... Θυμάται τὴν ἡμέρα

"Οπου και αυτή 'στὸν κόρφῳ τῆς, σὸν τρυφερὴ μητέρα,
 Ηχτέρα μου, σ' ἐδέγκτηκε... Θυμιάται στὸ λαιμό σου
 Τὸ ματωμένο τὸ σχοινί, και 'στ' ἄγιο προσωπό σου,
 "Τ' ἄτικα τὰ ῥαπίσιατα... τὸ βόγκο... τῇ λαχτάρᾳ...
 Τοῦ κόσμου τὴν ποδοθολή... Θυμιάται τὴν ἀντάρα...
 "Τὴν πέτρα ποῦ σου ἐκρέμιασκαν... τῇ γύρινᾳ τοῦ νεκροῦ σου
 "Τὸ φοβερὸ τὸ ἀνάδρασιμα τοῦ καταποντισμοῦ σου...
 Δὲν ἐληγσιρόνγες τῇ γῇ ποῦ σῶγινε πατρίδα,
 Οὕτε τὸ χέρι ποῦ εὔσπλαχνο μὲν δλόχρυση χλαμύδα
 "Τὴ σάρκα σου ἐσαβάνωσε τὴν θαλασσοδαριένη,
 "Οταν, πατέρα μου, ἀκαρδοὶ, γονατισμένοι
 Τὸ αἷμά σου ἔγλυφαν κρυψά 'στὰ νύχια τοῦ φονιᾶ σου...
 Τώρα σὲ βλέπει γύριαντα, πατέρα, η θάλασσά σου...
 "Τὸ λείφανό σου τὸ φτωχό, τὸ ποδοπατητιένο,
 "Τὸ ἀνάστησε η ἀγάπη μας κ' ἐδῶ μαριαρωμένο
 Θὰ στέκη δλόρθο, ἀκλόνητο κ' αἰώνια θὰ ζήσῃ,
 Νά ναι φοβέρα ἀδιάκοπη 'Ανατολή και Δύση..."

—ο—

Πενήντα χρόνοι ἐπέρασαν σὸν νά τανε πιὰ νῆμέρα!...
 Γιὰ σᾶς ὅπου εἰσθε ἀθάνατοι φεύγουν γλυκαῖς, πατέρα,
 Ηπειροῦν οἱ ὄραις ἀμετραῖς 'στοῦ τάφου τὸ λιμάνι...
 Γιὰ μᾶς... και μόνη μιὰ στιγμὴ ἀρκεῖ νὰ μᾶς μαράνῃ...
 Πενήντα χρόνοι ἐπέρασαν κι' ἀκόμ' η ἀνατοριχλά
 Βαθιὰ μᾶς βόσκει τὴν καρδιά... Μὲ τὰ χλωρὰ τὰ φύλλα
 "Ανθοθολεῖ κι' ὁ τάφος σου και στὸ μνημόσυνό σου
 "Τψώνεται 'στὸν οὐρανὸ τὸ νεκρόλιθανό σου.
 Μὲ τῶν ἀνθῶν τὴν μυρωδιὰ και μὲ τὸ καρδιοχτύπι
 "Τοῦ κόσμου ποῦ ἐζωντάνεψες... Γέροντα, τί σου λείπει;..
 Μῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος;... Ποῦ τρέχει ὁ λογισμός σου;..."

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ε' ΑΠΟΚΡΕΜΑΤΑΙ

Ποιὸς εἴν' ὁ πόθος σου ὁ ορυφός καὶ ποιὸ τὸ μυστικό σου; ...

—o—

Εἶχαν ξυπνήσει ἀνέλπιστα οἱ νεκρωμένοι: Έσθλοι
Κ' ἀπὸ τὸ γέρο Δούναβη ὡς τὸ ἄγριο Κακοσοῦλι
Ἐθραῖε γῆ καὶ θάλασσα... Σεισμός, φωτιά, τρομάρα,
Σπαθὶ καὶ φοχομάχημα καὶ δάκρυ καὶ κατάρα...
Ἐδρόντουν κι' ἀστραφτεῖ παντοῦ τὰ ιλέφτικα λημέρια
Γοργὰ τοῦ χάρου ἐθέριζαν τὸ ἀχόρταγα τὰ χέρια,
Κ' ἥτον ὁ πόλεμος χαρά, τὰ φονικὰ παιγνίδια...
Μὲ μᾶς θολώνουν τοῦ Ὀλυμποῦ τὰ χιονισμένα φρύδια
Καὶ μαῦρα νέφη ἀπλώνονται ὑπὲρ Κίσσαβου τὴν ῥάχη...
Ἀνατριχιάζουν τὰ ιλαριὰ καὶ τὰ νερὰ καὶ οἱ βράχοι
Μένουν παράλυτα, νεκρά, σὰν νάχε διαπεράσει
Κρυφὸ μαχαῖρι αὐτὴν τὴν γῆ καὶ ἐσκότωσε τὴν πλάση.

—o—

Εἶχε προβάλει ἀπὸ μαρὰ πουλὶ κυνηγημένο
Σὰ σύγνεφο μὲ τὸ βοριὰ καὶ μαυροφορεμένο
Σκοτάδιασε τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ πλατιὰ φτερά του,
Καὶ μὲ φωνὴ ποσὶ ἐξέσχιζε σκληρὰ τὰ σωθικά του
Ἐρρέκαξε καὶ ἐδρόντησε.... «Χτυπᾶτε, πολεμάρχοι!....
«Ἄπ' ἄκρη ὁ χαλασμός... Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!»

—o—

Τοῦ μυστικοῦ διαλαλητὴ πέφτει ὑπὲρ γῆ, ὑπὲρ οὔμα
Τὸ φλογερὸ τὸ μήνυμα καὶ ἀπὸ ἔνα τέτοιο κρῆμα
Ἐφύτρω... ἢ ἀσθεστη φωτιὰ καὶ μὲ τὴ δύναμή σου
Ἐθέριεψε, ἐζωντάνεψε τὸ ἀτιμο τὸ σχοινί σου,
Κ' ἔγινε φίδι φτερωτὸ ὑπὲρ οὔρφο τοῦ φονιᾶ σου...
Καλόγερε, πῶς δὲν ξυπνᾶς νὰ ἐδῆς τὰ θαύματά σου;

—o—

Ἀναστυλώνεται ὁ Μωριᾶς... Η Ρούμελη μουγκρέζει...
Τιρώνουν αἷμα τὰ βουνά, τὸ δάκρυ πλημμυρίζει.

Παντού παράπονο βαθὺ κι' ἀλαλαγμοὶ καὶ θρῆνοι...
 Διαβαλνεὶ μάύρ' ἡ ἄνοιξη... Τὰ ρόδα μας, οἱ κρίνοι
 Αηδιμονημένοι τίκονται καὶ τὰ πουλιὰ σκιασμένα
 'Αφίνουν ἔριη τὴ φωλειὰ καὶ φέύγουνε 'στὰ ξένα.....
 'Στοῦ Γερμανοῦ τὸ μέτωπο κρυφὰ γλυκοχαράζει
 τοῦ γένους τὸ ξηριέρωμα... Πᾶσα ματιά του σφάζει....
 Διωγμέν' ἀπὸ τὸν Κάλαμο, μὲ τὴν ψυχὴν 'στὸ στόμα
 Χιλιάδες γυναικόπαιδα, δὲν βρίσκουν φοῦχτα χῶρα
 Νὰ μένουν ἀκυνήγγητα... κι' ὁ Χάρος δεκατίζει...
 'Ρυάζεται ὁ Βάλτος, σὰ θερὶ τὴ χαίτη του ἀνεμίζει...
 Φλόγα παντοῦ καὶ σίδερο... δὲ θ' ἀπομείνῃ λόθρα...
 'Στὴν Κιάφα νεκρανάσταση... 'στοῦ Πέτρα καταβέθρα...
 Πέτρα δὲ μένει ἀσάλευτη... κλαρὶ χωρὶς κρεμάλα....
 'Ερμιὰ καὶ ξεθεμέλιωμα 'στὴν Τρίπολη, 'στοῦ Λάδα....
 Κι' ὅταν τὸ χέρι ἐγέρταινε κ' ἔπειφτε στοιχιώμενο...
 Νὰ ξανασάνῃ τὸ σπαθὶ 'στὴ θήκη ἀποσταμένο...
 ἐφώναζε ὁ ἀντιλαλος... «Χτυπᾶτε, πολεμάρχοι!
 «Απ' ἄκρη σ' ἄκρη ὁ χαλασμός... Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη! »

—ο—

Φρυμάζουν τὰ Καλάθρυτα... Καπνίζει τὸ Ζγτοῦνι....
 Κ' ἡ Μάνη ἡ ἀνυπόταχτη τεντώνει τὸ ρουθοῦνι,
 Σὰν τὸ καθάριο τ' ἄλογο, νὰ μυρισθῇ τ' ἀγέρι
 Ποὺ πεζοδρόμος τ' οὐρανοῦ μὲ τὰ φτερά του φέρει
 Τοῦ Διάκου τὴ σπιθοδολὴ καὶ τὴν ἀναλαμπή του...
 'Ο γιὸς τ' Ἀνδρούτσου 'στὴ Γραβιὰ στυλώνει τὸ κορμὶ του.
 Κ' ἐπάνω του σὰν νά ταχε θεόχτιστο κοτρώνι,
 Συντρίβεται ἡ Ἀρδανιτιὰ μὲ τὸν Ὁμέρ Βρυώνη...
 Φεγγοβολοῦν τὰ πέλαγα 'στὴν Τένεδο, 'στὴ Σάμο
 Καὶ κάθε κῦμα πνέρχεται νὰ ξαπλωθῇ 'στὴν ἄμμο

Ξερνῶντας αἷμα καὶ φωτιά, φωνάζει... «Πολεμάρχοι!....
«Ἐκδίκηση...ἀσπλαχνη... παντοῦ... Κρεμοῦν τὸν Ηπειράρχη.»

—ο—

Τὸ Σούλι τὸ ἀνυπόμονο φῆλα ἐστὸ Καρπενίσι
Τοῦ Βότσαρή του τὴν ψυχὴν γιὰ νὰ σὲ προσκυνήσῃ
Σοῦ στέλλει αἴριατοστάλαχτη... Ἐτὸν τάφῳ του κλεισμένο
Τὸ Μεσολόγγι τοκέλεθρο, γυμνό, ἔεσαρκωμένο,
Δὲν παραδίδει τ' ἄριατα, δὲ γέρνει τὸ κεφάλι....
Κρατεῖ γιὰ νεκροθάφτη του τὸ Χρῆστο τὸν Καψάλη.
Τὸ ῥάσσο τοῦ Δεσπότη του φορεῖ γιὰ σάβανό του,
Καὶ φλογερὸ μετέωρο πετὴ ἐστὸν οὐρανό του
Καὶ θάφτεται δλοῖῶντανο.... Ἐτὴ διάδατον τριακάζουν
Τ' ἀστέρια ποῦ τὸ κύτταξαν καὶ ταπεινὰ μεράζουν...
Κλαρὶ δὲ φαίνεται γλωρὸ καὶ τὸ στερνὸ χορτάρι
Πῶμενε ἀκόμια πράσινο, τ' ἀράπικο ποδάρι
Τὸ μάρανε, τὸ σκότωσε... Χορτάσκων οἱ κοράκοι....
Στὴ Ράχοβα, ἐστὸ Δίστομο μὲ τὸν Καραϊσκάκη
Ἄδελφωμένο πολεμικὴ τῆς Λιάκουρας τὸ χίόνι...
Θερίζει τ' ἀσπλαχνο σπαθὶ κι' ὁ πάγος σκέπανώνει...
Πλαταίνει πάντα ἡ ἔρημιά καὶ τὸ σχοινὶ σου σφίγγει
Τοῦ λύκου μας τοῦ ἑφτάψυχου τὸ ἀχόρταγο λαρύγγι...
Ο κόσιος ἀνταριάζεται.... Καὶ τὰ σκυλόδδοντά του
Ξερριζωμένα πνίγονται μὲ τὰ διασίματά του
Στοῦ Ναβαρίνου τὰ νερά... καὶ φεύγει... Ἀνάθεμά τοι!...
Ἐσκόρπισαν τὰ σύγνεφα μὲ τὰ ἀστραπόδροντά των
Καὶ κούφια ἀπέμεινε ἡ βιοὶ τοῦ μαύρου καταρράχτη...

—ο—

Μ' αὐτά... μ' αὐτὰ τὰ κόκκαλα, τὰ τρίματα, τὴ στάχτη
Ἐχτίσαμε, πατέρα μου, τὴ φωτικὴ φωλειά μας,
Κ' ἐκεῖθ' ἐφύτρωσε ἡ μυρτιά καὶ τὰ δαφνοκλαρά μας

Π' ἀνθοδολοῦν τριγύρω σου... Γιατὶ τὰ δάχτυλά σου
 'Ακίνητα δὲν εὐλογοῦν τὰ μαῆρα τὰ παιδιά σου;
 Σ' τάνδρειωμένα σπλάχνα σου, μακρὸς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα
 'Ερρίζωσε τόσο βαθιὰ τοῦ Χάρου ἡ φρεμακάδα,
 Π' οὕτε τοῦ Πήγα ἡ συντροφιά, καλόγερε, δὲ φθάνει (*)
 Τὰ σφραγισμένα χεῖλη σου ν' ἀνοίξῃ, νὰ γλυκάνῃ; ...
 Οὕτε τὸ φῶς τὸ ἀκοίμητο ποῦ στὸ πλευρό σου χύνει
 Αὐτό μας τὸ περήφανο, τὸ φλογερὸ καμίνι; ... (**)
 Οὕτε τὰ δένδρα, τὰ πουλιά, τὰ πράσινα χορτάρια...
 Οὕτε τὰ Βασιλόπουλα, τοῦ Θρόνου μας βλαστάρια,
 Ήσυ θάρχωνται νὰ χαιρετοῦν τοῦ ποιητὴ τὴν λύρα,
 Καὶ νὰ ρωτοῦν πῶς ἔγινε τὸ ράσσο σου πορφύρα; ...
 Τί θέλεις, γέροντ' ἀπὸ μᾶς; ... Δὲ νοιώθεις μιὰ ματιά σου
 Πόσαις θὰ ἐφλόγιζε καρδιαῖς κι' ἀπὸ τὰ σωθικά σου
 Πόση θὰ ἐθλάστανε ζωὴ; ... Ήως δὲν ξυπνήσεις, πατέρα; ...
 Δὲ φέγγει μέσον στὸ μνῆμά σου οὕτε μιὰ τέτοια μέρα; ...

—ο—

Τὸ μάρμαρο μένει βουβό... Καὶ θὲ νὰ μείνῃ ἀκόμα
 Ήσιὸς ξέρει ὡς πότε ἀμίλητο τὸ νεκρικό του στόμα...
 Κοιμᾶται κι' δινειρεύεται... Καὶ τότε θὰ ξυπνήσῃ
 "Οταν στὰ δάση, στὰ βουνά, στὰ πέλαγα βροντήσῃ
 Τὸ φθερό μας κήρυγμα... «Χτυπάτε πολεμάρχοι! ...
 Μὴ λησμονεῖτε τὸ σχοινί, παιδιά, τοῦ Πατριάρχη! ...»

* Άριστοτέλης Βαλαωρίτης.

(*) Γνωστόν, δια δ' ἀγδριάς τοῦ Πήγα ἀνηγέρθη κατὰ τὴν δεξιάν πλευράν τοῦ Πανεπιστημίου.

(**) Τὸ Πανεπιστήμιον.

ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΠΛΟΥΣ

Π' ἔκτασις τοῦ ἀχανοῦς
 Αἰγαίου ἐκοιμάτο,
 Κ' ἔβλεπες δύο οὐρανοῦς
 'Ο εἰς ἣν ἄνω κυανοῦς
 Γλαυκὸς δὲ ἄλλος κάτω.

Ἄι διαλείπουσαι πνοαὶ
 Τοῦ ἔαρος ἐφύσων
 'Αμφίθολοι καὶ ἀραιαῖ·
 Μακρὰν δὲ ἐφαίνοντ' ὡς σκιαῖ
 Άι κορυφαῖ τῶν νήσων.

'Η δύσις, πύλη φλογερά,
 Λαμπρὰς ἀντανακλάσεις
 'Ηκόντιζεν εἰς τὰ νερά,
 'Ως ἀν ἐνέμοντο πυρὰ
 Τὴν πλάκα τῆς θαλάσσης.

'Άλλ' δηπον γότος εἰς γλαυκὰς
 Ταινίας τὴν ἐρρίκνου,
 Τέ ητον; δρνις ἢ δλκὰς
 'Πτις ἐτάνυε λευκὰς
 Τὰς πτέρυγας ὡς κύκνου;

'Πτον δλκάς, οὐχὶ πτηνόν.
 'Ως δὲ ἐψήασε πλησίον,
 Μέλαν ἐφαίνετο βουνόν,
 Καὶ τὸν ἴστόν του Τυρρηνῶν
 ἐκδσμει ἐπισείων.

Μδλις ἐπήνθουν ἀργυροῖ
 'Αφροὶ περὶ τὸν τρόπιν,
 Κ' ἐνόεις δτι προχωρεῖ,
 Διότι ἔσχιζεν εύρη
 Τὸ ἔγνος του κατόπιν.

Οι ναῦται ἥλιοκαεῖς,
κινοῦντες μῆς εὐτόνους,
Διήρμοζον μετὰ βοῆς
Τὸ ἀκροκέραιον ὁ εἰς,
‘Ο ἄλλος τὰς προτόνους.

*Αλλος ἐρθὸς εἰς τὸν ἴστὸν
Τὸν πόντον κατεσκόπει·
Κ' εἰς τὴν φωνὴν τῶν κελευστῶν
*Ἐπληγτεν ἄργυρον ῥευστὸν
Μετὰ ρυθμοῦ ἡ κώπη.

*Ην τὸ κατάστρωμα εὔρυ,
Πλήρης ἀνδρῶν ἡ πρύμνη·
Βῆμα τὴν ἔκρουε βαρύ·
*Ἀντίχουν ἄγριοι χοροὶ
Καὶ ἐναλίων ὕμνοι.

Εἰς δὲ τὴν πρώταν ἀπαλῶς
Εἰς δέρματα πανθήρων
Νέος κατέκειτο καλός,
Εἰς τὸν βραχίον' ἀμελῶς
Τὸ σῶμα ὑπεγείρων.

Χιτῶνα εἶχε ἀροκωτὸν
Μετὰ χρυσῶν ἀμιμάτων.
Πλὴν καταρρέων ὁ χιτὼν
Γυμνὸν κατέλειπεν αὐτὸν
*Ἐπάνω τῶν γονάτων.

Σπανία ἦν ἡ καλλονή
Αὐτοῦ τοῦ νεανίου·
Μάλλον ἐφαίνετο γυνή,
*Ἐχουσα ὅψιν εὐγενῆ
Καὶ πλήρη μεγαλείου.

Χρυσοῦν ἐκράτει ἀφ' ἐνδε
Περίγλυφον κρατήρα,
Καὶ μὲ θωπεύματα κυνές
Ωραία τίγρις ταπεινῶς
Τῷ ἔλειχε τὴν χεῖρα.

[°]Επὶ τῆς ἄλλης δὲ χειρὸς
Προσέκλινεν ἥρεμα
Νεᾶνις, κρίνος ἀνθηρός,
Καὶ εἰς τὸ βλέμμα τῆς πυρὸς
Αὐτὸς προσήλου βλέμμα.

Ποία ἐντέλεια. Εἰκὼν
Ἐφχίνετο μαρμάρου.
Θαῦμα τῆς τέχνης γλυπτικόν
Ἄλλ' ὡς αὐτῇ δὲν ἦν λευκὸν
Τὸ μάρμαρον τῆς Ηάρου.

Τῶν δροσερῶν της παρειῶν
Ωμοίαζον τὰ κάλλη
Τὸ ρόδον τὸ ἐρυθριῶν,
Οτεν στοιβάζει, ται γένων,
Κ' εἰς τὴν χιόνα θάλλη.

[°]Επὶ τοὺς ὅμεις τῆς χυτὴ
Κατέρρεεν ἡ πόμη,
Ως γι σελήνη δ' ὀρατὴ
Εἰς χρυσᾶς γέφη ἐν αὐτῇ
Τύπελαιπον οἱ ψιλοι.

Ηλούσιαι πόρπαι πρὸς στολὴν
Διάλιθοι συνεῖχον
Τῆς κόρης τὴν ἀναβολήν,
Κ' εἰς τὴν χρυσῆν τὴν κεφαλήν
Τὸν πλούτον τῶν βιστρύχων.

Τ' ἀπαλὰ χεῖλη τῆς καλὰ
 'Ως κάλυξ ἀνεμώνης,
 Μικρὸν προεῖχον τρυφηλά,
 Καὶ ὅτ' ἐγέλων, πῶς γελᾷ
 'Ο σύρανδος ἐφρόνεις.

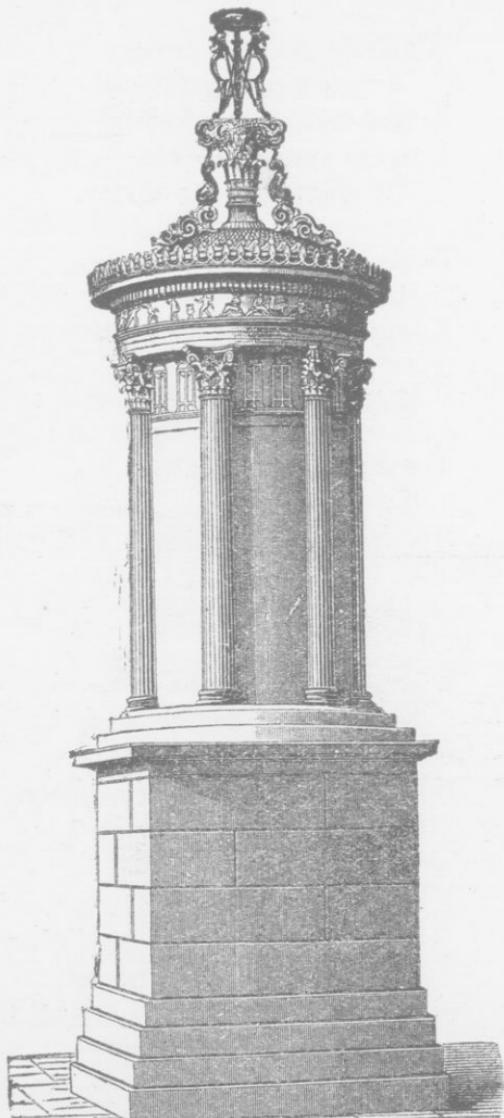
Ἐνῷ δὲ οὗτοι τρυφῆρῶς
 Τοιαῦτα συνωμίλουν,
 Τῶν ναυτῶν ἔστη ὁ χορός,
 Κ' ἐπὶ τὸ ζεῦγος βλοσυρῶς
 Τὰ βλέμματα προσήλουν.

Καὶ διὰ λόγων ἀναισῶν
 'Ο εἰς τὸν ἄλλον πείθων,
 Δείας ωρέγετο, ἵδων
 Τὸν πλοῦτον τῶν πολυειδῶν
 Καὶ πολυτίμων λίθων.

Ἄλλους διήγειρε πολλοὺς
 'Η ὄψις τῶν θελγύτρων,
 Τῆς κόρης τῆς περικαλλοῦς,
 Καὶ ἐνεψύχου τοὺς δειλοὺς
 'Ελπίς πλουσίων λύτρων.

Φωνὴ διέρρει σιγαλὴ
 'Ως ψίθυρος τὸ πρῶτον,
 'Αλλ' ἐθρασύνοντο πολλοί,
 Καὶ ἐξερράγ' ἡ ἀπειλὴ
 Μετὰ κραυγῶν καὶ κρότων.

Τῶν ἀπαισίων ὁ φιλαλμῶν
 τὸ μέγα πῦρ ἴδετε.
 Ἐγείρεται πᾶς ὁ τολμῶν.
 Τὴν κώπην ἐπὶ τῶν σκαλμῶν
 'Αφῆκαν οἱ ἐρέται.

ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΑΥΣΙΚΡΑΤΟΥΣ

* Ήρπασαν ὅπλα παρευθὺς
 Ἀπὸ τῶν προσπιπτόντων.
 Λίθους τινὲς χειροπληγεῖς,
 Καὶ ὃ τι εὔρισκε καθεῖς,
 Τίς κώπηγν καὶ τίς κόντον.

Τὰ βλέμματα πλήρη φλογῶν
 Ἡκόντιζον δργῆλα
 Κ' ἐρρίφθησαν, ὡς ἀν ἀγῶν
 Δεινῶν ἐπέκειτο σφαγῶν,
 Καὶ ἔπαλλον τὰ ξύλα.

* Οἱ ἀνδραποδιστὴς λαὸς
 Τοὺς δπαδοὺς τῶν ξένων
 Ηρώτους λαζῶν ἀνηλεῶς,
 Τοὺς ἔρριψεν εἰς τῆς νηὸς
 Τὸ στόμιον τὸ χαίνον.

Φύλακες ἔστησαν ταχτὸι
 Εἰς τὴν δπὴν τοῦ σκαφους·
 Κ' ἐκλείσθη ἡ καταπακτή,
 Κ' ἦν εἰς τὰ σπλάγχνα του φρικτὴ.
 * Ή νύξ ὡς εἰν' εἰς τάφους.

Εἰδε τὴν πρᾶξιν τῶν ναυτῶν
 Οἱ ξένος νεανίας·
 Τὸν νοῦν ἐνόγσεν αὐτῶν,
 Λλλ' ἔμεινεν ἀκινγτῶν
 Μεθ' ὑπερηφανείας.

— «Τὶ θέλετε;» τοὺς ἔρωτῷ.
 Καὶ εἰς προπέτης ναύτης
 Τῷ λέγει «θέλομεν αὐτὰ
 Τὸ φέλλαια τὰ τορνευτὰ
 Μετὰ τῆς κόρης ταύτης».

»Σὲ δὲ τὸν νέον τὸν καλὸν
 Ταλάντου θὰ πωλήσω
 Εἰς τὰς φυλὰς τῶν Σικελῶν».
 'Ο δ' ἀπεκρίθη ἀπειλῶν
 — «Παράφρονες, δπίσω !

«Δηστῶν ἀγέλη εἶσθε σεῖς !»
 Κ' ἐνάγγασαν ἐκεῖνοι,
 Κ' ἔχωρει ἔκαστος θρασύς,
 Κ' ἐπὶ τὴν κόρην τοὺς δασεῖς
 βραχίονας ἔκινει.

Αἴφνης ἐπήδησεν ἐκτὸς
 Τῆς πρώρας μεταξύ των.
 'Ητο τὴν ἔκφρασιν φρικτός,
 Καὶ σκοτεινότερον νυκτὸς
 Τὸ μέτωπόν του ἦτον.

Κτυπᾷ τὸν πόδα του βοῶν,
 Καὶ δι' ἀριῶν καὶ κάλων
 Τρίζει τὸ πλοῖον φρικιῶν
 'Απὸ τῶν ἄκρων κεραιῶν
 'Ως ἄκρον τῶν ὑφάλων.

'Ιδού ἔξ ἔω καὶ δυσμῶν,—
 'Ω θαῦμα καὶ ὡς φρίκη !
 'Ως εἰς δεινὸν κατακλυσμὸν
 Τὰ κύματα μετὰ βρασμῶν
 'Ορμοῦν οὐρανομήκη.

Νῦξ ἥλθε μέλαινα. Περᾶ
 'Η ἀστραπὴ τὸ σκέτος.
 Κ' εἰς τὰ πυργούμενα νερὰ
 Κατὰ λυσσῶντος τοῦ βορρᾶ
 Δυσσῶν παλαίει νότος.

‘Ως ὠρυόμεναι κυνῶν
 Ἡκούοντο ἀγέλαι
 Εἰς τὸν εὑρὺν ὄκεανόν,
 Καὶ πελιδναὶ τὸν οὐρανὸν
 διέτρεχον νεφέλαι.

Τὸ πνεῦμα τῶν τρικυμιῶν
 Τὸ πλοῖον ἀναπνέει,
 Καὶ καθὼς ἔμψυχόν τι ὅν,
 Ὁρθοῦται, πίπτει πνευστιῶν,
 Γοργύζει καὶ παλαίει.

‘Ως λίκνον βρέφους σαλευτὸν
 Η λαῖλαψ τὸ κυλίει.
 Σφάλλουν οἱ πόδες τῶν ναυτῶν,
 Καὶ πᾶσαν δύναμιν αὐτῶν
 Σκοτοδινία λύει.

Πίπτουσιν ὑπτιοι, πρηγεῖς
 Καὶ ἔξησθενηιένοι
 Πνοῆς στεροῦνται καὶ φωνῆς,
 Καὶ δι βραχίων ἀδρανῆς
 Ο σιδηροῦς των μένει.

‘Αλλ’ ἐμαράνθη κ’ ἡ παλή,
 Παρθένος ὥς τὸ ίον.
 Κλιν’ ἡ χρυσῆ της κεφαλή,
 Καὶ εἰς βοήθειαν παλεῖ
 Ο ἀφθαλμὸς της δύων.

Τὰς ἀνθηράς της παρειὰς
 Ο νέος ἐλυπήθη
 Νὰ τὰς ἰδῇ χωρὶς χροιᾶς.
 «Μὴ φίλη, εἴπεν, ὡχριᾶς.
 Ἀνάβλεψον καὶ ζῆθι».

Κ' ἥρνοις⁷ ἐκείνη ἀσθενῶς
Τοὺς γαλανοὺς ἀστέρας.
Κ' ἐγέλασεν ὁ οὐρανός,
κ' ἔλαμψεν πάλιν φωτεινὸς.
Ο δίσκος τῆς ἥμέρας.

Μετέωρον φλογῶν μεστὸν
Φανὲν πρὸς τὸν Ἀρκτοῦρον,
Κατῆλθεν ἐπὶ τὸν ἴστόν.
Τὸ διστρον ἥπτο τὸ γνωστὸν
Αὐτὸ τῶν Διοσκούρων.

Ἡ λαιλαφ παύει νὰ λυσσᾶ,
Τὸ πέλαγος γ' ἀφεῖσῃ·
Πάλιν ὁ ζέφυρος φυσᾷ,
Πάλιν ἡ θάλασσα γρυσᾷ
Τὰ κύριατα κουμῆζει.

*Ο φλοισθος μουσικοὺς λαλεῖ
Περὶ τὴν τρόπιν ἕχους,
Τελὴ γαλήνη, καὶ δειλὴ
*Η αὔρα παίζουσα, φιλεῖ
Τῆς κόρης τοὺς βοστεύχους.

*Ἀήρ καὶ θάλασσα ζωήν
Καυνὴν ἡρτινοθόλει
Τύπο τοῦ θέρους τὴν πνοήν,
Τὸ πᾶν ἦν κίνησις, καὶ ἦν
Χαρὰ ἡ φύσις ὅλη.

Αἴρνης ώγκώθη ώς μεστὸς
Ἐαρινῆς ἵκμάδος,
Κ' ἔρραγη τρίζων ὁ ἴστες,
Κ' ἔξεψι εὔρωστος βλαστεῖς,
Κομιῶν ἀμπέλου κλάδος.

Στεφάνας πλέκουσα πολλάς,
 Ἡρτίθ' εἰς τὰς κεραίας,
 Κ' εἰς πυκνὸν θόλον ἡ φυλλάς
 Ἐκάμπετο καὶ σταφυλᾶς
 Ἐβλάστησε γενναῖας.

Βριθύς, τοὺς κλάδους περικλῶν
 Καρπὸς τὸ βλέμμα τέρπει
 Εἰς κλῶνα πλέκεται ὁ κλών
 Καὶ τὸν ἴστὸν περικυκλῶν,
 Χλωρὸς κισσὸς ἀνέρπει..

Καὶ ἄνθη διὰ τῶν κασσῶν
 Παικῆλα διεγέλων
 Ἡ κηρπευτὰ ἢ τῶν δασῶν
 Ἀρώματ' ἀπὸ τῶν χρυσῶν
 Ἐκπέμποντα κυπέλλων.

*Εξαίφνης ῥέει ἐκραγεῖς
 *Ἐκ τῶν ἀκροκεραίων
 Εὐώδης ῥύαξ διαυγής,
 Δὲν ἥτον ὅδωρ ἐκ πηγῆς,
 *Ἀλλ' ἀνθοσμίας ῥέων.

Τοὺς ἀνδραποδιστὰς σιγὴ
 Νεκρῶν καταλαμβάνει,
 *Ω ποία πάλιν ἀλλαγὴ!
 Ηόθεν ἐβλάστησεν ἡ γῆ,
 Τίτις ἐμπρὸς ἐφάνη;

*Ο βαθὺς ὅρμος μεσιῶν
 Καὶ νεύει φιληδόνων
 Πᾶσα γωνία καὶ σκιὰ
 Καὶ εἰς πᾶν δένδρον φωλεῖ
 Εύλαλου ἀγρόνος.

Τῆς παραλίας μαλακή
Προκύπτει ἡ ἀγκάλη,
Ἐκεῖ γαλήνη πατοικεῖ,
Ἐκεῖ δὲ ζέφυρος γλυκὺν
Διὰ τῶν φύλλων φύλλει.

Οἱ ῥύαξ, ὅφις ἀργυροῦς
Τοὺς πολυνάμιπτους γύρους
Ἐλίσσεις τάπητας χλωρούς,
Καὶ ἄδειν ἀπαντᾷ δὲ ῥοῦς
Πρὸς ἄδοντας ζεφύρους.

Βέλους δέσύτερον χωρεῖ
Τὸ πλοῖον πρὸς τὸν κόλπον·
Καὶ τὸ προπέμπουσι χοροί
Νηχόμενοι καὶ ζωηροί,
Μετ' ιαχῶν εὐμόλπων.

Ἐγγύς, μακράν, εἰς τὸ ἀνοικτά,
Ἐκ σκοτεινοῦ πυθμένος,
Ὦντ' ἀνεδύοντο φρικτά,
Οσα πλωτά, δσα νηκτά,
Καὶ πᾶν ἐνύδρων γένος.

Τὸ κῦμα ἀφρίζον ἡ οὐρὰ
Τῆς ἵππονάμιπης πλήρττει
Φυσῶσσεις ὕψος τὰ νερά,
Καὶ βαρεῖς δγκοι, σοθαρὰ
Προβαίνουσι τὰ κήτη.

Βάλλουσιν Ἐρωτεῖς δὲ εἰς
Τὸν ἀλλον μὲν κογχύλας
Καὶ παιζούσα μετὰ βοῆς,
Ἡ Ναϊάς καὶ Η Νηρηΐς
Διώκουσιν ἀλλήλας.

Σειρῆνα φέρων δὲ δελφὸν
 Ὁμηρὸν ἐκ τῶν θύσιών,
 Καὶ προκαλεῖ τὴν ἀδελφὴν
 Εἰς τοῦ ἀφροῦ τὴν κορυφὴν
 Ὁχούμενος δὲ Τρίτων.

Σεμινὸς δὲ θάσος σοθεῖ,
 Ὡς φέρεται δὲ κέλης,
 Εἰς συνοδίαν εὐσελήγει·
 Καὶ ὅμνος ἀντηγεῖ «Εὖοι
 Εὖάν, νῦν Σεμιέληγε».

Πτρόπις ἔγγισε τὴν γῆν,
 Καὶ οἱ θαλασσομάχοι,
 Τρόμου ἐκπέμψαντες κραυγήν,
 Ἐπήδησαν καὶ εἰς φυγὴν
 Ἐρίφθησαν ἐν τάχει.

Φεύγοντος εἰς βράχους, εἰς κλειστας
 Δασώδεις νάπας, ὅτε....
 "Ω! τὰς ἀλύσεις ώς κλωστὰς
 συντρίβουσι καὶ τοὺς ληστὰς
 Διώκουσον δὲ σμωταῖ!

Φθάνουσι, ῥίπτουσι πρηνεῖς
 Εἰς γῆν τοὺς ἀτιθάσους,
 Ἐργάται φοθερᾶς ποιηῆς·
 Καὶ σχίζουσιν εὐθυτενεῖς
 Σκυτάλας ἐκ τοῦ δάσους.

Πᾶσα πληγὴ αἴματηρά
 Ὡς ἔισος καταβαίνει,
 Ἐχουσιν νεῦρα σιδηρᾶ·
 Δὲν εἰναι ἄνθρωποι· οὐρὰ
 Τὸν νῶτόν των πεσαίνει.

Καὶ ἐκαθέσθ' ὑπὲ φηγὴν
Παχὺν ὁ νεανίας,
Ἄπαθής μάρτυς τῶν πληγῶν
Καὶ ἀποστρέψων τὸν κραυγῶν
Τὸν οὖς τῆς εὐσπλαχνίας.

Τὸ δρῦμα τὸ πρὸ τῶν ποιῶν
Μετ' ἐφθαλμοῦ δρυῖδου
Στιγμὴν καὶ μόνην προσεῖδον.
Εἰς τὴν γλυκεῖαν συνοδὸν
Τὰ βλέμματα προσήνου.

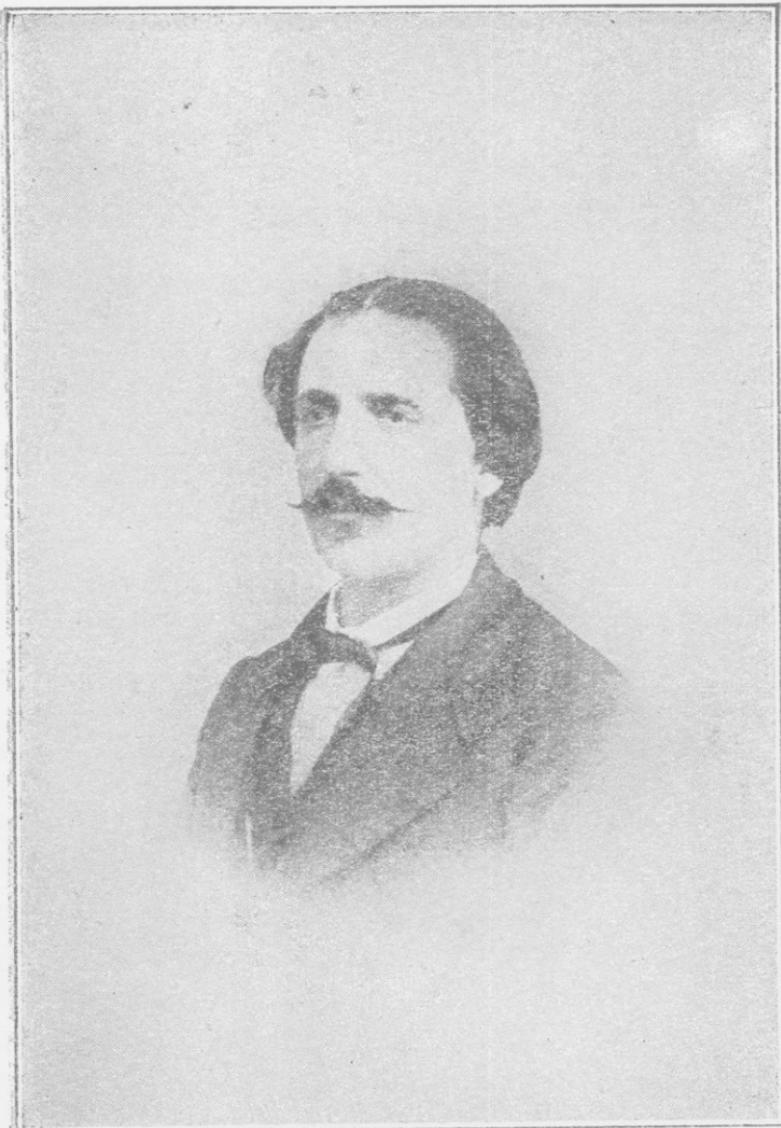
Ἄλλ' ως τὴν εἰδὲ νὰ θρηγῇ
Κατακειμέν' εἰς ἄνθη,
Καὶ ἡ εὐαίσθητος γυνὴ,
Πρὸς ἔνους πόνους νὰ ποιῇ,
Τὰ βλέμματα του διγράνθη.

Καὶ ἔνεισε, καὶ εὐηενής
Παρέδειξεν ἡ γείρα του
Οποιοῦ ἡ ῥάβδος τῆς ποινῆς,
Ραγδαία πίπτουσ' ἀπηγνής,
Τὰ νῶτα των ἐκύρτου.

Ἐξαίφνης τί μεταθεῖλην
Παρέδειξεν ἡ γείρα του
Εἰς τῶν κακούργων τὴν φυλήν!
Ἐγκυοσ' ἵγιος κεφαλήν,
Καὶ εἰς τὸ σῶμα λέπη.

Ἐγκυον οὐράνιον ἀντὶ ποδῶν,
Καὶ εἰς δελφίνων σχῆμα
Μεταποιοῦνται βαθμηδόν,
Καὶ σώζετ τὴν ἐκαστος, πηδῶν
Εἰς τὸ παφλάζον κύμα.

A. P. "Ραγκαβῆς.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ

ΜΕΡΟΠΗ

Ἡ διπόθεσίς τοῦ δράματος ἔχει ὡς ἑξῆς: Τὸν βασιλέα τῆς Μεσσηνίας Κρεσφόντην καὶ τὰ τέκνα του διὰ συνωμοσίας ἐφόνευσαν, καὶ δὲ Πολυφόντης ἐκ τῶν συνωμοτῶν ἐνυμφεύθη τὴν περικαλλῆ βασιλίδα Μερόπην. Ἐν μόνον ἐκ τῶν τέκνων τοῦ Κρεσφόντου διεσώθη ὑπὸ τοῦ πιστοῦ γέροντος ὑπηρέτου Δυνόρτα καὶ μακρὰν εἰς Αἴτωλίαν ἥχθη, δὲ Αἴπυτος. Καὶ δὲ μὲν Πολυφόντης ἀποκαλύπτων πρὸς τὴν Μερόπην τὴν ὅπαρξιν τοῦ υἱοῦ της τούτου, ὑπισχνεῖται δτὶ θὰ καταστήσῃ αὐτὸν διάδοχον τῆς βασιλείας. Ἀλλ' δὲ Αἴπυτος ἐν τῇ ἔνη μαθὼν τὸ μυστικὸν τῆς καταγγαγῆς αὐτοῦ, λάθρᾳ κατέρχεται εἰς Μεσσηνίαν, καὶ ἀγνώριστος εἰσδύσας εἰς τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα, ἐναγκαλίζεται τὸν βωμὸν τοῦ Ξενίου Διὸς καὶ ἀποκαλύπτεται ὡς φονεὺς δῆθεν τοῦ Αἴπυτου, δὲν χαριζόμενος αὐτῷ ἐφόνευσεν. Οἱ Πολυφόντης ἔξοργοίζεται βλέπων τὰ σχέδια αὐτοῦ οὕτω καταστρεφόμενα καὶ διαφευδομένας τὰς πρὸς τὴν Μερόπην ὑποσχέσεις του. Μαθοῦσα δὲ Μερόπη παρὰ τῆς τροφοῦ Εύρυμέδης, δτὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἔσενίζεται αὐτὸς δὲ τοῦ Αἴπυτου φονεὺς ὑπὸ τοῦ δολίου ἀνακτος, σπεύδει υψοῦσα ἐκδικητικὸν κατὰ τοῦ ἔδου υἱοῦ ἔψιφος, ἀλλ' ἀναχαιτίζεται μέλιες ὑπὸ τοῦ Δυνόρτα καὶ ῥίπτεται εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ Αἴπυτου. Οἱ Πολυφόντης μετανοῶν διότι ἔδωκεν ἀσυλον εἰς τὸν φονέα τοῦ υἱοῦ τῆς Μερόπης, διμνύει δρόκον φρικτὸν νὰ τὸν θανατώσῃ παρευθύνος τότε δὲ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἀπελπισίᾳ, δηλαδὴ, δὲν οφρονοῦσα σχεδόν, πλήρττει διὰ τοῦ ἔψιφους καὶ φονεύει τὸν Πολυφόντην. Οἱ Αἴπυτος ἐλευθεροῦται, γενομένου δὲ γνωστοῦ τοῦ φόνου τοῦ βασιλέως, ἐμφύλιος πόλεμος ἐκρίγγυνται ἀνὰ τὴν Μεσσηνίαν.

Ἐντεῦθεν ἀρχεται δηλαδὴ παρατιθεμένη πέμπτη πρᾶξις.

Σκηνὴ πρώτη

(Αἴθουσα ἀνακτόρων ἢ ἀνευ βωμοῦ).

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Κανεὶς δὲν εἶναι που, κανεὶς δὲν ἔρχεται.
 'Ο τρόμος τώρα μόνον τῶν Ἡρακλειῶν
 τὰ ἔρημα κατόκησεν ἀνάκτορα,
 οὐ εἰς τοὺς εὑρεῖς θαλάμους σύρει θῦμά του
 ἀγωνιῶν καὶ ἥμιθανές τὴν δυστυχῆ
 Μερέπην. Ἄνοιχθήτε σεῖς καὶ ρεύσατε
 πηγαὶ δακρύων, ἀν δρκοῦν τὰ δάκρυα
 εἰς τῆς πατρίδος καὶ τῆς βασιλίσσης μου
 τὴν δυστυχίαν. "Ω ! εἰς ποίαν συμφορῶν
 τὴν Μεσσηνίαν ἀβισσον ἐκρήμνισεν
 η χείρ τῆς βασιλίσσης, ἣν παράφερος
 κατὰ τοῦ Πολυφόντου μητρικὴ στοργὴ
 ἐξώπλισε φρικώδης. "Εξω σύμμερον
 τὴν νύκτα ὅλην πόλεμος ἐμφύλιος
 λυμαίνεται τὴν πόλιν. Οι Μεσσήνιοι
 τὸν φόνον τοῦ τυράννου ἀμ' ἀκουσαντες,
 πολίται συνωμόται καὶ περίοικοι,
 τὴν ἀγορὰν κατέλαθον κραυγάζοντες,
 τὴν Μεσσηνίαν κράτος ἐν ἐκήρυξαν
 ἀπὸ τῆς Νέδας μέχρι τοῦ Ἀκρίτα, καὶ
 παμβασιλέα ταύτις ἀνηγγόρευσαν
 τὸν Αἴπυτον. Ἐν τούτοις ἡλθε πρὸς αὗτοὺς
 δέ νέος βασιλεύς, καὶ διὰ κήρυκος
 τῶν Δωρικῶν γερόντων τὴν ὑποταγὴν
 ἐζήτισεν. Ἀλλὰ ν' ἀναγνωρίσωσι
 τὸν νέον βασιλέα δλ' οἱ Δωριεῖς

θρυνήθησαν, ἐν δσφ ἡ Μερόπη ζῆ.

Ομολογοῦσιν, ὅτι εἰν' ὁ Αἴπυτος
δομόνος Ἡρακλείδης διὰ τοῦτο καὶ
μετὰ τοῦ Πολυφόντου γέρη πρὸ μηνὸς
ώς κληρονόμιον καὶ διάδοχον αὐτὸν
διώρισαν τοῦ θρόνου. Τοῦτον γέθελεν
ἀνακηρύξῃ βασιλέα καὶ αὐτὸς
τῆς Μεσσηνίας ἀλλὰ ὄρκον ὥμοσαν,
τοῦ Πολυφόντου ως τὸν φόνον γρουσαν,
κοινὸν οἱ Δωριεῖς νὰ ἐκδικήσωσι
τὸν ἀδικόν του φόνον, τὸν φονέα του,
ὅστις γέθελεν εἶναι, θανατώνοντες.

Ο Αἴπυτος ἀκούσας τὴν ἀπόκρισιν
τῶν Δωριέων ταύτην γέγανάκτησε,
καὶ μανιώδης κατ' αὐτῶν ἐπέδραμεν.

Ο Ἀρης ἀμφοτέρων τότε τῶν λαῶν
τὸ μῆσος ἔτι μᾶλλον ἐξηρέθισεν,
εἰς ἀλληλοκτονίας ἡ Στενύκλαρος
σκηνὴν φρικώδη μετεβλήθη ἔκτοτε,
καὶ γῆ τῆς Μεσσηνίας, μήτηρ των κοινῶν,
μὲ τὸ ἀδελφικόν των αἷμα βρέχεται!

ΠΙ δυστυχίς Μερόπη ἀγνοοῦσ' αὐτὸν
ἀκόμη μόλις τὴν ὑπὸ τοῦ ἀνακτος
καὶ τῶν γερόντων Δωριέων ἔμιαλεν
νίσθεσίαν τοῦ Αἴπύτου, καὶ πικρᾶς
μεταμελείας ἔρμαιον, τὴν φοιβερὰν
μιαιοφογίαν ἐνθυμιάται φρίττουσα.

Ω πότε, ω θεοί, πότε θὰ εὔρωμεν
ἀπαλλαγὴν καὶ τέλος τούτων τῶν δεινῶν;

Σκηνὴ Δευτέρα

ΕΙΡΥΜΕΔΗ ΚΑΙ ΛΥΚΟΡΤΑΣ

ΛΥΚΟΡΤΑΣ

Ποῦ εἰναι, Εύρυμέδη, ποῦ ὁ Αἴπυτος;

ΕΙΡΥΜΕΔΗ

Πληγίον τῆς Μερόπης, γῆτις ἄγρυπνος
καὶ ἔντρομος τὴν νύκταν ἀντὴν διήγυνε.

ΛΥΚΟΡΤΑΣ

Καιρὸς διὰ θωπείας ὅντως μητρικάς,
ἐν ᾧ γῇ Μεσσηνίᾳ καταστρέφεται.

ΕΙΡΥΜΕΔΗ

Λυκόρτα, ποῦ τὸ ἔργον τῆς καταστρέψῃς
ποῦ ἔφθασεν, εἰπέ μοι. Οἱ Μεσσηνίοι
ἀνθίστανται ἀκόμη; ἀπεκρούσθησαν
οἱ Δωριεῖς;

ΛΥΚΟΡΤΑΣ

Τὴν τύχην αἰλαῦσον, γηραιά,
 τῆς δυστυχοῦς πατρέδος! Οἱ Μεσσηνίοι
 ἐν ἔσφραγισταν τὸν τῶν ὁ Αἴπυτος
 ὑπῆρχεν ὁδηγῶν αὐτούς, ἐμάχοντο
 ἀνδρείως, ἀλλ' ἀφοῦ εἰς τὴν ἀνάκτορα
 ὑπέστρεψεν ἐνταῦθα ὑπὸ σουν αἰληθεῖς,
 διότι τὸν ἔζητει γῇ βασιλισσα,
 νὰ ὑποστῶσι μέχρι τέλους τὴν ἔριην
 τῶν Δωριέων πάντες δὲν κατώθωσαν,
 καὶ εἰς φυγὴν τραπέντες ἐγκατέλιπον
 τὴν ἀγορὰν οἱ πλειστοι καὶ τὴς ἀγυιὰς

τῆς πόλεως δὲ λίγοι δὲ ἀνθίστανται
Μεσσήνιοι ἀκόμη, οἱ ἐκ τῶν χωρῶν
τῶν πέριξ συνωμόται. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ
φοβοῦμαι μέχρι τέλους μὴ διαλυθοῦν,
ἔὸν δὲν σπεύσῃ πρὸς αὐτοὺς ὁ Αἴπυτος.
Ἄλλὰ ποῦ εἰναι; λέγε.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Εἰς τὸν θάλαμον

τῆς βασιλίσσης.— Ἀλλ' ἐνταῦθα μεῖνον σύ,
Δυκόρτα, μὴ ὑπάγης, μὴ φανῆς ἔκει.
Τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμοὺς τῆς πόλεως
ἀκόμη δὲν γνωρίζει ἡ βασίλισσα,
οὐδ' ὅτ' εἰς μάχην ἔνοπλος ὁ Αἴπυτος,
λαθὼν αὐτὴν ἔξηλθε πατὰ τῶν ἐχθρῶν,
οὐδ' ὅτ' οἱ Δωριεῖς ν' ἀναγνωρίσωσι
τὸν Αἴπυτον ἀρνοῦνται βασιλέα των,
ἄν ἡ Μερόπη πρότερον δὲν φονευθῇ.

ΛΥΚΟΡΤΑΣ

Πλὴν τότε ὅς τὰ μάθη, γύναι, τὸ λοιπόν.
Οἱ Αἴπυτος δὲν ἥλθεν εἰς Στενύκλαρον
ἢὶν νὰ κλώσῃ ἔρια, μὰ τοὺς θεούς,
καὶ νὰ ὑφάνῃ. Ἡλθε σπουδαιότερα
νὰ ἐκπληρώσῃ ἔργα καὶ καθήκοντα.
Εἶπε ποῦ εἰνε; εἰς δεινὴν τὰ πράγματα
ἀκμὴν προηλθον. Τοῦ Κρεσφόντου σύμμερον
δὲ θρόνος τρέμει, εἰς τὸ χεῖλος τοῦ αρημνοῦ
ἡ Μεσσηνία ἴσταται, καὶ τὴν στιγμὴν
καθ' ἥν μ' ἀκούεις ταύτην κινδυνεύει, φεῦ!
οὐχ' ἡ Μερόπη κινδυνεύει ἡ πατρίς.
Οἱ Αἴπυτος ποῦ εἰναι;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Μεῖνον ἔρχεται

ἴδοι ἐκείνη μόνη. Πρὸς τὸν Αἴπυτον
ὑπάγεις μόνος ἔπειτα. Ἐλθὲ ἐδῶ.

(Υποχωροῦσιν εἰς τὰ μύχια τῆς σκηνῆς. Ἄφ' οὖτὶ Μερόπη,
ἔρχεται εἰς τὴν σκηνήν, δὲ Δυκόρτας ἀπέρχεται ἐκτὸς τῶν
παρασκηνίων, δθεν ἥλθεν αὐτῇ.)

Σκηνὴ Τρίτη

ΕΥΡΥΜΕΔΗ καὶ ΜΕΡΟΠΗ

Ἐκ τοῦ ἐγγὺς λειμῶνος σπεῦσον, γηραιά,
καὶ ἄνθη ῥαντισμένα μὲ τὴν πρωΐην
ἀκόμη δρόσου δρέψασα προσκόμισον.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Νὰ σ' ἐρωτήσω, ἀνασσα, ἐπίτρεψον
τι θέλεις τ' ἄνθη σήμερον;

ΜΕΡΟΠΗ

Ἄκηδευτος
καὶ ἀταφος ἀκόμη κεῖται κατὰ γῆς
δὲ Πολυφόντης, γύναι. Νὰ κηδεύσωμεν
καιρὸς τὸν βασιλέα.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Κρύπτει, ἀνασσα,
τὴν κόνιν ἥδη πρὸ πολλοῦ τοῦ ἄνακτος
ἢ τάφος.

ΜΕΡΟΠΗ

Πῶς;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Πμεῖς τὸν ἐκηδεύσαμεν.

ΜΕΡΟΠΗ

Σεῖς ; "Ω ! ίδοις εἰς βασιλεὺς θαπτόμενος
 χωρίς νὰ τὸ ἀκούσῃ ὁ λαὸς αὐτοῦ,
 καὶ εἰς ἀνὴρ εὐδαίμων αηδευόμενος,
 χωρίς νὰ τὸ γνωρίζῃ ἡ γυνὴ αὐτοῦ !
 Καὶ διμως εἶχεν ἥδη λόγους ἡ γυνὴ
 τοῦ Πολυυφόντου νὰ γνωρίζῃ, ὅτι ὁ
 ἀνὴρ αηδεύεται. Καὶ τίς αὐτοῦ
 τὸ σῶμα ἐκ τῶν λύθρων καὶ τοῦ αἵματος
 ἀπέπλυνε καθάρας ; Σεῖς. Ἐντάφια
 λευκὰ καὶ καινουργῆ τίς τὸν ἐνέδυσε ;
 Σεῖς. Μ' ἄνθη καὶ στεφάνους τίς τὸν ἔρρανε ;
 Σεῖς. Ἀλλὰ τίς ἔθρήγει, τίς ὀδύνετο
 παρὰ τὴν νεκρικήν του αἰλίνην ; "Ω ! κανείς.
 Τίς εἶχεν ὅχι τὴν ἐζήτητα καὶ μορφήν,
 ἀλλ' ἔνδον τὴν καρδίαν του πενθοῦσαν, τίς ;
 Κανείς. Μ' ἐν δάκρυ μόνον τίς ἔρράντισε
 νεκρόν τὸν βασιλέα τῆς Μεσσήνης ; "Ω !
 κανείς, κανείς ! Δὲν εἶχεν ὁ ταλαιπωρος
 θυητὸς αὐτὸς κανένα, ὅστις δι' αὐτὸν
 ἐν δάκρυ θαλερὸν νὰ χύσῃ, ἐν.
 Μίαν γυναικα εἶχεν, ἦν ἡγάπησε
 καὶ ὑπὲρ ἣς τὰ πάντα ἐθυσίασεν,
 ἀλλ' ἡ γυνὴ του αὕτη — "Ω ! τὰ στέρνα σου
 πιέζει τόσον ἐπωδύνως, μῆτερ γῆ,
 δ' Ἀτλας δ βερὺς καὶ ὑπερύψηλος,
 δσον πιέζει τὴν ψυχήν μου τὸ βαρύ
 τῆς θλίψεώς μου καὶ τοῦ πένθους αἰσθημα ;
 Ἀλλ' ὅχι, Εὔρυμέδη, μ' ἀπατᾶτε σεῖς.
 Ο βασιλεὺς ἀκόμη κεῖται ἀταφῆς

ἐδῶ ἀπ' ἔξω, ὅπου τὸν ἐφόνευσα,
καὶ ἡ σκιά του δι' αὐτὸς ἀπόρθιμευτος
πλανᾶται ἐδῶ ἀκόμη εἰς τὸ ἀνάκτορα,
παντοῦ διώκουσά με, ὅπου εὑρεθῶ.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Ἄγαπητὴ Μερόπη, δὲν σὲ ἀπατῶ,
καὶ πίστευσόν με.

ΜΕΡΟΠΗ

Τρέμω! Μόναι εἴμεθα
ἔχοι;

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Ναι, μόναι.

ΜΕΡΟΠΗ

Κάλεσον τὸν Αἴπυτον.

(Ἡ Εύρυμέδη πηγαίνει πρὸς τὴν Θύραν.)

Ἄ! φύγε ἀπ' ἐκεῖ. Θεοί αἰώνιοι!

Ἐ βασιλεύς!

(Ἡ Εύρυμέδη τρέχει πρὸς τὴν Μερόπην ἢν υποστηρίζει.)

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Ποῦ; τίς;

ΜΕΡΟΠΗ

Ἐκεῖ δὲ βασιλεύς,

δὲ Πολυφόντης! Τίς πῶς προσήλωσε.

τὸ ἄγριόν του βλέμμια κατεπάνω γιου!

Ω! θέλω, Εύρυμέδη.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Τίποτε,

βασιλεύσσα, δὲν είναι.

ΜΕΡΟΠΗ

Δὲν τὸν βλέπεις ; Ὁ !

ἔκεῖ, ἔκεῖ.

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Δὲν βλέπω. Πλάσμ' ἀπατηλὸν
τῆς πυρεσσούσης εἶναι φαντασίας σου,
Μερόπη.

ΜΕΡΟΠΗ

Τὸν υἱόν μου κάλεσον.

(Άκοντας σάλπιγξ.)

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

Τίδον

αὐτὸς ἐγγίζει.

ΜΕΡΟΠΗ

Ἄναπνέω. ἔφυγε.

Σκηνὴ Τετάρτη

ΕΥΡΥΜΕΔΗ, ΜΕΡΟΠΗ, ΑΙΓΑΙΤΟΣ, καὶ ΛΥΚΟΡΤΑΣ.

ΑΙΓΑΙΤΟΣ

Φιλτάτη μῆτερ !

ΜΕΡΟΠΗ

Αἰπυτέ μου, κάθισον
ἐδῶ ἐγγύς μου. Τέσην ὥραν ἔλειπες,
ἐν φῇ ἡ δυστυχίας σου μήτηρ, τέκνον μου,
τοῦ Ηρόφρόντου ἡγγωνία βλέπουσα
τὸ φάσμα τὸ φρικώδες.

ΑΙΓΑΙΤΟΣ

Ἄναθάρρησον,
ὦ μῆτερ, βλέπουσά με, καὶ ἀπέβαλε

ἀπὸ τῆς κεφαλῆς σου τὴν ἀνάμνησιν
τοῦ Πολυφόρου, ἣτις μόνη τὴν σκιὰν
γεννᾷ ἐμπρός σου ταύτην.

(—'Ακούεται μικρόθεν σκληπισμα.)

ΜΕΡΟΝ

Ἄναθισσει ἐγγύς σου, φίλαττε νέές.
Ἐδῶ ἐγγύς μου κάθισσον.

ΑΠΗΤΟΣ

Φιλτάτη μήτερ.

ΜΕΡΟΝ

Διατί;

ΑΠΗΤΟΣ

Δὲν δύναμαι.

Ἄναγκη νὰ ἔξελθω.

ΜΕΡΟΝ

Ἄλλα τί, θεοί,
ἔδω τί βλέπω; Πανοπλίαν, Αἴπυτε,
φορεῖς; καὶ σύ, Διοκόρτα. Ποῦ ὑπάγετε;
Σκληπίγγων ἤχον πρὸ δλίγου ἤκουσα.
Εἰπέτε τί συνέθη; ποῦ ὑπάγετε;
Υἱέ μου, λέγε.

ΑΠΗΤΟΣ

Μή ἐρώτα, μήτέρ μου.

ΜΕΡΟΝ

Εἰπέ μοι σύ, Διοκόρτα, Γέρον, σιωπᾶς;
Κ' οἱ δύο σιωπᾶτε;

ΑΠΗΤΟΣ (ώς ἔξελευσόμενος)

Χαῖρε, μήτέρ μου.

ΜΕΡΟΙΗ

Γιέ μου, εἰς τὴν βάθη τῆς καρδίας μου
ἄν έθλεπες, ποτὲ τὸ γκάρε τοῦτό σου
δὲν γίθελες προφέρῃ. "Οταν πληρωθῇ^η
τῶν συμφορῶν ἡ κύλιξ, μία ἀρκεῖ σταγῶν
διὰ νὰ ἐκχειλίσῃ. "Ω ! δὲν ἔννοεῖς
ὅτι νὰ σὲ ἀφίσῃ εἰν^τ ἀδύνατον
ἡ μήτηρ νὰ ἐξέλθῃς οὕτως ἔνοπλος,
ἐν φ τὰ πάντα ἀγνοεῖ. Εἴπετε μοι,
ποῦ ἔνοπλοι ἐξέρχεσθε καὶ διατί ;
"Οπως δ λόγος οὕτω καὶ ἡ σιωπὴ^η
ρομφαία εἶνε δίστομος ἐνίστε,
ζωήν, ἀλλὰ καὶ θάνατον πηγάδουσα.

(ἀκούεται σάλπιγξ)

Καὶ πάλιν γίχει σάλπιγξ.

ΔΥΚΟΡΤΑΣ

Αἴπυτ^η, Αἴπυτε.—

ΜΕΡΟΙΗ

Πολέμου εἶναι, τὸ γνωρίζω, σάλπισμα.
κ' εἰς πόλεμον, τὸ βλέπω, σεῖς ἐξέρχεσθε.
Πλὴν σὺ δὲν θὰ ἐξέλθῃς, σχι, τέκνον μου.

ΔΥΚΟΡΤΑΣ

Βασιλισσα !

ΜΕΡΟΙΗ

Δυκόρτα, εἰν^τ ἀδύνατον.

Θὰ τῶν φονεύσουν· εἶναι νέος ἄπειρος,
καὶ τὴν ὁρμήν του ἔτι τὴν νεανικήν
δ χρόνος καὶ ἡ πεῖρα δὲν ἐκόλασκεν.

ΑΙΓΥΤΟΣ

Ω μῆτέρ μου !

ΛΥΚΟΡΤΑΣ

‘Ωραιά εἰς τὸν Αἴπυτον,
τόν Ἡρακλείδην, δίδει ἡ βασιλισσα
μαθήματα.

ΜΕΡΟΠΗ

Λυκόρτα Ὕ ! δὲν σκέπτεσκι,
τὸν θρόνον τῆς Μεσσίγης, τὴν πατρίδα σου;
Μόνος ὑπάρχει Ἡρακλείδης σήμερον
ὁ Αἴπυτος, Λυκόρτα. Εἰς τὴν ἀγορὰν
οἱ βασιλεῖς δὲν καταβαίνουν, κλείονται
εἰς ἀκροπόλεις καὶ ἀνάπτορ’ ἀσφαλῆ,
ώς δ Κρεσφόντης, ως καὶ πάντες οἱ λοιποὶ¹
ἐποίουν Ἡρακλεῖδαι κινδυνεύοντες.
‘Ο ίδιώτης εἶναι ἡψοκίνδυνος,
διότι ἡ ζωή του εἶναι κτήμα του.
Αλλὰ τοῦ βασιλέως κτῆμα ίδιον
δὲν είναι ἡ ζωή, ἀλλὰ τοῦ ἔθνους του.

ΛΥΚΟΡΤΑΣ

Ἐμὲ τὸν ίδιώτην ἄλλος ἀπαίδευτος
διδάσκει φρήν, καὶ ἐδίδαξε τὸν Αἴπυτον.
Οὐτιδανὸς τὸ γένος καὶ τὸ φρόνημα,
καὶ ἂν θεοὶ ἀκόμη τὸν ἐγέννησαν,
ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος εἶναι, ἄνασσα,
εἰς τοὺς κινδύνους δεστις τῆς πατρίδος του
δὲν κινδυνεύει πρώτος.

ΑΙΓΑΙΓΤΟΣ (φέ δέξελευσόμενος.)

Χαῖρε, μῆτέρ μου.

Ἐλθέ, Λυκόρτα.

ΜΕΡΟΙΗ

Αἴπυτέ μου, τέκνον μου !

—Παιδίον, ποῦ ἀφίνεις τὴν μητέρα σου ;

ΛΥΚΟΡΤΑΣ

Ἡ πόλις, ἔξω σείεται, βασιλισσα, τὴν ὥραν ταύτην, δ λαὸς φονεύεται, καὶ ἡ πατρὶς εἰς τῆς ἀδύσσου ισταται τὸ χεῖλος.

ΜΕΡΟΙΗ

Τὲ ἀκούω ; Γέρον, τέκνον μου, σᾶς ἵκετεύω, πρὸς θεῶν, λαλήσατε· Τίς τοῦ πολέμου ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐμψυλίου τούτου ;

ΛΥΚΟΡΤΑΣ

Ἡ Στενύκλαρος εἰς δύο χωρισμένη εἶναι ἔχθρικὰ στρατόπεδα, Μερόπη, εἰς τοὺς Δωριεῖς καὶ εἰς τοὺς Μεσσηγίους, ὅσοι ἔλαθον τὰ ὅπλα, ἢ ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ ἀστεως, ἢ συνωμόται ἐκ τῶν Μεσσηγιακῶν χωρῶν ἐνταῦθα φθάσαντες καὶ πόλεων. Τὴν νύκτα οὗτοι σύμπαντες κατέλαβον τὴν ἀγορὰν μεθ' ὅπλων οἱ Μεσσήνιοι, τὴν Μεσσηγίαν δληγη ἀνεκήρυξαν ἐν πράτος ἔνιατον καὶ ισόνομον ἀπὸ τῆς Νέδας μέχρι τοῦ Ἀκρίτα, καὶ τῆς Μεσσηγίας βασιλέα ἀπαντες τὸν Αἴπυτον συμφώνως ἀνηγγέρευσαν. Ἀλλὰ οἱ Δωριεῖς ν' ἀναγνωρίσωσι τὸν νέον βαυλέα δὲν ἡθέλησαν

πρὸν ἢ τοῦ Πολυφόντου ἐκδικήσωσι
τὸν φόνον. Τοῦ Κρεσφόντου εἰπαν τὸν υἱὸν
ώς Ήρακλεῖδην καὶ ἐκεῖνοι στέργουσι:
νὰ συναναγορεύσουν βασιλέα τῶν,
πλὴν τὴν Μερόπην, ὡς φονεύσασαν αὐτὴν
τὸν Πολυφόντην, δρκον ὕμισσαν φρίκειν
νὰ θανατώσουν. Δι' αὐτὸν ἐν Σερή Κῆ
ἡ μήτηρ τοῦ Αἰπύτου, εἰν' ἀδύνατον
τῆς Μεσσηγίας βασιλέα τὸν υἱὸν
αὐτῆς ἐκεῖνοι νὰ ἀναγνωρίσωσι..

ΑΙΓΑΥΤΟΣ

Ναί, καὶ ἐν ᾧσῳ, γέρον, Κῆ ὁ Αἴπυτος,
οἱ δολοφόνοι τοῦ Κρεσφόντου κ' οἱ φονεῖς
τῶν τέκνων τῆς Μερόπης μὴ ἐλπίσωσιν
ἐκ τοῦ Αἰπύτου χάριν, ἢ διαλλαγήν.

ΑΥΚΟΡΤΑΣ

Τὸν Δωριέων ταύτην τὴν παράλογον
ἀπαίτησιν δὲ Αἴπυτος ἀπέκρουσεν
δρυγίλος, μετ' αὐτοῦ δὲ κ' οἱ Μεσσηγίαι.
Οἱ Δωριεῖς ἐπῆλθον τότε ἔνοπλοι
κατὰ τῶν Μεσσηγίων κ' ἡ Στενόκλαρος
τὴν νύκτα δληγη μέχρι ταύτης τῆς στιγμῆς
φρίκειδης εἰναι ἐμφυλέου σπαραγμοῦ
συηγήν. Γινώσκεις πάντα νῦν, βασιλισσα.

ΑΙΓΑΥΤΟΣ

Ἐλθέ, Λυκόρτα. Σπεύσωμεν.— Ὡ μῆτέρα μου,
φιλτάτη μῆτέρ, γαῖρε.

ΜΕΡΟΠΗ

(ἀλόδφρων καὶ καθ' ἔσωτήν).

Ναὶ πατρίς μου, ναῖ,

υέ μου! — Καὶ σεῖς κάτω, ἔργοικαι, πρὸς σᾶς.
Τὸ θῦμα θέλει θῦμα, ἐξιλέωσιν!

(Τεγωνὸς (ε^π) πρὸς τὸν Αἴπυτον).

Υέ μου, χάρε.

(Ο Αἴπυτος κινεῖται ώς ἐξιλευσόμενος.)

Ω θεοί αἰώνιοι,

τοιουτοτέρπως μὲν ἀποχωρίζεσκι
διὰ παντός, υέ μου;

ΑΠΙΤΟΣ

"Οχι μῆτέρ μου,

θὰ σ' ἴσω.

ΜΕΡΟΠΗ

Τίς σίδε; Δὲν ἐξέρχεσκι
βές πόλεμον, υέ μου;

ΑΠΙΤΟΣ

Πάλιν, μῆτέρ μου,

θὰ σ' ἴσω.

ΜΕΡΟΠΗ

Πάλιν θὰ μὲν ἴσης; - "Ισως - ναί,
υέ μου

(Πρὸς ἑαυτήν).

"Ω! φρικώδης, φοβερὰ στιγμή!

(Τεγωνὸς πρὸς τὸν Αἴπυτον).

Τπόθες, δτι ἀποχωρίζομεθα
διὰ παντός καὶ αἰωνίως, Αἴπυτε.

Τπόθες, δτι ἡ βαρύσταθμος αὐτὴ
στιγμὴ ἐγκλείει τὴν αἰωνιότητα
τοῦ τάφου, δτι δὲν θὰ σ' ἴδῃ μῆτηρ σου

(ε^π) Μεγαλοφύγως.

οὐδὲ θὰ ἔδης πλέον τὴν μητέρα σου.

Τίς οἰδεν;

(Καθ' ἔσυτήν).

"Οχι, σχι! εἰν' ἀδύνατον,
θεοί, νὰ ὑπομείνω.

(Γεγωνὸς πρὸς τὸν Δῖπυτον).

Αἴπυτ', Αἴπυτε!

(Ο Αἴπυτος δρμῷ πρὸς αὐτὴν διὰ νὰ τὴν ἐναγκαλισθῇ, ἀλλ' αὗτῃ
τῷ γεύει διὰ τῶν χειρῶν γὰρ μὴ πλησιάσῃ, καὶ δριμᾶ
παράφορος ἐκτὸς τῆς σκηνῆς).

Σκηνὴ Ηέμπτη

(Οἱ τῆς προλαβούσης σκηνῆς πλὴν τῆς Μερόπης).

ΑΙΠΥΤΟΣ

Εἰς ποῖον τρόμον τὴν καρδίαν μου, θεοί,
οἱ λόγοι τῆς μητρός μου οὗτοι ἔρριψαν.

(Ηχεῖ σάλπιγξ).

ΑΓΚΟΡΤΑΣ

Ἐμπρός, υἱέ μου. Σὲ προσμένει ὁ λαός.

ΑΙΠΥΤΟΣ

Τπαγε μόνος· μετ' δλίγον ἔρχομαι
καὶ ἐγώ, δι πάτερ.

ΑΓΚΟΡΤΑΣ

Τί ἀκούω, Αἴπυτε;

Παρῆλθον ἥδη δρατι, ἐν φέρχομεν
καὶ τῆς στιγμῆς ἀνάγκην. Σπεῦσον, ἄγωμεν.

ΑΙΠΥΤΟΣ

Δὲν θόναμαι τὴν ἔντρομον λακτίζουσαν
νὰ καταστεῖλω ἔνδοθεν καρδίαν μου

"Άν σὲ ἀκολουθήσω, ή καρδία μου
Θὰ συντριβεῖ, ω πάτερ. Εἰν' ἀδύνατον
ἐνταῦθα τεθλιμμένην τὴν μητέρα μου
ν' ἀφήσω οὕτω καὶ ἀπαρηγόρητον.
Άναγκη νὰ τὴν ἔχω, νὰ τὴν ἀσπασθῶ,
ἀνάγκη μίαν ἀποχωριζόμενος
γλυκεῖαν λέξιν νὰ τῇ εἴπω.

ΔΥΚΟΡΤΑΣ

Αἴπυτε! —

Συγχώρησέ τον, κινδυνεύουσα πατρίς!
Άκομ' εἶναι παιδίον.

ΑΠΙΓΤΟΣ

Γέρον, βπαγε,
σοι τὸ προστάττω. Μετὰ μίαν σύντομον
στιγμὴν ἐν μέσῳ εἰμαι τοῦ λαοῦ κ' ἐγώ.
(Άμφοτεροι ἔξερχονται δι' ἀντιθέτων παρασκηνίων.)

Σκηνὴ "Εκτη

ΕΥΡΥΜΕΔΗ

"Ω! εἴθε τὴν ἡμέραν ταύτην, ἥλιε,
ἡ Εὐρυμέδη μὴ τὸ φῶς σου ἔβλεπε,
κ' οἱ δρθαλμοί της εἴθε μὲ τὸν ζοφερὸν
κεκαλυμμένοι πέπλον τοῦ θανάτου νῦν,
τυφλοὶ πρὸς τῆς πατρίδος ἥσαν τὰ δεινά,
κ' ἡ τάλαινα καρδία μου ἀναίσθητος
πρὸς τῆς Μερόπης ταῦτα τὰ παθήματα.
"Ω! δσοι πρὸς τοῦ θρόνου ἀτενίζουσι
τὴν λάμψιν μετὰ θάμβους, ὃν ἐγίνωσκον
πόσας καλύπτει ἡ πορφύρα συμφοράς!

Θυητοί, δπίσω, δσαι πρὸς τὰς κορυφὰς
τῆς ἀνθρωπίνης δόξης ἀκατάσχετοι
δρμάτε. Νέφη πρύπτουσι τὰς κορυφὰς
ζοφώδη, καὶ τὰ νέφη φλόγας κεραυνῶν.
Οἱ ίχος τῶν σαλπίγγων δ πολεμικός,
τὸν τρόμον νὰ ἐμπνέῃ εἰς τὴν καρδίαν μου
κατέπαυσε.

(Άκονται μακρόθεν θόρυβος καὶ κραυγαὶ λαοῦ. Ἐκ διαλειμμάτων
δ θόρυβος ἀκούεται ζωηρότατος.)

Ποικίλη δὲ καὶ συμμιγής
βοὴ ἀνθρώπων φθάνει εἰς τὰ ὕτα μου
μακρόθεν. Νῦν ἐγγίζει· νῦν ἐγγύτερον
ἀκούεται· νῦν ἔφθασεν ἐκτὸς καὶ ἐγγὺς
τῶν ἀνακτόρων. Εἰς τὰ τείχη ἔφθασε
καὶ εἰναι κάτω δ λαός. Ω! εὐκρινῶς
τὰς λέξεις διακρίνω τώρα, «βασιλεῦ
τῆς Μεσσηνίας, Αἴπυτε!» καὶ κραυγάζουσι.
Ποια χαρά! Ποῦ εἶνε, ποῦ δὲ εὔτυχής
Μερόπη; Εὔρυμέδη, δράμε πρὸς αὐτήν,
καὶ παρὰ πρώτης σοῦ τὰ εὐαγγέλια
τῆς δόξης ἀς ἀκούσῃ καὶ εὔτυχίας της.
(Ἡ Εὔρυμέδη ἔξερχεται).

Σκινὴ Εθδόμη

ΑΙΓΑΙΟΣ καὶ ΑΓΚΟΡΤΑΣ

(ἐξ ἀντιθέτων παρασκηνίων).

ΑΙΓΑΙΟΣ

*Ω, τέλος πάντων ἥλθες, ἥλθες, πάτερ μου!
Εἰπέ μοι τί συνέβη, καὶ διάλυσον

τὴν ἔκπληξίν μου καὶ τὴν ἀπορίαν μου.

Οἱ Δωριεῖς καὶ οἱ Μεσσήνιοι
πῶς ἀπρόσπτως οὕτω διηλλάγγησαν,
καὶ συμφιλιωμένοι πρὸς τὸ ἀνάκτορα
ἡ πόλις δὴ τρέχει τώρα πανδημεὶ
ἀνακηρύττουσά με ἐν μιᾷ φωνῇ
τῆς Μεσσηνίας βασιλέα ;

ΑΥΓΟΡΤΑΣ

Βασιλεῦ

τῆς Μεσσηνίας, μόνον εὐαγγέλια
τὴν ὥραν ταύτην διπιστός θεράπων σου
ηὔχετο νὰ σοὶ φέρῃ καὶ ἵτο δίκαιον.
Ἄλλος οὕτως οἱ θεοὶ δὲν ἀπεφάσισαν,
καὶ τῶν θεῶν οἱ ἄνθρωποι τὴν θέλησιν
διφείλουν ἀγοργύστως ν' ἀποδέχωνται.

ΑΙΨΥΓΤΟΣ

Πι μήτηρ μου, ποῦ, γέρον, εἰν' ἡ μήτηρ μου ;

ΑΥΚΟΡΤΑΣ

Περὶ αὐτῆς θὰ σοὶ λαλήσω, βασιλεῦ.—
Ἀπέναντι ἀλλήλων οἱ Μεσσήνιοι
καὶ οἱ Δωριεῖς εἰς μάχην ἔτοιμοι ἴσταντο
κατὰ τὴν ἀγοράν, ἕτερη δὲ τὸ ἄγασσα
Μερόπη συγκεκαλυπτένη ἔφθασεν
ἡ γερουσία ὅπου συνεδρίαζε
τῶν Δωρέων. Ἐκθαμβωθεὶς οἱ Δωριεῖς
τὴν ἄγνωστον γυναικαν εἶδον ἔμπροσθεν
αὐτῶν ἐμφανισθείσκην. Ή βασίλεσσα
εἰς μάτην τοὺς προέτρεψε νὰ παύσωσι
τὴν ἀλληλοσφαγίαν καὶ νὰ σύρσωσι

τὴν Μεσσηνίαν, τὴν κοινὴν πατρίδα, σὲ τὸν Ἡρακλείδην Αἴπυτον ὡς ἀνακτα καὶ βασιλέα συνανακηρύπτοντες.

Οἱ Δωριεῖς δργίδαι ἀπεκρίθησαν, ὅτι ἐν δσφῇ Μερόπῃ ζῇ, αὐτοὶ ποτὲ δὲν θὰ δεχθῶσι τὸν υἱὸν αὐτῆς ὡς βασιλέα. «Οταν ἡ φονεύσασι τὸν Πολυφόντην φονευθῇ βασίλισσα, τότε καὶ οὗτοι θέλουσι τὸν Αἴπυτον ἀνακηρύξη βασιλέα. Τὴν μορφὴν ταχέως τότε ἐκείνη ἀπεκάλυψε, καὶ «ἐγὼ τὸν Πολυφόντην, εἶπ', ἐφόνευσα, ἐγὼ εἰμὶ ἡ Μερόπη.» Ξέφη στίλθουσι γυμνά, καὶ κατ' ἐκείνης εὐθὺς στρέφονται. «Ἐδῶ κτυπᾶτε,» εἶπε! καὶ τὸ στήθος τῆς προέτειν' ἐναντίον εἰς τὰ ξέφη των.

Ακίνητοι καὶ σιωπῶντες ἔμειναν ἐκεῖνοι τότε. «Τρέμε! ἡ χείρ σας, ἔκραξεν, ἀλλὰ θαρρεῖτε. Εἰχεν, εἰχε, Δωριεῖς, δο Αἴπυτος μητέρα, καὶ βασίλισσαν ἡ Μεσσηνία, ησὶ ἡ χείρ δὲν ἔτρεμεν, ἔταν τὸ ξέφος τοῦτο εἰς τὸ στήθος τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἐβύθισε!» — Καὶ πράγματι γυμνὸν ἐν τάχει ξέφος, ταῦτα λέγουσαν, βύθισε εἰς τὸ στήθος τῆς, καὶ αἰμόφυρτος ἀνέπεσεν ἐπάνω τοῦ ἀγκῶνός της χαμαὶ προστηριχθεῖσα. Θάμβους δάκρυα καὶ θυμασιοῦ τῶν Δωριέων βρέγουσι τοὺς ἐφθαλμούς. Η φήμη τῆς ἡγεμῆς σκορπίζεται ποιντοῦ ἀφεσιώσεως.

Οἱ ἀλληλοιμαχοῦντες εἰς τὰς θήκας τῶν
ἐγκλείουσι τὰ ἔιφη, καὶ δακρύθρεκτοι
ἀλλήλους. Δεξιοῦνται. Συνδιαλλαγεῖς
τῶν Μεσσηνίων καὶ τῶν Δωριέων δὲ
λαὸς τοιουτοτέροπως πρὸς τὸ ἀνάκτορα
ἐνταῦθα συνοδεύει τὴν βασιλισσαν,
καὶ ἐν φύπερ ἐκείνης χύνει θαυμασμοῦ
καὶ εὐγνωμοσύνης δάκρυα, ἀνευφημεῖ
ώς βασιλέα τὸν υἱόν της Αἴπυτον,
ἴνα χαρᾶς ἐμπλήσῃ τὰς στιγμας αὐτῆς
τὰς τελευταίας.

Σκηνὴ Ὀγδόν

[Οἱ τῆς προλαβούσης σκηνῆς, Μερόπη καθημαγμένη καὶ ἑτοιμοθανής. Δωριεῖς, Μεσσήνιοι, δορυφόροι καὶ λαός. Οἱ Δωριεῖς, καὶ οἱ Μεσσήνιοι τάτιονται ἐκάτεροι ἐκατέρωθεν τῆς σκηνῆς ἔμοιώς καὶ οἱ δορυφόροι καὶ δὲ λαός. Τὴν Μερόπην κομίσαντες στηρίζουσι οἱ περὶ τὴν Εὔρυμέδην].

ΑΠΙΓΤΟΣ

Ὦ θεοὶ ἀθάνατοι,
τὴν θέαν ταῦτην μοὶ παρεσκευάζετε;
Σέεσθῆτε, δραματισέ μου, καταπέσατε
κατηραμένοι θόλοι τῶν Ἡρακλειδῶν,
καὶ τοὺς Κρεσφόντους τὸν υἱὸν τὸν ἄθλιον
χανοῦσσα κούψοι, γῆ! Ὦ τάλανος υἱοῦ
τάλαινα μῆτηρ! — Μῆτέρ μου, τί ἐπράξας!

ΜΕΡΟΠΗ

(διὰ φωνῆς βαθμηδὸν ἐκλειπούσης.)

Ολίγας ἔτι ἔχομεν στιγμάς, υἱέ,

καὶ ἀποθνήσκω. Τῆς μητρός σου ἀκουσον
ὅσκες ἀκόμη νὰ προφέρῃ δύναται
ὑστάτας λέξεις. Μὴ μὲ κλαίγε. Ἐπρεπε
νὰ ἀποθάνω. Οὕτως οἱ θεοὶ ἡμῶν
διέταξαν τὴν τύχην, ἐπειδὴ αὐτοὶ^{τοιαύτην τὴν παρδίαν κατεσκεύασκαν}
τὴν ἀνθρωπίνην. Τοῦ μεγάλου σου πατρὸς
τὸ ἔργον ἀποθνήσκω συντελέσκωσα.

Οἱ Δωριεῖς ἴδοὺ καὶ οἱ Μεσσήνιοι,
μιᾶς πατρίδος τέκνον, ἀναγνωρίζουσι
μιᾶς σὲ Μεσσηνίας βασιλέα νῦν.

Νῦν ἀποθνήσκω. Μὴ δακρύῃς, τέκνον μου.
“Ω ! ἀφοῦ τόσον, τέκνον μου, σ’ ἥγαπησα,
νὰ σὲ ἀφύσω ἐπειτα δὲν δύναμαι.

“Ω ! πίστευσόν με, ἡ ψυχή μου φεύγουσα
τὴν ὕραν ταύτην εἰναι, εἰναι μετὰ σοῦ !

“Ω τέκνον... ὦ υἱέ μου...

ΑΠΥΤΟΣ

Μῆτερ ! μῆτέρ μου !

Δημ. N. Βεργαρδάκης.

~~~~~

Ο ΔΙΑΚΟΣ

(Δημοτικὸν ḥσμα)

Τρία πουλάκια ιδούσινται στοῦ Διάκου τὸ ταμπούρι
Τόνα τηράει στὴ Διβαδιὰ καὶ τ' ἄλλο τὸ Ζυγτοῦνι,
Τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μοιριολογῷ καὶ λέγει·
Πολλὴ μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σὲν καλιακοῦδα·

Ο ΔΙΑΚΟΣ
ΟΔΗΓΩΝ ΤΟΥΣ ΔΕΡΒΕΝΟΧΩΡΙΤΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ

Μήν δ Κολύβας ἔρχεται, μήν δ Λεθεντογιάννης ;
 Οὔδ' δ Καλύβας ἔρχεται, οὐδ' δ Λεθεντογιάννης.
 Ὁμέρ Βρυόνης πλάκωσε μὲ δεκοχτὸν χιλιάδες.
 Ο Διάκος σὰν τ' ἀγροίκησε, πολὺ τοῦ κακοφάνη·
 Ψηλὴ φωνὴν ἐσήκωσε, τὸν πρῶτό του φωνάζει·
 «Τὸ στράτεμά μου σύναξε, μᾶσε τὰ παλληκάρια.
 Δίς τους μπάρούτη περισσὴ καὶ βόλια μὲ ταῖς φούχταις,
 Γλήγορα, καὶ νὰ πιάσουμις κάτω στὴν Ἀλαιμάνα,
 Ποῦ νε ταμπούρια δυνατὰ κὶ ὅμορφα μετερίζει.»
 Παίργουνε τάλαφρὰ σπαθιὰ καὶ τὰ βαριὰ τουφένια,
 Στὴν Ἀλαιμάνα φτάνουνε καὶ πιάνουν τὰ ταμπούρια·
 «Καρδιά, παιδιά μου, φώναξε, παιδιὰ μὴ φοβηθῆτε·
 Σταθῆτ' ἀντρεῖα σὰν Ἑλληνες καὶ σὰν Γραικοὶ σταθῆτε·
 Επεῖνοι φοβηθήκανε κὲ ἐσκόρπισαν στοὺς λόγκους.
 Εμειν' δ Διάκος στὴ φωτιὰ μὲ δεκοχτὸν λεθέντες.
 Τρεῖς ὥραις ἐπολέμαγε μὲ δεκοχτὸν χιλιάδες·
 Σχίστηκε τὸ τουφένι του κὲ ἐγίνηκε κομμάτια·
 Σέργνει καὶ τὸ λαφρὸ σπαθὶ καὶ στὴ φωτιὰ χουμάζει,
 Ἐκοψε Τούρκους ἀπειρους κὲ ἑφτὰ μπουλουπιπασάδες
 Καὶ τὸ σπαθὶ του σκίστηκεν ἀπάν' ἀπὸ τὴν φούχτα.
 Καὶ ἔπεισ' δ Διάκος ζωντανὸς εἰς τῶν ἔχθρῶν τὰ χέρια·
 Χίλιοι τὸν πῆραν ἀπ' ἐμπρὸς καὶ δυὸ χιλιάδες πίσω
 Κι' Ὁμέρ Βρυόνης μυστικὰ στὸ δρόμῳ τὸν ῥωτάει·
 «Γίνεσαι Τούρκος, Διάκο μου; τὴν πίστι σου ν' ἀλλάξῃς;
 Νὰ προσκυνῆς εἰς τὸ τσακί, τὴν ἐκκλησιὰ ν' ἀφίσῃς;»
 Κ' ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε καὶ μὲ θυμὶδὸ τοῦ λέγει·
 «Πάτε κὲ ἐσεῖς κὲ ἡ πίστις σας, μουρτάτες, νὰ χαθῆτε
 Ἐγὼ Γραικὸς γεννήθηκα, Γραικὸς θὰ νὰ πεθάνω.
 Αν θέλετε χίλια φλωριὰ καὶ χίλιους μαχμιουτιέδες,
 Μόνον ἑφτὰ ἡμερῶν ζωὴ θέλω νὰ μοῦ χαρίστε,

«Οσο νὰ φτάσεις οδυσσεὺς κι' ὁ Βάγιας ὁ Θανάσης.»
 Σὲν τ' ἄκουσεν ὁ Χαλλὶς μπέης, ἀφοίζει καὶ φωνάζει:
 «Χιλια πουγγιὰ σᾶς δίδω γὰρ κι' ἀκόρια πεντακόσια,
 Τὸ Διάκο νὰ γαλάσετε τὸν φοῖβο τὸν κλέφτην.
 Γιατὶ θὰ σθήσῃ τὴν Τουρκιὰ κι' άλλο μας τὸ ντεβλέτι..»
 Τὸ Διάκο τέτε παίρνουνε καὶ στὸ σουθλὶ τὸν βάζουν,
 «Ολόρθιο τὸν ἔστισχνε κι' αὐτὸς χαμογελοῦσε.
 Τὴν πίστιν τους τὸν διδριζε, τὸν δὲ λεγε μουρτάτες
 «Σκυλιὰ κι' ἀν μὲ σουθλίσετε, ἔνας Γραικὸς ἐγάθη,
 «Ἄσ εἰν' δὲ οδυσσεὺς καλὰ κι' δικαπετὰν Νικίτας
 Αὐτοὶ θὰ φένε τὴν Τουρκιὰ, θὰ κάψουν τὸ ντεβλέτι..»

Ο ΜΠΟΥΓΚΟΥΒΑΛΑΣ

(Δημοτικὸν ἀσμα)

Τὶ χτύπος εἴν' ποῦ γίνεται καὶ βρονταριὰ μεγάλη;
 Πολλὰ τουφέκια πέφτουνε καὶ στὰ βουνά βροντοῦνε.
 Μήνα σὲ γάμο πέφτουνε; μήνα σὲ πανηγύρι;
 Οὔτε σὲ γάμο πέφτουνε, οὔτε σὲ πανηγύρι.
 «Ο Μπουκουβάλας πολεμᾷ μ' ὅχτω, μ' ἐννιά χιλιάδες.
 Κι' ὁ Μπουκουβάλας φώναξεν ἀπὸ ψηλὴ ράχουλα.
 «Πάψτε παιδιά τὸν πόλεμο, πάψτε καὶ τὰ τουφέκια.
 Νὰ κατακάτοις ο κονιορτός, νὰ μετρηθῶν τὸν ἀσκέρια.
 Μετροῦνται οι Τούρκοι τρεῖς φοραῖς καὶ λείπουν δυδιά χιλιάδες.
 Μετροῦνται καὶ οἱ ἀριστωλοὶ καὶ λείπουν ἑβδομῆντα.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ

«Ο Λάμπρος Κατσώνης ἐγεννήθη ναυτικός, ἐν τῷ ἀκριδε-
 στάτη τῆς ῥύσεως ταύτης σημασίᾳ. Ο Μιαούλης καὶ ο Κα-

νάργις, οῖτινες εἶδον τὸ φῶς τῆς γῆμέρας παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ ἐν αὐτῇ νηπιόθεν ἔβιωσαν καὶ ἡσκήθησαν, ἐννοοῦμεν πῶς ἀπέρησαν κατ' ἀρχὰς ναῦται ἀτρόμητοι καὶ ἐπειτα κυθερ-νῆται πλοίων ἐπιτίθειοι. Ό δὲ Λάμπρος, γεννηθεὶς εἰς πόλιν μεσόγειον καὶ διαγαγὼν βίον χερσαίον, πρώτην φορὰν εἰς ἥλικίαν ἐτῶν 35, ἀνευ οὐδεματίς προασκήσεως, ἐγένετο πλοίου κυθερνήτης μετὰ ἦν ἔτος δὲ ἀνέδειξεν ἑαυτὸν ναύαρχον στο-λίσκου δὲ οὐ διέπραξε λαμπρὰ κατορθώματα· καὶ εἰς ἥλικίαν ἐτῶν 40, ἐγκαταλιπὼν πάλιν τὴν θάλασσαν, διήγαγε τὸ λοι-πὸν τοῦ θεοῦ του ἴδιωτεύων. "Οθεν δικαίως δυνάμεθα νὰ εἴπω-μεν ὅτι ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐπλάσθη ναυτικὸς ὁ ἀνήρ.

Ο Λάμπρος Κατσώνης ἐγεννήθη εἰς Λεβαδειαν τῆς Βοιω-τίας περὶ τὸ 1752. Νεώτατος ἔτι ὃν κατετάχθη ὡς ἀπλοὺς στρατιώτης εἰς ἐν τῷν ταγμάτων, τὰ δόποια συνεκροτήθησαν ὑπὸ τῷν Τρώσσων, οῖτινες ἀπὸ τοῦ 1770 μέχρι τοῦ 1774 προεκάλεσαν καὶ ὑπεστήριξαν τὴν τότε ἐπανάστασιν τῆς Ηελοποννήσου καὶ τῷν νῆσοιν κατὰ τῆς Ὁσμανικῆς κυριαρ-χίας. Μετὰ τὴν συνομιολογηθεῖσαν δὲ μεταξὺ Τρώσσιας καὶ Τουρκίας τῷ 1774 εἰρήνην καὶ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἑωσακοῦ στόλου εἰς τὰ Ἰδεα, δὲ Λάμπρος, διστις ἐπὶ τοῦ πολέμου εἶχε προαχθῆ ἐις τὸν βαθὺδὸν τοῦ ὑπαξιωματικοῦ, ἀπῆλθε μετὰ τρισχιλίων περίπου συναγωνιστῶν Ἐλλήνων καὶ Ἀλ-θανῶν εἰς Τρώσσιαν καὶ συγκατελέχθη ὡς ἀξιωματικὸς ἥδη εἰς τὸν στρατιωτικὸς μὲν δργανωθέντας ἐκείνους πρόσφυ-γας, ἐγκατασταθέντας δὲ εἰς τὰς πόλεις Γενὶ Καλαὶ καὶ Κέρτσιον τῆς Κριμαίας. Ἐκεῖ διέπρεψεν ὑπὸ τὸν Ποτέμκιν εἰς τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον καί, ἐπαναληφθέντος τῷ 1787 τοῦ μεταξὺ τῆς Τρώσσιας καὶ τῆς Πύλης πολέμου, ἀπέ-θειξε διὰ ναυτικῶν τολμηράτων περὶ τὴν Κριμαίαν, ὅτι ἦτο ναύτης οὐδὲν ἦτον ἐπιτίθειος ἢ στρατιώτης. Άλλὰ μετ' ὅλην

εἶμελλε νὰ ἔξέλθῃ τῆς ἐντίμου μέν, ἀφανοῦς δὲ ταύτης θέσεως, ἵνα προσχθῇ διὰ μιᾶς εἰς περιωπήν ιστορικήν.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου τούτου πολέμου αὐτῆς ἡ Αἰγατερίνη Β' ὑπεκίνησεν, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου, τοὺς Ἑλληνας εἰς ἐπανάστασιν καὶ τότε οἱ ἀρματωλοὶ καὶ οἱ οἰκλέφται, ἐνωθέντες μετὰ τῶν Σουλιωτῶν καὶ ἀπαρτίσαντες στρατιὰν γενναίαν καὶ οὐχὶ εὐάριθμον, ἔπραξαν ἔργα πολεμικὰ μηδίμης ἀξια κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ιωαννίνων. Οὕτε ἡ Πελοπόννησος ὅμως, οὕτε αἱ νῆσοι ἐκινήθησαν, κακῶς ἔχουσαι ἔτι ἀπὸ τῶν συμφορῶν τῆς ἀποτυχούσης προηγουμένως ἐπαναστάσεως. Ὁ ἔξ Έλλάδος λοιπὸν ἀντιπερισπασμὸς δὲν ἥδυνατο νὰ ἀποθῇ σπουδαῖος καὶ ὀφέλιμος εἰς τὴν Πωσσίαν, εἰμὴ ἐδὲ ἐπήρχετο αὖθις δὲ τῆς Βαλτικῆς στόλος εἰς τὴν Μεσόγειον. Οὕτω μόνον ἥδυνατο νὰ ὑπάρχῃ πιθανότης, διὰ θέλουσι πάλιν ἄρει τὰ ὅπλα αἱ Ἑλληνικαὶ χώραι, ἢ δὲ Ὁσμιανικὴ κυβέρνησις θέλει ἀναγκασθῆνα τρέψη πρὸς μεσημβρίαν ἀξιόλογον τῶν δυνάμεων αὐτῆς μέρος καὶ ίδιως τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ἀποθαίνουσα ἀσθενεστέρα καὶ μᾶλλον εὑάλωτος ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ καὶ εἰς τὰς πέρι αὐτὸν χώρας, ὅπου ἦτο τὸ κύριον τοῦ ἀγῶνος στάδιον. Καὶ τῷρντι εἶχε παρασκευασθῆ στόλος Πωσσικὸς εἰς Κρόνστατ, ἵνα καταπλεύσῃ εἰς τὸ Αἴγαϊον πέλαγος ὑπὸ τὸν ναύαρχον Γρέεγ· ἀλλ' ἐκραγέντος πολέμου μεταξὺ Σουηδίας καὶ Πωσσίας δὲ στόλος οὗτος ἐδέησε νὰ μείνῃ ἐν τῇ Βαλτικῇ. "Οθεν ἀλλοὶ δὲν ἔμενεν εἰμὴ νὰ συγκροτηθῇ ἐλληνική τις ναυτικὴ δύναμις, ἵνανὴ νὰ ἐπαγάγῃ τὸν ποθούμενον ἀντιπερισπασμόν.

Τις συνέλαβε τὴν πρώτην περὶ τούτου ίδεαν; Ὁ "Ἀγγλος" Ἐτον, ὅστις ἔγραψε μικρὸν μετὰ τὰ περὶ ὃν δὲ λόγος γεγονότα συγγραφὴν περὶ τοῦ Ὁθωμανικοῦ κράτους ἐμπειροτάτην ἄμα καὶ συμπαθεστάτην πρὸς τοὺς Ἑλληνας, φαίνεται ἀπο-

είδων τὴν περὶ τοῦ πράγματος πρωτοθουλίαν εἰς τοὺς ἐν Τεργέστῃ Ἑλληνας, οἵτινες καὶ κατέβαλον ἐν μέρει τούλαχιστον τὴν ἀναγκαῖαν δαπάνην. Ἀλλ' ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Λάμπρου Κατσώνη, ἣν συνέταξεν εἰς τῶν μετ' αὐτοῦ συναγωνισθέντων ἀνδρῶν καὶ ἡς τὸ πρῶτον μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Κλειστῷ»^(*) τῷ 1872 λέγεται, δτι τὸ σχέδιον συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Λάμπρου διατελοῦντος ἔτι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1787 εἰς τὸν περὶ τὴν Κριμαίαν ῥωσικὸν στρατόν. Ἐγκριθείσης δὲ τῆς προτασεώς του ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου Ποτέμκιν, διὰ τοῦ Λάμπρου ἀνεχώρησε διὰ ξηρᾶς κατὰ τὸν Ἰανουάριον μῆνα 1788 καὶ φθάσας διὰ τῆς Αὐστρίας εἰς Τριέστιον ἤγόρασε παρά τινος τῶν ἐκεῖ πλουσίων πραγματευτῶν, Κουρτούκη λεγομένου, μίαν κορδέταν 28 κανονίων κατασκευῆς Ἀμερικανικῆς, τὴν δποίαν ὧνόμιασε Βόρειον Ἀθηνᾶν. Ἐκ τῆς αὐτῆς ὥσκυτως βιογραφίας συνάγεται, δτι ἡ ἔναρξις τοῦ ἐπιχειρήματος ἐγένετο ἀνευ οὐδεμιᾶς χρηματικῆς καταβολῆς ἐκ μέρους τῶν Πώσσων· βραδύτερον ἡ Πωσσικὴ κυβέρνησις ἔπειψε μὲν εἰς τὴν Μεσόγειον διαφόρους αὐτῆς ἀποστόλους καὶ χρήματα, ἀλλὰ οἱ ἀνθρωποι οὗτοι ἐπὶ τοσοῦτον κατεχάσμησαν τὴν ἐντολὴν ἣν ἔλαβον ὥστε διολόν δὲν ἔδωκαν ὑπὲρ τοῦ ἔργου. Τοῦτο λέγεται ῥητῶς ἐν τῇ ἀναφορᾷ ἣν ὑπέβαλεν εἰς τὴν αὐτοκράτειραν κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1790 ἡ ἐν Πετρουπόλει πρεσβείᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· καὶ προστίθεται ῥητῶς πάλιν δτι τὰ πάντα ἐγένοντο διὰ χρημάτων ἐλληνικῶν. Τὸ αὐτὸ δὲ ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῇ διαμαρτυρίσει, ἣν κατὰ Μάιον τοῦ 1792 ἔγραψεν διὰ Λάμπρου κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν Πώσσων ἐγκαταλείψεως αὐτοῦ. Ἐκ τῶν μαρτυριῶν τούτων συνάγεται μετὰ πάσης μὲν βεβαιότητος, δτι δὲ ἐλληνικὸς στολίσκος ὑπῆρξε δημιούργημα ἐλληνικόν· μετὰ πλείστης δὲ πιθανότητος, δτι ἡ πρωτοθουλία τοῦ ἐπιχειρή-

(*) Ἐλληνικὴ ἐφημερίς ἐκδοθείσα ἐπὶ σειράν ἐτῶν ἐν Τεργέστῃ.

ιατος δημίκει εἰς τὸν Λάριπρον· ἵσως ἡ ίδέα ἐκυσφοργήθη συνάρια ἔντε τῇ Τεργέστῃ καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἑζόχου ἐκείνου ἀνδρός, ἀλλά, δπως ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀπεδείχθη, αὐτὸς καὶ μόνος ἔξετέλεσε τὸ προκείμενον βούλευμικ.

Τῷρόντι ὁ Λάριπρος ἐκπλεύσας ἐν ἕαρι τοῦ 1788 μετὰ τῆς «Βορείου Ἀθηγάξ» καὶ δύο ἄλλων πλοίων, διαφέρει, κατέρρθωσε, τὸ μὲν διὰ λειῶν, τὸ δὲ διὰ τῆς μετ' αὐτοῦ συγκράξεως ἑτέρων τινῶν ἐλληνικῶν πλοίων, ίδίως σπετσιώνικῶν, νὰ συγκρετίσῃ στολίσκον 18 σκαφῶν, νὰ κατασκευάσῃ ναύσταθμον· εἰς Κέαν καὶ ἐπὶ τέσσαρα καὶ δημιου περίπου ἔτη, ἥτοι μέχρι τοῦ Ιουνίου 1792 νὰ κυριαρχίσῃ πολλάκις τοῦ Αλγαίου. Ότι προσέβαλεν ἐπιτυχῶς πολλὰ τουρκικὰ παράλια καὶ ἐπροξένησε φθορὰν μεγάλην εἰς τὸ τουρκικὸν ἐμπόριον, δὲν εἶναι ἀπορον· ἀλλ’ ἐπανειλημμένως ἀντιπαρετάχθη καὶ ἐνίστε εὐδοκίμιως κατὰ φρεγάδων καὶ δικρότων εἰς τοῦτο δὲ μάλιστα τὸ μέρος τῶν ἀγρύων αὐτοῦ δέον νὰ ἐπιστήσωμεν προσοχήν τινα, ἵνα μὴ φανῇς τὰ περὶ αὐτοῦ θρυλούμενα μυθώδη. Εὐτυχῶς αἱ περιπέτειαι τῶν ναυτικῶν ἀθλῶν τῆς τελευταίας ἡμέρων ἐπαναστάσεως ἔζηγούσιν ἀποχρώντως τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος γεγονός.

Τὰ πλοῖα τοῦ Λάριπρου δὲν ἔφερον εἰμὴ 20-26 τὸ πολὺ πυροβόλα· ίδοι δὲ πῶς περιγράφει μίαν τῶν μαχῶν αὐτοῦ ὁ προμηνούμενος ἀρχαῖος βιογράφος, ἐστὶς καὶ αὐτόπτης ἐγένετο τῶν πραγμάτων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ιουνίου 1789 ὁ Λάριπρος ἀπήντησε μεταξὺ Μυκόνου, Σύρου καὶ Τίγου 14 ἐσπειρικὰ σκάφη, ἐξ ὧν 3 δίκροτα 74 πυροβόλων, καὶ 4 φρεγάδας. Οἱ Λάριπρος ἀρας τὰς ἀγκύρας ὤριγσε κατὰ τοῦ Οἰωνιανικοῦ στόλου μακρόθεν πυροβολοῦντες. Πλησιάσγε οὖν καὶ κατατάξας τὸν στόλον του ὁ Λάριπρος ἔρεξα τῆς ναυμαχίας. Αἱ δὲ ἀλλεπάλληλοι σφάλμαι ῥιπτόριεναι εἰστο-

χώτερον ἐκ τοῦ στόλου τοῦ Λάμπρου, ἐπροξένουν μεγίστην φθοράν. Διαρκούσης δὲ τῆς μάχης τρεῖς ὥρας, οὐδεὶς ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν δύηγίαν τοῦ Λάμπρου ἐβλάψθη. Τελευταῖον οὗτος ἀπεφύσισε νὰ λάθῃ εὐκαιρίαν νὰ δρπάσῃ πλοῖα τινά. "Οθεν ἀπέστειλε δύο ταχύδρομα πλοῖα ὑπὸ γενναιῶν καὶ ἐμπείρων ἀρχηγῶν διοικούμενα, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ καπετάν Εμπικανουήλ Μουρτσουνάκη Κρητὸς 26 κανονίων, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ καπετάν Μύτρου Καρακατσάνη Σπετσώποτος 22 κανονίων, διὰ νὰ ἐπιπέσωσιν εἰς τὰ σεθένια, καὶ τριήρεις ὑπερασπιζομένας ὑπὸ τῶν τριῶν διεκρότων καὶ οὕτω νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ. Δοθέντος δὲ τοῦ σημείου πρὸς τοὺς δύο ἀρχηγούς, παρ' οὐδὲν οὕτοι λογιζόμενοι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ὑπερβολικὴν δύναμιν τῶν ἔχθρῶν, προσέβαλον κατ' αὐτῶν. Τοῦτο ἵδην δὲ Τουρκοὶ καύαρχος ἔστειλε παρευθὺς εἰς βοήθειαν τῶν πλοίων τοῦ τάξ τέσσαρας φρεγάδας, καὶ οὕτω διαιρεθέντος τοῦ ἔχθρικοῦ στόλου δὲ Λάμπρος ὥρηγε μὲν ἀπαραδειγμάτιστον γενναιότητα κατὰ τοῦ ναυάρχου προθυμοποιούμενος νὰ κυριεύσῃ τὸ πλοῖόν του 74 κανονίων. Οἱ δὲ ἐταιρικασθέντες νὰ εἰσπηδήσωσιν "Ελληνες ἡσαν 180, ἐπὶ τῶν δύοις ἐτάχθη ἀρχηγὸς δὲ καπετάν Αγδρέας Δυκιαρδόπουλος, Κεφαλλήν. Ταύτην τὴν ἔρμην τῶν Ελλήνων ὧς εἶδεν δ ναυάρχος, ἐφοβήθη καὶ ἐτράπη εἰς φυγήν. Διώκων δὲ αὐτὸν δὲ Λάμπρος καὶ κατὰ πρύμνην πυροβολῶν ἡγάγκασεν οὕτω καὶ τὸν λοιπὸν στόλον νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ ἔχνη τοῦ ναυάρχου καὶ νὰ τραπῇ δλος εἰς φυγήν, καταδιωκόμενος ἔως ἐσπέρας. Ἀλλὰ ἀγαθὴ τύχη τῶν Τούρκων τὰ πλοῖά των ἡσαν ταχυπλοσύτερα τῶν τοῦ Λάμπρου καὶ οὕτως ἐσώθησαν. Νυκτὸς δὲ καταλαβούσης, ὡς εἶδεν δὲ Λάμπρος, ὅτι δὲν δύναται νὰ φθάσῃ τὰ ἔχθρικὰ πλοῖα, ἐπέστρεψεν εἰς Κέαν διὰ νὰ διορθώσῃ τὰ βλαφίγντα εἰς τὴν ναυμαχίαν ἴδικά του. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἐφογεύθησαν ἐκ τῶν

τοῦ Λάμπρου τέσσαρες εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Μουρτσουνάκη καὶ ἐπτὰ ἐπληγώθησαν, καὶ εἰς τὸ τοῦ Λάμπρου ἐπληγώθησαν ἐννέα· εἰς δὲ τὰ ἄλλα πλοῖα δὲν ἐθλάφθη οὐδείς. Ἐκ δὲ τῶν Τούρκων ἐφονεύθησαν πλῆθος ἀπειρον καὶ ἐπληγώθη εἰς τὴν σιαγόνα καὶ ὁ ἕδιος ναύαρχος. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως δὲ τῆς ναυμαχίας ταύτης, ἔν πολεμικὸν Γαλλικὸν πλοῖον παρευρεθὲν κατὰ τύχην ἐπερίμενε νὰ ἔρῃ τὴν ἔκθασιν αὐτῆς· καὶ πάντες οἱ ἐν αὐτῷ ἐθαύμασαν τὴν ἀμύμητον τόλμην καὶ γενναιότητα τοῦ Λάμπρου, ὅστις δυνάμενος νὰ ἀποφύγῃ τὴν μάχην δὲν ἥθελησεν, ἀλλ᾽ ἀντιταχθεὶς εἰς δυνάμεις πολὺ ἀνωτέρας τόσου ἀγδρείως καὶ τεχνικῶς ἐπολέμησεν, ὥστε ἔμεινε νικητής κατὰ τοῦ ἑχθροῦ. Ὁ δὲ πλοίαρχος Γάλλος ἐπαινῶν τὸν Λάμπρον ἐξεφώνησε τὰ ἔξῆς· «Εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς Εύρωπαίους, ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῶν Έλλήνων εἰσέτι καὶ νῦν διασώζουσι τὴν προπατορικὴν ἀρετὴν καὶ ἀνδρίαν. Η παιδεία μόνον ἀπέλιπεν αὐτούς.» Ἀν διμως, Θεοῦ θέλοντος, ἐπιδώσωσιν εἰς αὐτήν, τότε ποιος δύναται νὰ ἀμφιβάλῃ ὅτι καὶ οἱ ἀπόγονοι θέλουσι γίνει τοιοῦτοι, δύοιοι ἡσαν οἱ πρόγονοι; »

Ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτη ὑπάρχουσί τινα, τὰ ὅποια ἥθελον εἶναι ἀκατανόητα, ἐὰν ὁ ἀγών τοῦ Λάμπρου διεξῆγετο οὐχὶ πρὸς Ὀσμανίδας, ἀλλὰ πρὸς ἑτέρους ἀντιπάλους. Δύσκολον λ. χ. ἥθελεν εἶναι νὰ ἐνοήσωμεν διατὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ δικρότου ἐτράπη εἰς φυγὴν ἅμα ἐτοιμασθέντων τῶν περὶ τὸν Λάμπρον νὰ εἰσπηδήσωσιν εἰς τὸ μέγα αὐτοῦ σκάφος. Εὐχερής δὲν εἶναι ἡ ἀναπήδησις ἀπὸ τοῦ ταπεινοῦ καταστρώματος πλοίου μὴ φέροντος εἰμή 26 πυροβόλα εἰς τὸ ὑψηλὸν κατάστρωμα δικρότου 74 πυροβόλων. Πρὶν πατίσωσιν εἰς τὰ πολέμιαν σκάφος οἱ ἐπιτεθέμενοι ἥθελον ἀναγκαῖως πάθει φθορὰν μεγάλην ἀναθεν καταπυροβολούμενοι. Καὶ ἀν δὲ ἐπὶ τέλους, μετὰ δεινὸν δεκατισμόν, κατώρθουν νὰ εἰσπηδήσω-

σιν, ἔμελλον νὰ εῖρωσι πολλαπλασίους ἀνταγωνιστάς, διότι τὸ δίκροτον ἐκεῖνο ἔφερε βεβαίως περὶ τοὺς 1000 ἄνδρας. Ἀλλ᾽ ἐστις ἡξεύρει τὴν ἑσχάτην δειλίαν, ἣν ἔδειξαν πολλάκις οἱ Ὀσμανῆδαι ναύαρχοι ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐπαναστάσεως καὶ ἰδίως δὲ ὅθιος Μεχμέτ πασᾶς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τοῦ Ἀργολικοῦ αόλπου, δὲν θέλει ὑπολάβει ὡς μῆθον τὸ ὑπὸ τοῦ βιογράφου τοῦ Δάμπρου ἱστορούμενον γεγονός. Πλὴν τούτου δὲλας ἀπίθανον γέθελε φανῆ ὅτι πλοῖα 20—26 πυροβόλων ἀντιπαρετάχθησαν κατὰ φρεγάδων καὶ δικρότων. Πρόδηλον ὅτι τὰ πρῶτα δὲν ἦδύναντο νὰ προσθάλωσιν ἐπιτυχῶς τὰ δεύτερά διὰ τῶν μικρῶν αὐτῶν πυροβόλων· δὲν ἦδύναντο νὰ διατρύψωσιν ἀποτελεσματικῶς τὰ παχέα τούτων τείχη· ἐνῷ τὰνάπαλιν, μία μόνον βολὴ φρεγάδος ἡ δικρότου, ἐπιτυχοῦσα καίριόν τι μέρος τῶν περὶ τὸν Δάμπρον πλοίων, ἥρκει ἵνα καταποντίσῃ αὐτά. Φαίνεται δημος, ὅτι οἱ Τούρκοι ἤσαν καὶ τέτε, δημος καὶ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, ἀδεξιώτατοι σκοπευταί, καὶ ὅτι συνέβη τότε ὅτι πολλάκις ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐμαρτυρήθη ἀπὸ κυβερνήτας ξένων πλοίων αὐτόπτας γενομένους τοιούτων ἀντιπαρατάξεων. «Τῇ ἀληθείᾳ, ἔγραψεν ὁ κυβερνήτης τοῦ Γαλλικοῦ πλοίου ἡ Δελφινίς, ἐν τῇ ἐπισήμῳ αὐτοῦ ἐκθέσει περὶ τῶν ναυμαχιῶν, ὃσαι διεξήχθησαν περὶ Μιτυλήνην κατὰ τὸ 1826, τῇ ἀληθείᾳ οἱ ἄνδρες οὗτοι ὑπῆρξαν θαυμιαστοί, ἀναπλέοντες καὶ καταπλέοντες ἐντὸς ἥμισείας βολῆς ἀπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὑφιστάμενοι ἀπτόγτοι τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο πῦρ, τὸ δόποιον ἔπρεπε νὰ τοὺς ἔξοντάσῃ, οὐδὲν δὲ ἀλλο κατώρθου εἴμην νὰ ἔξακοντίζῃ ἐπ᾽ αὐτοὺς τὸ ὕδωρ τῆς περικειμένης θαλάσσης.» Τὸ πολὺ δυνάμεθα νὰ μὴ παραδεχθῶμεν ἀπολύτως, ὅτι, ἐνῷ περὶ τὸν Δάμπρον δὲν ἔπεσσον εἴμην 27 ἄνδρες, ἐκ τῶν Τούρκων ἐφονεύθησαν πλήθος ἀπειρον· ἐν γένει δημος οὐδὲν κωλύει τὸ νὰ πιστεύσω-

μιν, ὅτι δὲ Τουρκικὸς στόλος ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Λάμπρον ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγῶνι.

Ἄλλος δέ σον ἔντιμος καὶ ἀνάπτερος οὗτος, ιρίσιμος βεβαίως δὲν ἐγένετο. Οὐδὲν τῶν Τουρκικῶν πλοίων κατεστράφη καὶ οὕτε ἡδύνατο νὰ καταστραφῇ διὰ τῶν μικρῶν σκαφῶν τοῦ Λάμπρου, τούλαχιστον δίκροτον ἢ φρεγάς. Ιναὶ ἐπέλθη τοιούτον καίριον τραῦμα, δπως εἶχεν ἡ ἑλληγικὴ δύναμις, ἄλλος τρόπος δὲν ὑπῆρχεν εἴμιτον νὰ σφενδονισθῶσι κατὰ τῶν πολεμίων πυρπολικά. Τοῦτο ἀπεδείχθη τρανότατα ἐπὶ τῆς τελευταῖς ἐπαναστάσεως, ὅτε οἱ γῆμέτεροι ἀπαντήσαντες τὸν στόλον τῶν πολεμίων ἐφρόντιζον πρὸ πάντων νὰ ὑπερπλεύσωσι καὶ τοῦτο κατορθώσαντες ἐξέπεμπον κατ’ αὐτῶν τὰ καταστρεπτικὰ ἐκεῖνα σκάφη, τὰ δποῖα πολλάκις ἐπιτυχόντα νὰ κολλήσωσιν εἰς μίαν ἢ πλείονας ναῦς κατέφλεγον αὐτάς. Ἀλλὰ περίεργον εἶναι, ὅτι ἐνῷ ἐκ διαλειμμάτων ἐγένετο πρὸ πολλῶν ἐκατονταετημίδων χρῆσις πυρπολικῶν ἐν ταῖς γῆιετέραις θαλάσσαις καὶ ἐνῷ πρὸ εἰκοσαετίας μόλις τότε δὲ Ὁσμιανικὸς στόλος εἶχε καταστραφῇ εἰς Τσεσμὲν διὰ πυρπολικῶν, δὲ Λάμπρος οὐδέποτε φαίνεται μεταχειρισθεὶς τὸ φοβερὸν τοῦτο δπλον. Οὔτως λοιπὸν ἔχόντων τῶν πραγμάτων, ἂμα ἐν ταῖς τάξεις τῶν πολεμίων ἥθελον προκύψει γενναιότεροί τινες ἀξωματικοὶ ἢ ἐπιτηδείότεροι σκοπευταί, δ. στόλος τοῦ Λάμπρου, δσφ ἐπιτηδείως, δσφ ἥρωϊκῶς καὶ ἀνέκυνθερνάτῳ, ἥθελεν εἶναι δυσκολώτατον νὰ ἀνθέξῃ, καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη δυστυχῶς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, γῆτις συγεκροτήθη περὶ Καφηρέα κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1790. Τφόντι κατὰ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους τούτου δὲν Λάμπρος μετὰ πλοίων 9 ἐναυλόχει εἰς Κέαν, δὲ δὲ Ὁσμιανικὸς στόλος ἐπεφάνη τῇ 6 τοῦ μηνὸς μεταξὺ Ἀνδρου καὶ Εύδοιας ἐκ πεντεκαΐδεκα πλοίων συγκείμενος, ἐν οἷς καὶ δίκροτα καὶ φρεγάδες. Ἐξοριμίσαντος

δὲ τοῦ Λάμπρου ἀμέσως εἰς συγάντησιν αὐτοῦ, μετὰ τρίωρον πυροβολισμὸν οἱ πολέμιοι ὑπεχώρησαν, ὅπως καὶ ἐν τῇ προγονουμένῃ ναυμαχίᾳ. Ἀλλ᾽ ὑπεχώρησαν, ἵνα ἐνωθῶσι μετὰ τῆς περιμενομένης Ἀλγερινῆς μοίρας, ἥτις περιελάμβανεν οὐκ ὀλίγας φρεγάδας καὶ πρὸ πάντων διψκεῖτο ὑπὸ ἀνδρῶν ἀποτίων καὶ ἐπιτηδείων. "Οθεν ἄμα ἐνωθέντων τῶν δύο στόλων τὴν ἐπιοῦσαν, τὰ πράγματα μετέβαλον ὅφις τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ δύο ἐκ τῶν πλοίων τοῦ Λάμπρου, κυβερνώμενα ὑπὸ τῶν Σπετσιωτῶν Ἀναργύρου καὶ Καρακατσάνη, παρακολουθήσαντα τὴν προτεραίαν τοὺς τραπέντας πολεμίους, δὲν ἤδυνήθησαν τὴν ἐπιοῦσαν νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἐνεκα τῶν ἐναγτίων ἀνέμιων.

Οὐδὲν γάρ τον δὲ Λάμπρος, καίτοι δὲν εἶχεν γῆδη εἰμὴ πλοῖα 7, καὶ ταῦτα παθόντα τὴν προτεραίαν βλάβην οὐ μικράν, δὲν ἐδίστασε ν' ἀντιπαραταχθῆ. Ὡστε συνεκροτίθη ἀγῶν φοβερὸς περὶ Καφηρέα, γίτοι περὶ τὸν χῶρον ἐκεῖνον ὅπου μετὰ 35 ἔτη ἔμελλε νὰ διαπράξῃ τὸ νεώτερον ἡμῶν ναυτικὸν ἐν τῶν λαιπροτάτων αὐτοῦ κατορθωμάτων. Οἱ ἐχθροὶ περιέώσαντες τὴν μοίραν τοῦ Λάμπρου ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσι πανταχόθεν κατ' αὐτῆς· ἀλλὰ τὴν φεράν ταύτην δὲν περιωρίσθησαν εἰς ἀπλοὺς πυροβολισμούς. Η ἐσμανικὴ ναυαρχίς, φέρουσα 74 πυροβόλα, ἀπεπειράθη μετ' οὐ πολὺ νὰ προσκολληθῇ εἰς τὸν Ἀχιλλέα, τοῦ δοπίου ὅμιως δὲ κυβερνήτης, διενναίος Ζυγούργης, ἀνάφας ἐν τῷ ἄμα πυρὰ ἐπὶ τῶν κεραιῶν καὶ ἀπειλήσας οὕτω νὰ μεταξώσῃ τὸ πῦρ εἰς τὸν πλησιάζοντα κολοσσόν, ἥνάγκασεν αὐτὸν νὰ διπισθοδρομήσῃ. Τέτε γάρ ναυαρχίς ἐνωθεῖσα μετὰ 5 Ἀλγερινῶν φρεγάδων, ἐπέπλευσε κατὰ τῆς Μαρίας τοῦ Πασχάλη Καστίμη, ἐστις δὲν γῆδην τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Οἱ Ἀλγερινοὶ εἰσπηδήσαντες ἐντὸς τοῦ πλοίου τούτου εφόνευσαν, ὡς βεβιασταί, 147 "Ελληνας, καὶ τραυ-

ματίσαντες τὸν τε κυβερνήτην καὶ τοὺς περιλειφθέντας τρισκαίδεκα ναύτας, ἐκυρίευσαν τὴν Μαρίαν. Ἐτερον δὲ Ἀλγερινὸν σκάφος φέρον τριάκοντα καὶ ἔξι μεγάλα πυροβόλα, προσεκόλληθη εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, τῆς δόποιας τὸ κατάστρωμα ἐπληρώθη διὰ μιᾶς πολεμίων. Ὁ Λάμπρος ἀντιπαραταχθεὶς ἐκ τοῦ συστάδην καὶ καταβαλὼν τοὺς εἰσπηδήσαντας ἐσώθη μέν, ἐσώθη ἔμιως ἵνα παρασταθῇ μάρτυς τῆς καταστροφῆς δλοκλήρου σχεδὸν τοῦ στολίσκου αὐτοῦ. Τὸ πλοῖον τοῦ Ἐμπικανουὴλ Μουρτσουνάκη, ἀποβαλὸν τὸν πρυμνήσιον ἴστὸν καὶ τὸν κυβερνήτην αὐτοῦ, ἐπυρπολήθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ τῶν Ἰδίων ναυβατῶν. Περὶ τὸν Δημήτριον Ἀλεξόπουλον δὲν ἔμειναν ζῶντες εἰμὶ 10, οἵτινες ἔρριψαν τὸ σκάφος εἰς τὴν νῆσον Ἀνδρον, καὶ οἱ μὲν ναῦται φυγόντες διεσώθησαν, ἀλλ’ δὲ ἀτρόμυτος Ἀλεξόπουλος προσκαγγὼν θρυαλλῆδα εἰς τὴν ἐναπομείνασκην ἀλέγην πυρίτιδα, ἀνετινάχθη μετὰ τοῦ πλοίου καὶ τῆς σημιάς εἰς τὸν δέρα. Τελευταῖον δὲ Εὐστράτιος Νικηφοράκης ἡδυνήθη, εἰ καὶ περιεζωσμένος ὑπὸ πολεμίων, νὰ ἔρψῃ τὸ πλοῖόν του εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ σωθῇ εἰς τὰ ἐνδέτερα τῆς νήσου μετὰ τοῦ πληρώματος καὶ τῆς σημιάσας. Τὰ κατὰ τὰς τρεῖς ὑπὸλειπομένας νῆσας ἀπέβησαν τότε δεινότερα τέσσερα μᾶλλον δεινὰ ἐσφῆ νὴ τοῦ Κωνσταντίνου Παταράκη καὶ νὴ τοῦ Ζυγούρη, δὲν ἥδυναντο διὰ τὸν ἐναντίον ἀνεμον νὰ προσέλθωσιν εἰς βοήθειαν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἡ κατάστασις τῆς ναυαρχίδος γέτο φοβερά· οἱ ίστοι αὐτῆς εἰχον βλαβῆ καιρίως· αἱ κεραῖαι κατεκόπησαν· τὰ ίστια καὶ τὰ πλευρὰ κατετρυπήθησαν· τὸ σκάφος πανταχόθεν διέρρεε, καὶ αὐτὸς δὲ Λάμπρος ἔφερε τραῦμα εἰς τὴν κεφαλήν. Οὐδὲν ἦττον δὲ ἀδάμαστος ἀνήρ ἐπέμενεν ἀνταγωνιζόμενος καὶ μὴ πειθόμενος νὰ καταλίπῃ τὸ σκάφος αὐτοῦ μέχρις οὗ, ἀφοῦ ἐκ τῶν 295 ἀνδρῶν, ὅσοι ἀπήρτιξαν τὰ πλήρωμα τῆς Ἀθηνᾶς, δὲν ἔμειναν εἰμὶ 5 ἀξιωμα-

τικοὶ καὶ 55 ναῦται, ἐζήτησαν οὗτοὶ λέμβους παρὰ τῶν ὑπηνέμων συντρόφων καὶ ἐσώθησαν δι’ αὐτῶν, πυρπολήσαντες μὲν τὴν Ἀθηνᾶν, ἀπελθόντες δὲ αὐτοὶ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των, ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Παταράκη, εἰς Μῆλον.

“Π ἄμυνα ὑπῆρξεν ἡρωϊκὴ καὶ δικαίως ἔθαυμάσθη ὑπό τε τοῦ κυβερνήτου τοῦ Γαλλικοῦ δρόμωνος, ὅστις παρέστη πόρρωθεν θεατὴς τοῦ τραγικοῦ ἀγῶνος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐνετοῦ ναυάρχου Ἐμου· ἡ δὲ ζημία ἦν ὑπέστησαν οἱ πολέμιοι ἐγένετο οὖ μικρά, διότι ἀπέβαλαν, ώς βεβαιοῦται, τρισχιλίους νεκρούς καὶ πολλοὺς τραυματίας, ὅπερ ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν εἶναι ἀπίθανον διότι καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔπεσον περὶ τοὺς 650 ἀνδρας. Ἐὰν δὲ Λάμπρος εἴχε πυρπολικά, ἡ ἔκβασις ἥθελεν ἀποδῆν βεβαίως ἀλλοίᾳ ἀλλ’ ἀναγκασθεῖς ν’ ἀντιπαραταχθῆ ἐιὰ πλοίων μικρῶν εἰς τὰ μέγιστα τῶν πολεμίων σκάφη καὶ ἀπαντήσας τελευταῖον ἀνδρας γενναιοτέρους ἢ πρότερον, ἀναγκαίως κατεστράφη. Δὲν ἀπέβαλλεν ἐν τούτοις τὸ θάρρος καὶ τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ δὴρως τῆς Βοιωτίας, ἔνεκα τοῦ δλεθρίου ἐκείνου ἀτυχίματος. Ἄλλὰ διοργανώσας τὴν ναυτικὴν αὐτοῦ μοῖραν, ἡτοιμάζετο νὰ ἔξακολουθήσῃ τὸν ἀγῶνα, ὅτε ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1791 ἔλαθε παρὰ τοῦ Τρωσσικοῦ στρατηγείου ἐπανειλημένας διαταγῆς νὰ παύσῃ πᾶσαν ἐχθροπραξίαν, διότι ἡρχισαν διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς Τούρκους αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν ἐν Ἰασίῳ εἰρήνην τοῦ 1792. Ὁ Λάμπρος, ἀγανακτίσας, ἀνεφώνησεν, ὅτι, ἐὰν ἡ αὐτοκράτειρα συνωμολόγησε τὴν εἰρήνην αὐτῆς, ὁ Κατσώνης ἀκόιη δὲν ὑπέγραψε τὴν ἐδικήν του, ἐξέδωκεν ἔντονον κατὰ τῆς Τρωσσικῆς πολιτικῆς διαμαρτύρησιν καὶ κατέλαθε τὴν κατὰ τὸ Ηροτοκάλιον Δακωνικὴν παραλίαν, ἵνα ἀπὸ τοῦ δριμητηρίου τούτου ἔξακολουθήσῃ τὰς ἐκδρομίας. Πρὸν διωρεις προφθάσῃ νὰ πράξῃ τι, πρεσβείαί της αὐτόθι ὑπὸ τοῦ Ὀσμανικοῦ στόλου καὶ

ἀντέστη μὲν τῇ 6 καὶ τῇ 7 Ἰουλίου, ἀλλ’ ἐπὶ τέλους, προτραπεῖς ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μάνης Τζανέτου Γρηγοράκη, διέσχισε τὴν νύκτα τῆς 7 πρὸς τὴν 8 τὸν ἔχθρικὸν στόλον καὶ ἀποπλεύσας εἰς Ἱθάκην ἐπέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ρωσίαν.

Εἰς τὴν τελευταίαν κατ’ αὐτοῦ ἐπίθεσιν τοῦ τουρκικοῦ συνέπραξαν καὶ δύο γαλλικαὶ φρεγάδες, κατὰ δὲ τὸν Ὁλιβέριον μία μόνην φρεγάδα, ἡ «Μετριόφρων» ὑπὸ τὸν Βενέλο τοῦτο δὲ διέτι δύο τῶν καταδρομικῶν του εἶχον πρὸ διλήγου προσθάλειαν καὶ πυρπολήσει δύο γαλλικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα. Τινὲς τῶν ἡμετέρων ἥθελησαν νὰ ἀμφισδητήσωσι τὴν τοιαύτην αἰτίαν τῆς εἰς τὸν προκείμενον ἀγῶνα γαλλικῆς ἐπειμβάσεως, ἀποδόντες αὐτὴν εἰς πολιτικὰ τῆς Γαλλίας συμφέροντα. Ἀλλ’ αἱ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπανάστασιν περιπέτειαι τοῦ ναυτικοῦ ἥμιν, τοῦ ὅποίου πολλὰ καταδρομικὰ ἔξετραπήσαν προϊόντος τοῦ χρόνου, εἰς πράξεις ἥκιστα ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ πολέμου ἐπιτρεπομένας, ἔξηγος τοὺς ἐλέγχους τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως καὶ ἀνευ ἀλλων πολιτικῶν λόγων. Ὁπωσδήποτε δὲ Λάμπρος ἐπιστρέψεις εἰς Ρωσίαν δὲν ἔτυχε παρὰ τῇ Αἰκατερίνῃ εὐμενοῦς δεξιώσεως ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν τῷ 1796 Πεντάλος Α', ἀμείβων τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ἐξωράσκω τῷ ἀνδρὶ γενναίαν χρηματικὴν χορηγίαν. Καὶ μετ' οὐ πολὺ δὲ Λάμπρος ζητήσας τὴν ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἀφεσιν, κατεστάθη εἰς Κριμαίαν διόπου ἀπέθανεν ἐν ἀκμῇ ἔτι τῆς ἡλικίας τῷ 1804. Ὅσονδήποτε δὲ καὶ ἀντέθη ἐπὶ τέλους ἀτυχῆς ἀνεδείχθη εἰς τῶν μεγάλων ναυτικῶν ἥμιν ἡρώων καὶ δὲ κράτιστος ἴσως τῶν ἀλλητῶν, ὃσοι δηπότε ξένας μὲν σημαίας, ἐν αἰσθήματι ὅμιως Ἐλληνικῷ, ἡγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς τοῦ ἔθνους ἀνεξαρτησίας πρὸ τῆς τελευταίας ἐπαναστάσεως.

K. Παπαφραγγόπουλος.

Ο ΓΕΡΟ — ΚΑΠΕΤΑΝΟΣ

Παιδιά ! γι' ἀκούστε με κ' ἔμε τὸ γέρο Καπετᾶνο,
 Ποῦ τὰ μαλλιά μου ἀσπρισαν ὅτὸν πόλεμο ἀπάνω
 Ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Ἀλῆ τὸν Τούρκο πολεμοῦσα,
 Κ' εἶδαν πολλὰ τὰ μάτια μου ἐκεῖ ποῦ περπατοῦσα,
 Σ τὸν πόλεμο γεννήθηκα.... μαθήτεψα παιδάκι
 Στοῦ γέρου Ζίδρα τὸ σχολεῖο καὶ τοῦ Καραϊσκάκη.
 Ἐπαραγέρασα, παιδιά ! τὸ ἄπιστο λιοντάρι
 Δὲν εἰν' ἐκεῖνο ποῦ ξερα, καὶ θέλει μακελλάρη,
 Γιὰ σηκωθῆτε μιὰ αὐγὴ μὲ τὰ σωστά σας ὅλοι,
 Καὶ τὸ σταυρό σας κάμετε νὰ μποῦμε μέσ' ὅτην Πόλι.

Παιδιά ! δὲν εἶναι πλιὰ Τουρκιά, δὲν εἶναι Γενιτσάροι.
 Εκείνους τοὺς σκοτώσαμε ... τοὺς πῆρε τὸ φεγγάρι.
 Ωσὸν ἐμᾶς δὲν πρόφθασε τὸ ἐδικό σας μάτι
 Τοῦ Τούρκου θταν ἀφορίζε ἢ ἐχόρευε τὸ ἄπι ...
 Χλιμιντροῦσε μοναχὰ κ' οἱ Φράγκοι ξεψυχοῦσαν,
 Καὶ μόνε τὰ κλεφτόπουλα τὸ δρόμο του κρατοῦσαν.
 Τὴν χώρα μας μοιράσαμε μ' αὐτοὺς μὲ τὸ μαχαῖρι,
 Εμεῖς ἐπάνω ὅταν ὕψηλά, κι' αὐτοὶ ὅταν κάτω μέρη—
 Εγάθηκαν οἱ Τσάμιδες κ' οἱ Ἀρβανίταις ὅλοι,
 Κι' ἀκόμα, δύστυχα παιδιά, δὲν μπήκατε ὅτην Πόλι !

"Αχ ! πάλι τὰ θυμήθηκα τὰ περασμένα χρόνια,
 Ταῖς μάχαις, τὰ λημέρια μας, τῆς Διάκουρας τὰ χιόνια—
 Παιδιὰ ώσδαν τὰ ἔλατα ὅτὸν πόλεμο θρεμμένα,
 Μὲ μάτια μαῦρο σὰν φωτιά, μὲ στήθια δασωμένα."

Μ' ἔνα σταυρὸν στὸ χέρι τους καὶ μιὰ καλὴ μαχαίρα,
 Ἐπελεκούσαν τῆς Τουρκιδός τοὺς λύκους νύχτα μέρα.
 Κάθε ἡμέρα πόλεμος, κάθε νυχτιὰ τουφέκι.
 Ἀπόσταινε τὸ χέρι μας ἀπὸ τὸ πολὺ πελέκι.
 Εκεῖνοι τώρα πέθαναν... ἐκοιμηθῆκαν ὅλοι,
 "Αχ! ὃν ξυπνοῦσαν μπαίναμε γιὰ μιὰ στιγμὴ στὴν Πόλι
 "Ασπριζε τότε, ἀσπριζε σὰν χιόνος ἡ φουστανέλλα,
 "Στοῦ Νικο-Τσάρα τὸ κορμί, στοῦ Γρίβα, τοῦ Τζαβέλλα.
 Χρυσᾶ τσαπράζια βρόνταγαν στὰ στήθια τοῦ Μιλλιώνη,
 Οἱ δράκοι δὲν φορούσανε στενὰ τοῦ Κατσαντώνη!
 Τήρα καιρὸς ποῦ πέρασε, τήρα καιρὸς ποῦ πάει!
 Οὐκλέφτης καὶ ἡ λευτερὰ κοιμοῦνται πλάι, πλάι,
 Τὸ καριοφίλι ἀκουεις ἐδῶ καὶ ἐκεὶ νὰ πέφτῃ,
 Καὶ κάθε ράχι ἔκρυψε τὸ Αρματωλὸν καὶ Κλεφτη.
 Παιδιά! ὃν τότε σμίγανε σὲ μιὰ σημαῖα ὅλοι,
 Μὰ τὸ σταυρὸν ποῦ προσκυνῶ τοὺς πέρναμε τὴν Πόλι...!

Ξύπνα καιμένη λεθεντιά! στοιχειώσου Κώστα Πάλλα!
 Θυνάση Διάκο, πρόδηλε! ροδόλα, Μπουκουβάλα!
 Ξύπνα, μικρὸ Χορμόπουλο! πετάξου γέρω Νάσο!
 Ανδρούτσω, ζώσου τὸ ἄρματα! καθάλλα, Καρατάσω.
 Ηλίι τουφέκι... ἔπεσε... ἔβγαλτ' ἀπὸ τὰ κλαδιά σας
 Καὶ στῶν σπαθιών σας βάλετε τὸν γῆσκο τὰ παιδιά σας.
 Αφίσατε τὴν μαύρη γῆ, τὴν λαγκαδιά, τὸ βράχο,
 Καὶ ἐλάτε μήν ἀφίνετε τὸ Δῆμο σας μονάχο...
 Ξύπνησε στράτεια νεκρό, ἀναστηθῆτε ὅλοι,
 Ο Γέρο-Δῆμος σας μὲ σᾶς θὰ μιῆ μέσα στὴν Πόλι!

Σωριάζεται δὲ γίγαντας, τὸν ἔφυγε τὸ κρίμα.
 Χαράζει, καὶ δὲ βρικόλακας μυρίστηκε τὸ μνῆμα....

Κ' ἐσεῖς ἀκόμη στέκεσθε, παιδιά ὅνστυχισμένα.
 Σηπίζει ὅποιος κάθεται μὲ χέρια σταυρωμένα.
 Ντροπή, παιδιά, ὅταν νειάτα σας, ντροπή ὅτη λεβεντιά σας...
 'Ακόμη μιὰ δὲν ἀκουσε, ὁ Τοῦρκος τουφεκιά σας.
 "Αχ! θυμηθῆτε αἷμά μας πᾶς εἰστε καὶ καρδιά μας,
 'Λφῆστε τὰ βιβλία σας, ζωσθῆτε τὰ σπαθιά μας,
 Καὶ τρέξετε ὅτην "Ηπειρο, ὅτη Θεσσαλία ὄλοι:
 Εἶναι δική μας, βρὲ παιδιά, η ξακουσμένη Πόλι !

Δὲν βλέπετε; ἔνα νησί, ἡ Κρήτη μοναχή της,
 Ηλεύει μ' ὅλην τὴν Τουρκιὰ μὲ μόνο τὸ σπαθί της.
 Φωτιά κι' Ἀράπης καὶ Τουρκιὰ καὶ πεῦνα τοὺς κτυπάνε.
 Μ' αὐτοὶ δὲν δίνουν τ' ἄρματα, μ' αὐτοὶ δὲν προσκυνῶνται....
 Δὲν περιμένουν τίποτα ἀπ' τὴν Φραγκιὰ ἐκεῖνοι,
 Γνωρίζουν τὴν βούθεια δ' ξένος πᾶς τὴν δίνει.
 Καὶ σεῖς, ἐλεύθερα παιδιά, ἀπ' τὸ σχολεῖο βγαλμένα,
 'Ελευθεριὰ προσμένετε ἀπ' τὴν Φραγκιὰ καιριένα;
 Εἰς τὸ σπαθί σας βρίσκεται, γιὰ ξεσπαθῶστε ὄλοι,
 Καὶ πάμε ἀπ' τὸν ἄπιστο νὰ πάρωμε τὴν Πόλι !

"Στὴν Πόλι! ὅτην Ἄγια! Σοφιά! γιατί, γιατί παιδιά μου
 Μὲ τ' ὄνομά τους μοναχὰ φτερώνετ' ἡ καρδιά μου;...
 Τὸν "Άγιο Τάφο προσκυνῶ κι' ἀπὸ μακριὰ μὲ πόνο,
 Μὰ ἄγιο Τάφο μου ἐγὼ τὴν Πόλι ἔχω μόνο...
 Πρώτα ὅτην Πόλι κ' ὑστερα ὅτὸν ὅγιο τάφο πάτε.
 Παιδιά! ἀνίσως δὲν τὴν ὅψη, νὰ μοῦ τὴν χαιρετάτε.
 Κι' ἀνάψετε ἔνα κερί ἀκόμια καὶ γιὰ μένα
 Εἰς τὴν Ἄγιαν μας Σοφιά, παιδιά εὐτυχισμένα.
 "Ας πράξῃ ἔνας ἀπὸ σας, ὅταν θὰ μπῆτε ὄλοι,
 'Ο Γέρο-Δῆμος μοναχὸς δὲν ἥλθε μέσ' ὅτην Πόλι !

Μὰ δὲν πεθαίνει εὔκολα δ' Δῆμις· δὲν πεθαίνει,
 Καὶ ἡ ψυχὴ του δύσκολα ἀπὸ τὸ κορμί του βγαίνει!
 "Αχ! ἂν τὸν Δημιακόπουλο τὸν εἶχατε στολίδι,
 "Αν εἴχατε ἀδελφοποιό, παιδιά μου, τὸν Πραΐδη,
 "Αν τοῦ Ἀναγνωστόπουλου τὸν θάνατο πονήτε,
 "Τὸ αἷμα πίσω πάρετε καὶ ἐκδικηταὶ γενῆτε!
 "Τὸν Ἐσλεν, τὸν Βαρνάθα σας, τὸ μαῦρο Βαφειάδη,
 Συλλογισθήτε ἀταφους, ἑγγιμένους στὸ λαγκάδι.
 Τάφο Κηροῦνε ἀπὸ σᾶς... ἀριματωθήτε ὅλοι,
 Καὶ ξέρε δ' Δῆμις ἀπὸ ποῦ πηγαίνουνε στὴν Πόλι....

**Ach. Παράσχος.*

Η ΤΟΥ ΑΚΑΘΙΣΤΟΥ ΓΥΜΝΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πρώτης μεγάλης πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῷ 626 ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος, ἀναλογιζόμενος μὲν τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἐκ τοῦ ἐποίου ἀπηλλάγη τὸ ἔθνος, ἀνταποκρινόμενος δὲ εἰς τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ, οἵτινες δὲν ἥγωνται θησαυρούντον τονναίως εἰμὴ πεποιθότες εἰς τὴν προστασίαν τῆς πολιούχου Παναγίας Θεοτόκου, ἐνέκρινεν εἰς δήλωσιν ἀιδίου πρὸς αὐτὴν εὐγνωμοσύνης, τὴν καθιέρωσιν τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἀκαθίστου Τίμιου, γῆτις μέχρι τῆς σήμερον τελεῖται παρ' ἡμῶν τὴν παρασκευὴν τῆς. Ε' ἔδομαδος τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν προσετέθη βραδύτερον ἡ μητὸς τῶν δύο πολιορκιῶν, καθ' ἃς οἱ Ἀράβες τοσοῦτον γενναίως ἀπεκρόσθησαν ἀπὸ τῆς πρωτευούσης ἐκείνης. Τίς "Ελλην

θὲν γνωρίζει τὸν Ὕμινον τὸν κατὰ τὴν ἀκολουθίαν ταύτην φαλ-
λόμενον ἐκ διαλειμμάτων εἰς τιμὴν τῆς Ἡδιαζούσης προστάτι-
ζος τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος;

Τῇ ὑπεριάγχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια!

Ως λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια

Λαναγράφῳ Σοι, ή πόλις Σου, Θεστόκε.

Άλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσιάγητον,

Ἐκ παντούν με κινδύνων ἐλευθέρωσον,

Ίνα κράτῳ Σοι, χαῖρε νύμφῃ ἀνύμφευτε.

Τὺς Ἔλλην γὰρ θὲν ἀκούει κατ’ ἔτος μετὰ κατανύξεως ἕαθείας
τοὺς χαιρετισμοὺς ἐκείνους, ἐν οἷς ή Ζωηροτέρα φαντασία
καὶ ή εὐλαβεστέρα ἀγάπη ἐπεσώρευσαν δλας τὰς δυνατὰς δια-
δηλώσεις τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν σώτειραν τοῦ ἔθνους ἥμινη,
καὶ τῆς βασιλείας καὶ τῆς ἐκκλησίας;

Χαῖρε, τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἀσύλευτος πύργος!

Χαῖρε, τῆς βασιλείας τὸ ἀπόρθητον τεῖχος!

Χαῖρε, δὲ ηγείρονται τρόπαια.

Χαῖρε, δὲ ηγείρονται τρόπαια.

Αφ’ ηγείρονται τὸν Ἱεράκλειος καθιέρωσε τὴν ἀκολου-
θίαν τοῦ Ἀκαθίστου Υἱοῦ, παρῆλθον ὑπὲρ τὰ 1200 ἔτη·
τὸ ἀνατολικὸν κράτος ἡκρωτηριάσθη, διειρελίσθη, κατέπεσεν,
ἀνωρθόθη, πάλιν κατέπεσεν· εἰς δὲ τοὺς καθ’ ἥμας χρόνους
πάλιν τημμά τι αὐτοῦ ἀνέκτησε τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτη-
σίαν· ἀλλὰ καίτοι ἐπῆλθον ἔκτοτε τοσαῦται μεταβολαί, καίτοι
παρῆλθον ἔκτοτε τοσοῦτοι αἰῶνες, μέχρι τῆς σήμερον, εἰς
πᾶσαν Ἐλληνικὴν χώραν, εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς Κωνσταντι-

νούπολιν, εἰς Θεσσαλονίκην καὶ εἰς Σμύρνην, εἰς Κρήτην
καὶ εἰς Χίον, τὸ ἑσπέρας τῆς παρασκευῆς τῆς Εὐθύδομάδος
τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου
Τύμνου δὲν παύει ἀναπέμπουσα πρὸς τὸν Τύψιστον αἰνους εὐ-
γνωμοσύνης ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, δὲν παύει ἑ-
νοῦσα πνευματικῶς ὅτι διέσπασεν ἡ βία, δὲν παύει πληροῦσα
τὰς καρδίας ἡμῖν ἐλπίδων περὶ αἰσιωτέρου μέλλοντος.

K. Παπαρρηγόπουλος.

ΜΑΤΡΟΖΟΣ

I.

Ἐνας Σπετσιώτης γέροντας σκυφτὸς ἀπὸ τὰ χρόνια
Μὲ κάτασπρα μακριὰ μαλλιά, μὲ πύρινη ματιά,
Σὰν πλάτανος θεώρατος γυρμένος ἀπὸ τὰ χρόνια,
Περνοῦσε πάντα ὅτε νησὶ τὰ ἔρμα γηρατειά.
Εἶναι ἀπὸ κείνη τὴν γενιὰ δέ γέρο καπετᾶνος
Ποῦ ἀκόμια καὶ ὅτεν ὅπνον του ἐτρόμαζε δέ Σουλτᾶνος.

Εἶνε ἀπὸ κείνους ποῦ ἔχυσαν τὸ ἀθάνατό τους αἷμα
Ἄπὸ τοὺς χλιοὺς ποῦ ἔβγαλες, πατρίδα μου χρυσῆ,
Ἄπὸ ἐκείνους ποῦ ἔβαλαν ὅτην κεφαλή σου στέμμα,
Καὶ ἄγνωστοι ἐσδύσθηκαν ὅτε δοξαστὸν νησί.
Εἶχες ἀστέρια δλόλαμπρα ὅτεν οὐρανό σου κι' ἄλλα,
Μὰ ἐκεῖνα ποῦ δὲν ἔλαμψαν ἥσανε πιὸ μεγάλα.

Ἄφοῦ ἔγραψαν μὲ τὸ δαυλὸν τὴν ἴστορία μόνοι,
Χωρὶς γι' αὐτοὺς τοὺς ἥρωας μιὰ λέξι αὐτὴν νὰ πῃ,
Μὲ τὴν πληγή των γιὰ σταυρὸν κι' ἀτίμητο γαλόνι,
Ἄλλοι ὅταν ἔγύρισαν καὶ ἄλλοι ὅτεν κουπί,

Κι' οι στολοκαύταις τῶν Σπετσῶν, τάτρέμητα λιοντάρια,
Στὸ ἀκρογιάλι ἔπιαναν μὲ ταῖς βαρκούλαις ψάρια.

Ο γέρος μας παράπονο ποτὲ δὲν λέει κανένα,
Μὰ καπετάνους σὰν ἤδη μέσ' στὰ βασιλικὰ
Ἐκείνους ποῦ χε ναύταις του, μὲ μάτια βουρκωμένα
Εἰς τὰ παλιά του ἐγύριζε καὶ στὰ πυρπολικά.
Καὶ ξαπλωμένος δίπλα μου μοῦ ἔλεγε στὴν ἄμμο,
Πόσα καράβια ἔκαψε στὴν Τένεδο, στὴν Σάμο.

«Παιδί μου, τώρα ἐγέρασα, παιδί μου, θ' ἀποθάνω».·
Στὸ τέλος πάντα μοῦ λεγε μὲ ἀναστεναγμό,
«Ἐνας Ματρόζος δὲν μπορεῖ νὰ κάνῃ τὸ ζητιᾶνο,
Μὰ νὰ βαστάξω δὲν μπορῶ τῆς πείνας τὸν καιμό.
Κλαίω ποῦ ἀφίνω τὸ νησί· θὰ πάω στὴν Ἀθήνα,
Πρὸν ποθαμένο μ' εὔρετε μιὰ μέρα ἀπὸ τὴν πεῖνα.

»Μοῦ λὲν ὁ Καπτάν Κωνσταντῆς ἀπ' τὰ Ψαρὰ ἐκεὶ πέρα
Πῶς νπουργὸς ἐγίνηκε μεγάλος καὶ τρανός,
Κι' ἂν θυμηθῇ πῶς τὴ ζωὴ τοῦ ἔσωσα μιὰ μέρα
·Απ' ἔξω ἀπὸ τὴν Τένεδο, μπορεῖ ὁ Ψαριανὸς
Νὰ κάνῃ τίποτε γιὰ μέ, ἵσως νὰ δώσουν κάτι
·Σ ἐκείνον ποῦ χε τάλαρα τὴ στέρνα του γεμάτη».

Πέντε ἔξη ἡμέραις ὕστερα ἐμβῆκε στὸ βαπόρι.
Κι' ἀκουμπιστὸς περίλυπος ἐπάνω στὸ βαθεῖ,
·Ως ποῦ στὴν Υδρα ἔφθασε, ἐγύριζε ἀπ' τὴν πλώρη
Τὸ λατρευτό του τὸ νησὶ δ γέροντας νὰ δῆ.
Καὶ σκύβοντας τὰ κύματα δακρύδρεχτος ἐρύτα,
Πῶς φεύγει τώρ' ἀπ' τὸ νησὶ καὶ πῶς ἐρχόταν πρῶτα.

II.

«Τι θέλεις, γέροντα, ἔδω; » βωτῷ τὸν καπετᾶνο
 Στὸ Υπουργεῖο ἐμπροστά, ἔνας θαλασσινὸς
 Ντυμένος μέσα στὰ χρυσᾶ. «Παιδί μου, εἶναι πάνω
 Ο Κωνσταντής; » «Ποιὸς Κωνσταντής; » «Αὐτὸς... ὁ Ψα-
 [ριανὸς]

«Δὲν λὲν κανένα Ψαριανό· ἔδω εἶναι Υπουργεῖο
 Νὺ ζητιανέψῃς πήγαινε εἰς τὸ πτωχοκομεῖο.»
 Ο γέρος ἀνεσήκωσε τὸ κάτασπρο κεφάλι
 Καὶ τὰ μαλλιά του ἐσάλεψαν σὸν χύτη λιονταριοῦ,
 Καὶ μὲ σπιθόσιλη ματιὰ μέσ' ἀπ' τὰ στήθια βγάλει
 Μὲ στεναγμὸ διαρύγγωμα φωνὴ παλληκαριοῦ:
 «Ἄν οἱ ζητιανοὶ σὸν κι' ἔμε δὲν ἔχυναν τὸ αἷμα,
 Οἱ καπετᾶνοι σὸν καὶ σὲ δὲν θὰ φοροῦσαν στέμμα.»

Καὶ δὲ Κανάρης, ποῦ ἄκουσε τὴν δημιλία κάτου
 Στὸ παραθύρι ἔσκυψε νὰ δῆ ποιὸς τὸν ζητεῖ.
 Καὶ μόλις εἶδε γέροντα λαχτάρησε ἡ καρδιά του,
 Καὶ νᾶρθη πάνου ἔστειλε μὲ τὸν ὑπασπιστή·
 Εβγῆκε ἀπ' τὸ γραφεῖο του δὲδιος ὡς τὴ σκάλα,
 Κ' ἐπάνω εἰς τὸν καναπὲ τὸν ἔβαλε στὴ σάλα.

Τὸν κύτταξε τὰ μάτια του μέσ' στὰ μακριά του φρύδια,
 Ποὺ μοιάζουνε ώσὰν διτοὶ κρυμμένοι στὴ φωλιά,
 Εἰς τὸ Σπετσιώτη ἐφάνηκαν μὲ τὴ φωτιὰ τὴν ἴδια
 «Οταν τὰ ἐφώτιζε δὲδιολδὲ στὰ χρόνια τὰ παλιά.
 Κι' ἔνας τὸν ἄλλον κύτταξε στὰ μάτια οἱ δύο γέροι,
 Ο δράκοντας τὸν γίγαντα, ὁ ἥλιος τὸ ἀστέρι.

«Δὲν μὲ θυμάσκι, Κωνσταντή;» σὲ λέγο τοῦ φωνάζει,

«Ογλήγορα μὲ ξέχασες, μὰ σὲ θυμοῦμαι ἐγώ...»

«Ποιὸς τῷλπιζε νὰ δῃ ποτὲ» δι γέροντας στενάζει

«Τὸν καπετᾶνο ζήτουλα, τὸν ναύτη οὐπουργό».

Καὶ σκύθοντας τὴν κεφαλὴ στὰ διάπλατά του στήθη,

Τὴν φτώχεια του ἔξέχασε, τὴν δόξα του ἔθυμηθη.

«Ποιὸς εἰσαι, καπετᾶνο μου, καὶ ποιό ναι τὸ νγσί σου;»

«Ο Φαριανὸς τὸν ἔρωτὴ μὲ τόνο λυπηρό,

«Πενήντα χρόνια, μιὰ ζωὴ, ἐπέρασαν, θυμίσου,

«Ἄπ’ τῆς χρυσῆς μας ἐποχῆς ἐκείνης τὸν καιρό.

Μήπως στὴ Σάμο ησουνα στὴν ἐποχὴ ἐκείνη,

Μήπως στὴν Ἀλεξάνδρεια, στὴ Χιό, στὴ Μυτιλήνη;»

— «Ἀπ’ ἔξω ἀπ’ τὴν Τένεδο.... πενήντα πέντε χρόνια,

Ἐπέρασαν ἀπ’ τὴν στιγμὴ ἐκείνη σὰν φτερό.

Σὰν νὰ σὲ βλέπω, Κωνσταντή, δὲν θὰ ξεχάσω αιώνια...

Ἀκόμα στὸ μπουρλότο σου ἐπάνω σὲ θωρῶ....

Χρόνος δὲν ηταν ποῦ ἔκαψες στὴ Χιό τὴν ναυαρχίδα,

Κ’ ηταν ἡ πρώτη μου φορὰ ἐκείνη ποῦ σὲ εἶδα....

»Ἀπ’ ἔξω ἀπ’ τὴν Τένεδο, θυμάσκι; μιὰ φρεγάδα

Σ’ ἔβαλε ἐμπρὸς μ’ ἀράπικου ἀλόγου γρηγοράδα

Μ’ ὀχτὼ βατσέλα πίσω της ἐμοιάζαν περιστέρια

Καὶ σὺ γεράκι γύρω τους... ἐπάνω στὸ μπουρλότο

Ποὺ τὴν κορβέτα τίναξες πρωτύτερα στὰ ἀστέρια,

Σὰν δαίμονας μέσ’ στὸ καπνὸν γλυστροῦσες καὶ στὸν κρότο...

«Σὲ καμαρώνω ἀπὸ μακριά... οἱ ναύταις κ’ δ λοστρόμιος

Μὲ ξώρκιζαν νὰ φύγουμε τοὺς εἰχε πιάσει τρόμος,

Γιατί ή άρμάδα ζύγωνε· έπάνου ? στὸ τιμόνι
 Θάρρος ? στοὺς ναύταις σου ἔδινες... δὲ βάσταξε ή καρδιά μου...
 Σὲ μιὰ στιγμὴ χανέσουνα, σὲ μιὰ στιγμὴ καὶ μόνη,
 Καὶ, ὅρτσα ! μάινα τὰ πανιά ! φωνάζω ? στὰ παιδιά μου.

«Στὸ στρίψιμο τοῦ τιμονιοῦ μᾶς σίμωσες... μ' ἀντάρα,
 'Ο Τούρκος κοντοζύγωνε ή μαύρη μου καρπάρα
 'Αστροπελέκι καὶ φωτιὰ ἐπάνω του ξερνοῦσε,
 Μὰ ? σὸν δελφίνι γρήγορα κ' ἐκεῖνος ἐπετοῦσε,
 Οἱ ναῦταις μοῦ ἐφώναξαν, «τί κάνεις καπετᾶνο ;»
 Κι? ἐγὼ τοὺς λέω «τὸν Ψαριανὸν νὰ σώσω κι? ἀς πεθάνω... »

«Καὶ σοῦ πετῶ τὴν γούμενα... καὶ δένεις τὸ μπουρλέτο·
 Κάνω τιμόνι δεξιά ! τὸ φλογερὸ τὸ χυῶτο
 Τοῦ Τούρκου θὰ σ' ἐθεύλιαζε· θυμάσαι ; σοῦ φωνάζω
 Πρῶτος ἀπ' ὅλους νάνεεῆς, μὰ δὲν μ' ἀκοῦς, κι? ἀφίνεις
 "Άλλοι νάνέθουν... ἔσκυψα κι? ἀπ' τὰ μαλλιὰ σ' ἀδράζω,
 Καὶ σ' ἔσωσα, καὶ ἐφύγαμε... Μὰ δάκρυα βλέπω χύνεις... »

«Ματρόζε ! σύ ;» δ Κωνσταντίης δακρύζεχτος φωνάζει,
 Καὶ μὲ ? στὰ στήθη τὰ πλατιὰ σφιχτὰ τὸν ἀγκαλιάζει.
 Κι? ἐν ῥοΐ δύο γίγαντες μὲ τὰ λευκὰ κεφάλια
 Στάσπρα τους γένεια δάκρυα κυλοῦσαν σὰν κρυστάλλια.
 Δύο κορφοθύνια μοιάζανε γεμάτα ἀπὸ τὸ χιόνι
 "Οταν τοῦ ἥλιου ή ματιὰ τὴν ἄνοιξι τὸ λειώνει.

Γ. Στρατήγης.

Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΙΩΝΙΟΥ ΩΣ ΕΙΧΕ ΤΟ ΠΑΛΑΙ!

Ο ΑΙΓΓΕΛΟΣ
ΤΗΣ ΕΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙ ΝΙΚΗΣ

Μέσ' ἀπ' τῆς νίκης τὴν κραυγὴν
ἐκεῖ κατὰ τὸ Μαραθῶνα,
μέσ' ἀπ' τῆς νίκης τὴν αὐγὴν
ποῦ ἀνέτειλεν ἀπ' τὸν ἄγῶνα
στὴ δοξασμένη ἐκείνη γῆ.

Καὶ μέσ' ἀπὸ τὴν λεβεντιὰν
ποῦ στέκεται ἀντρειωμένη
μὲν ὑπερήφανη ματιὰ
κινδύνου μέτρος τὴν διμορφαίνει
μὲν οὐρανογέννητη φωτιὰ

Ἐνῷη δόξα ὁρατή
σκορπάει ἀπὸ τούρανοῦ τὸ δῶμα
στεφάνια εἰς τὸν νικητή,
ποὺς τοῦ ἴδρωτος βρέχει ἀκόμα
ἡ στάλα ή εὐλογητή.

Μέσ' ἀπ' τὴν φλογερὴν στιγμὴν
ποὺς ηδίθανασία γεννείεται
ἀπ' τὴν ἀνδρεία καὶ τιμή,
ώρατος σὸν Τερμῆς πετειέται
ἔνας δπλίτης μὲν δομή.

καὶ τρέχει, τρέχει, πηλαλῷ
κ' ἔχει στὸ νοῦ του τὴν Ἀθήνα,
ποὺ μαρμαρότιστη γελᾷ
στοῦ ἥλιου τὴν χρυσῆν ἀκτῖνα,
καὶ ροθολῷ καὶ ροθολῷ.

Στὰ πόδια του ἔχει ἀστραπή,
ἔχει λαχτάρα στὴν καρδιά του,
πρῶτος νὰ φθάσῃ νὰ εἰπῇ·
νὰ φέρῃ πρῶτος ἐκεῖ κάτου
τὴν εἰδῆσι τὴν χαροπή.

Στὸ σιδερένιο του κορμὶ^λ
βροντοκοποῦνε τ' ἄρματά του,
καὶ εἰς τοῦ δρόμου τὴν δρμὴ^λ
τὴν ἀπίαστη, δλδγυρά του
σφυρί^λ ή αύρα ή θερμή.

Μοιάζει γοργόφτερο πτηνὸ
ποὺ μὲ τὸν ἄνεμο περνάει,
μοιάζει στοιχεὶο μεσημβρινὸ
ποὺ σὰν ἀκτῖνα κολυμπάει
στὸν φλογισμένο οὐρανό.

Γιατὶ δλ^λ ή φύση φλογερή
ἀστράφτει καλεται καὶ λάμπει
στὸ μεσημέρι τὸ βαρύ·
γυρνοῦν ἐμπρός του ὅρη, κάμποι,
ώσαν μιὰ σφκίρα φωτερή.

Ούτε τὸ δένδρο τὸν βαστῷ
ποῦ ἀπλώνει δροσερὰ κλωνάρια,
οὔτε ἡ πηγὴ ποῦ σκεπαστὸ
κυλάει καὶ βρέχει τὰ χορτάρια.
ὅλο ἐμπρὸς κ' ἐμπρὸς πετῷ.

“Οθε περνάει, σὰν μιὰ κρυφὴ
ἀγιότητα ἡ γῆ μυρίζει·
σὲ καθενὸς βουνοῦ κορφή,
τὴ γιγαντόσωμη ἀντικρύζει
ἀρχαίου ήρωος μορφή.

Γιατὶ κ' οἱ ήρωες γοργοὶ
κατέβηκαν ἀπ' τὸν αἰθέρα
μὲν ἀλαλαγμὸν καὶ μὲ δργὴ
ἀπ' τῆς σκλαβιᾶς τὴ μαύρη μέρα
νὰ σώσουντες αὐτὴν τὴ γῆ.

“Ολ' ἡ ψυχὴ του καὶ ζωὴ
τὴν ὥρα ἐκείνη ιράζει «Νίκη!»
κάθε τῆς φύσεως πνοή
θαρρεῖ πῶς ἀλαλάζει «Νίκη!»
μὲ μιὰν ἀτέλειωτη βοή.

Παιάνες, ὕμνοι, μουσικὴ
νομίζει πῶς στὴν ἀκοή του
γύρω πετοῦν μαγευτικοὶ
καὶ νοιώθει ὡς μέσα στὴν ψυχὴ του
ἀνατριχίλα γέδονική.

"Ετσι πετῷ κ' ἔτσι περνᾷ·
βουνά, λαγκάδια πίσω μένουν,
φθάνουν σιμὰ τὰ μακρινά.
τὰ κοντινὰ εὐθὺς μακραίνουν
καὶ φεύγουν πίσω του ξανά.

Στὸ δρόμο του τὸ φτερωτὸ
λέξ καὶ δ κόπος δὲν τὸν φθάνει·
σὰν ἔνα πνεῦμ' ἀγαπητὸ
εἰς τὸ φτερό του τὸν λαμβάνει,
τὸ ἀόρατο καὶ δυνατό.

Μὰ σὰν ἀντίκρυσε λευκὴ
τὴν ἡλιοστάλακτη Ἀθήνα
ποῦ ἡ Σοφία κατοικεῖ
στὰ ίερὰ παλάτια ἐκεῖνα
καὶ ἡ δμοφφιὰ ἡ θεϊκή.

Σὰν εἶδε ἐμπρός του νὰ φανῇ
μακριὰ στὸ βάθη σὰν εἰκόνα
τὴν πόλη ἐκείνη τὴν τρανὴ
ποῦ ἐγέννησε τὸν Μαραθῶνα,
τὴ δόξα τὴν παντοτεινή.

Τότε μέσ' στὴ βαθειὰ σιγὴ
ἀπ' τὰ λαχταριστά του στήθη
ἀντίχησε χαρᾶς κραυγή,
καὶ ὥρμησ', ἐπέταξεν, ἐχύθη
μὲ γληγοράδα πιὸ γοργή.

Εἰν' ἡ καρδιά του ἔνας παλμὸς
καὶ ἀγαλλίαση σύράνια·
εἰν' ὅλος ἐνθουσιασμὸς
καὶ θραυσμὸς καὶ περηφάνεια
καὶ δέξα καὶ ἄγιος φαλμός.

Κ' ἐκεῖνοι ὅποι καρτεροῦν
καὶ ἀπὸ τὰ τείχη ἀγναντεύουν,
τὸν διακρίνουν, τὸν θωροῦν,
καὶ ἀνατριχιάζουνε, μαντεύουν,
καὶ τρέχουνε καὶ λαχταροῦν.

Ἄγόρια ώραια, γελαστά,
κόραις μὲ κάλλη μαρμαρένια.
μὲ πρόσωπα ζωγραφιστά,
γέροι, ιερεῖς μὲ τ' ἀσπρα γένεικ
στὰ στήθη ἐπάνω ἀπλωτά.

Τρέχουν· καὶ μοιάζουν μὲ χορὸ
ψυχῶν ώραιών ποῦ περνοῦνε
καὶ πνέουν ἄρωμα ιερὸ
καὶ εἰς ἄγιοι τοῖς δδηγοῦνε
στὸν σύρανδ τὸ φωτερό.

«Νίκη!» φωνάζει καὶ ἡ φωνὴ
ἀντιλαλεῖ σὲ μύρια στήθη
καὶ μύρια στήθη συγκινεῖ·
εἰς κάθε ὅψη φῶς ἔχύθη
εἰς κάθε στήθος ἥδονή.

«Νίκη! » — τοῦ κόθετ' ἡ λαλιὰ
καὶ γέρνει τὸ νεκρὸ κεφάλι
μέσ' στῆς χαρᾶς τὴν ἀγκαλιὰ
μέσ' στῆς γιορτῆς τῇ θεῖᾳ ζάλη
μέσ' στοῦ θριάμβου τὰ φιλιά.

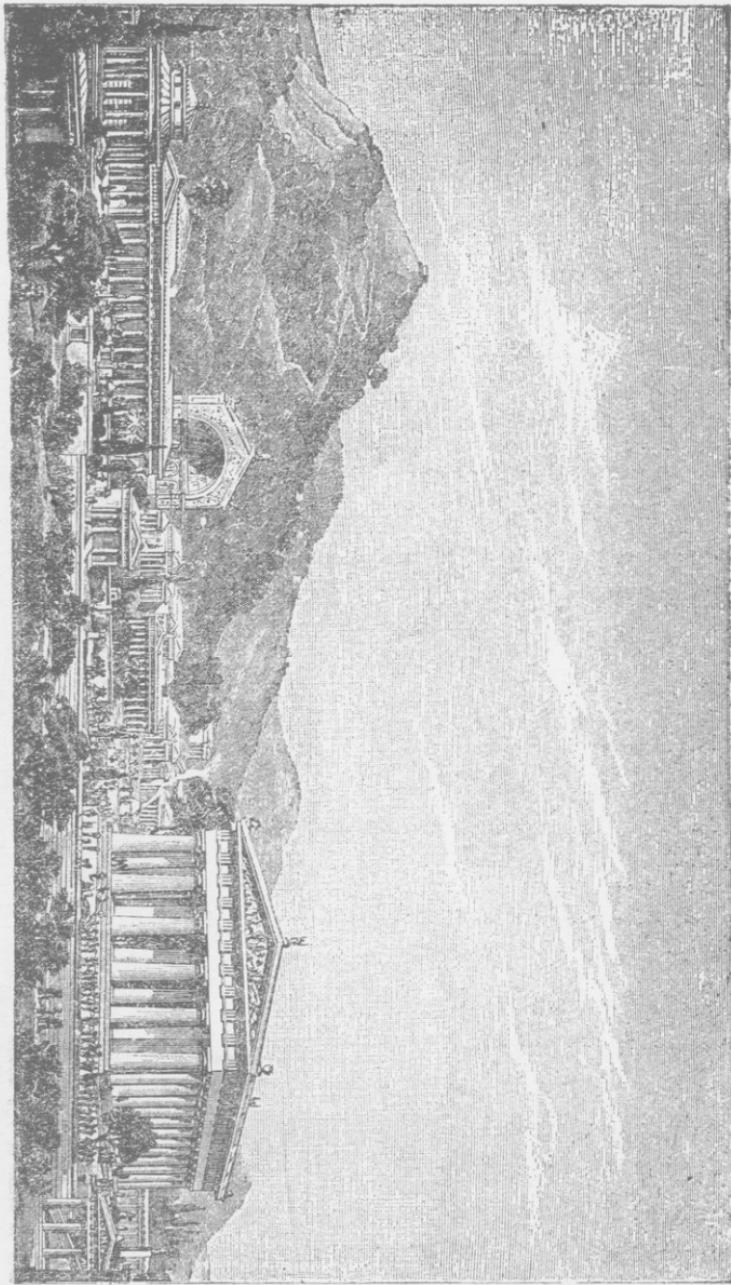
Τὸ σῶμά του πέφτει στὴ γῆ
ποῦ ἐλεύθερη, μὲ περηφάνεια
τὸ ἀγκαλιάζει, τὸ εὐλογεῖ·
τὸ πνεῦμά του εἰς τὰ οὐράνια
πάει μὲ τῆς νίκης τὴν ιραυγήν.

Αριστ. Προβελέγγιος.

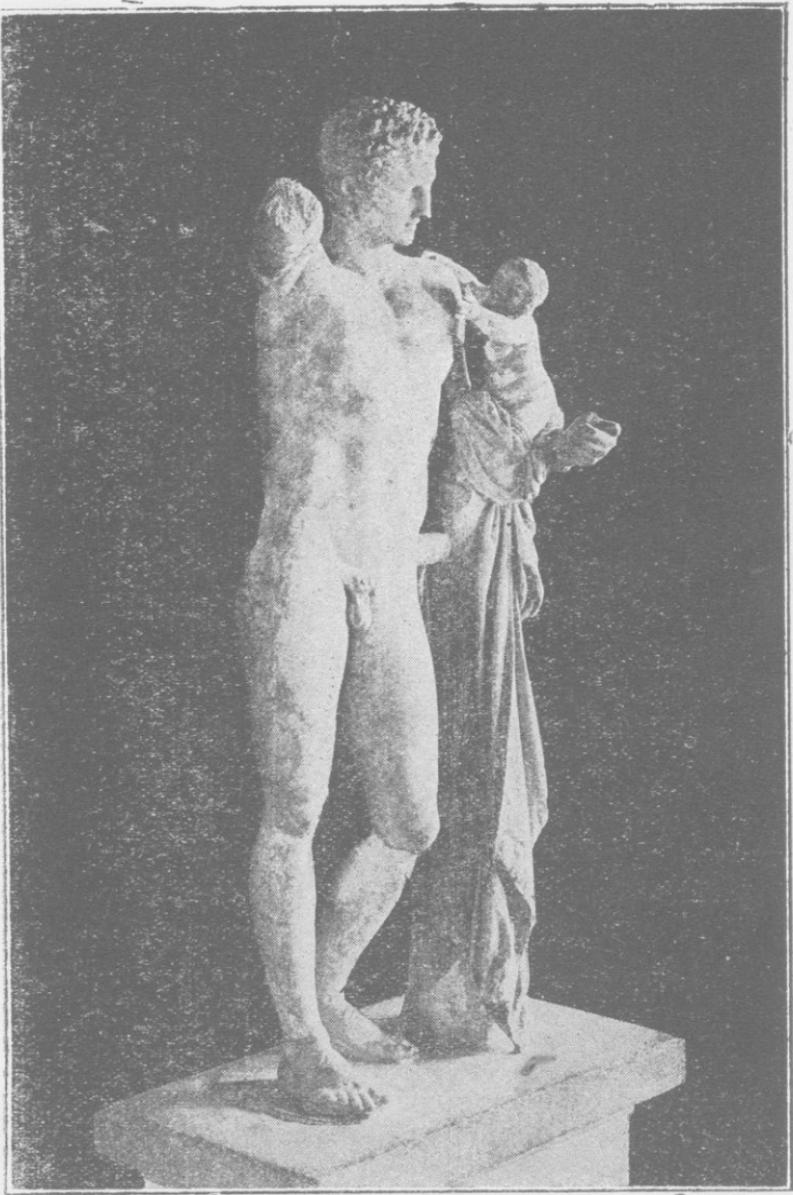
Η ΟΛΥΜΠΙΑ

Σήμερον ἐπεσκέψθην τὴν Ὀλυμπίαν. Ήστευσέ με, μόνον
καὶ μόνον χάριν τούτου ἀξίζει νὰ ἔλθῃ τις εἰς τὴν Ελλάδα.
Ἐνταῦθα ἡ ἀρχαιότης παρίσταται ἐνώπιόν σου ἐναργεστέρα,
μεγαλοπρεπεστέρα ἡ καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν αὐτήν. Δὲν
λέγω ὅτι διὰ τῆς θέας τῶν ἔρειπίων τούτων ἡ φαντασία δύ-
ναται νὰ ἀναπλάσῃ τελειότερον τὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαιότητος.
Ἡ Ὀλυμπία δὲν ἦτο πόλις, ἦτο ἱερόν. Τπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ
ἱδιωτικοῦ βίου, ἡ Πομπηῖα παρέχει μεγαλύτερον ἐνδιαφέ-
ρον, εὑρίσκει δέ τις καὶ εἰς τὴν Νικόπολιν αὐτὴν καὶ εἰς τὴν
Πλευρῶνα ὅλην πρὸς μελέτας ἀρχαιολογικάς, τὴν ὁποίαν δὲν
θ' ἀνεύρῃ ἐνταῦθα. Ὁ Ὀλυμπία εἶναι τι ὅλως διάφορον,
ἄλλα καὶ ὑπέρτερον.

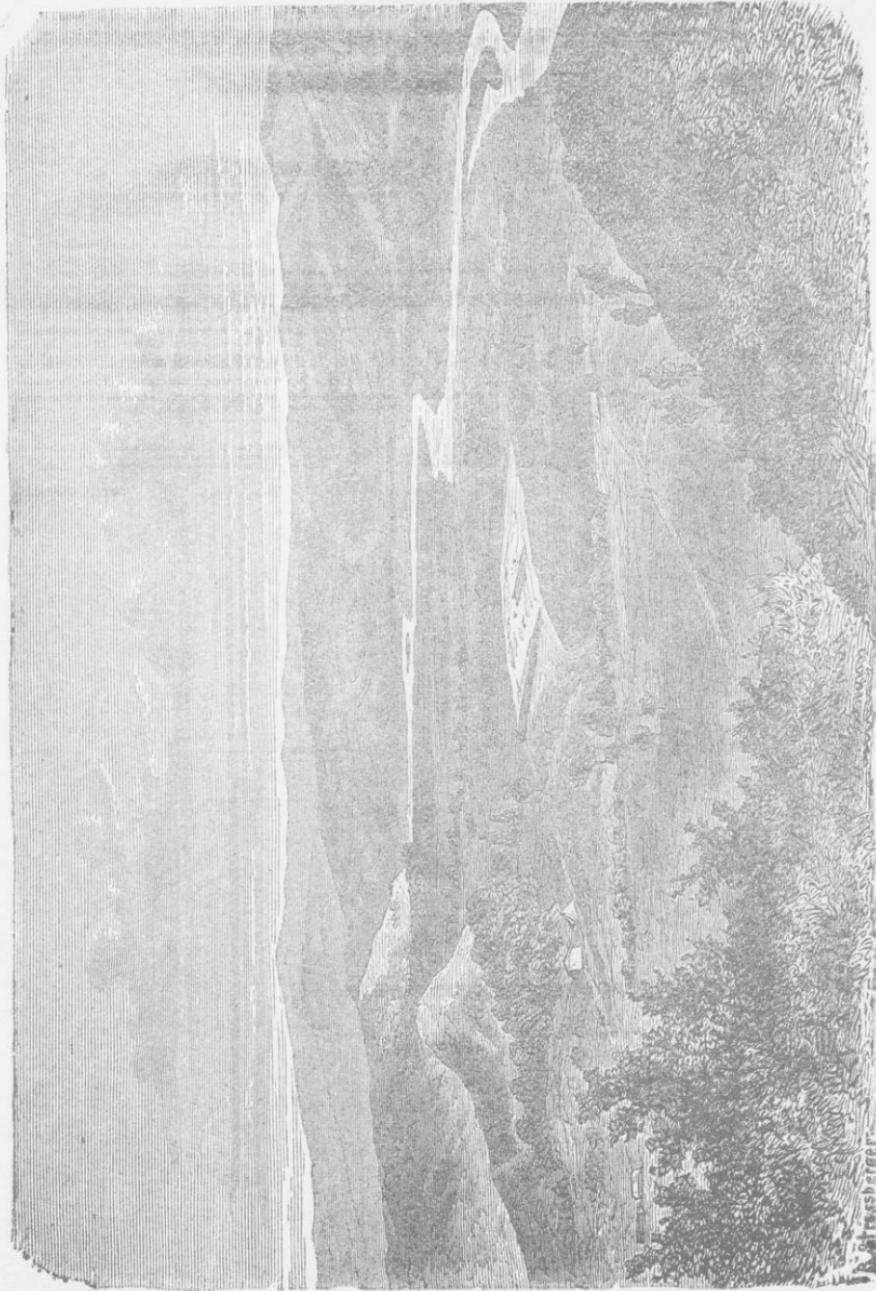
Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ ΩΣ ΕΙΧΕ ΤΟ ΠΑΛΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ο ΕΡΜΗΣ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ
ΩΣ ΥΠΑΡΧΕΙ ΝΥΝ ΕΝ ΤΗ ΟΛΥΜΠΙΑ

Νεοελληνικά Ἀναγνώσματα Γ' Τάξις

7

"Οτε ἀπὸ τοῦ Κρονίου λέφου βλέπεις τὰ ἐρείπια τῶν ναῶν, τῶν παλαιστρῶν, τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων, ἀπλούμενα ὑπὸ τοὺς πόδας σου ὡς εἰς χάρτην ὑπεριμεγέθη, νομίζεις ὅτι ἀναζητεῖς ἐνώπιόν σου πᾶν ὃ τι μέγα καὶ ὡραῖον ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὰ ἐντὸς τῆς στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οἰκοδομήματα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην σου τυρίας ἀναμνήσεις. Ἐνθυμεῖσαι, δτι, ἐπὶ χλιαρού περίου ἔτη, πᾶσα τῆς Ἑλλάδος δέξα ἐπεζήτησε καὶ εὑρεν ἐνταῦθα τὴν παθιέρωσίν της. Νομίζεις ὅτι ἀντηχοῦν εἰσέτι περὶ σὲ αἱ φωναί, αἵτινες ἐπευφύμησαν τὸν Θεμιστοκλῆ, νικητὴν ἐν Σαλαμῖνι καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ στέφανοι, τοὺς δπούσις ὁ Ηλέναρος ἀπηγνάτισε, περιπτωταὶ ἐκεῖ εἰς τὸν ἀέρα, ἐνώπιόν σου. Ἐνταῦθα ὁ Θουκυδίης, παῖς ἔτι, ἥκροάζετο τὰς διηγήσεις του Ἡροδότου, ἐνταῦθα ὁ Ηλάτων ἐθήρευσεν ἐπαίνους, καὶ ὁ Ἰσοκράτης ἐπεθύμησε ν' ἀναγνώσῃ τὸν Πανηγυρικόν του. Ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ τεχνίται τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθετον τὰ ἀριστουργήματά των εἰς τὸν θαυμασμὸν θεατῶν αἵτινες ἀπένειροι τὴν ἀθανασίαν. Η ἀρχαία Ἑλλὰς ὀλόκληρος συνοψίζεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συγκεφαλαιοῦται ἐντὸς τῆς μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

Η τοποθεσία τῆς Ὀλυμπίας ὄμοιάζει πρὸς μέγιστον ἀμφιθέατρον. Ἐν τῷ μέσῳ ἐτελεῖτο τὸ θέαμα. Οἱ πέριξ λόφοι ἀποτελοῦν τὰς βαθμίδας. Οἱ θεαταὶ συναθούμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἔθλεπον ὑψόθεν τὴν λαμπρὰν τελετὴν τῶν ἀγώνων. Αἱ πολύχροοι γλαυκύδες των, ποικιλλούσαι τὸ βαθὺ πράσινον τῶν πευκῶν, ἐπηγύξανον τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνῆς. Εἰς τὰς γυναικας δὲν ἐπετρέπετο ἡ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου εἰσοδος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων. Ἰσως γίρχοντο καὶ αὗται ἐπὶ τῶν λόφων, καὶ ὑποκρύπτουσαι τὸν πέπλον ὃπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φυλλώματος ἐθεώρουν κρυφός τὸ ἀπη-

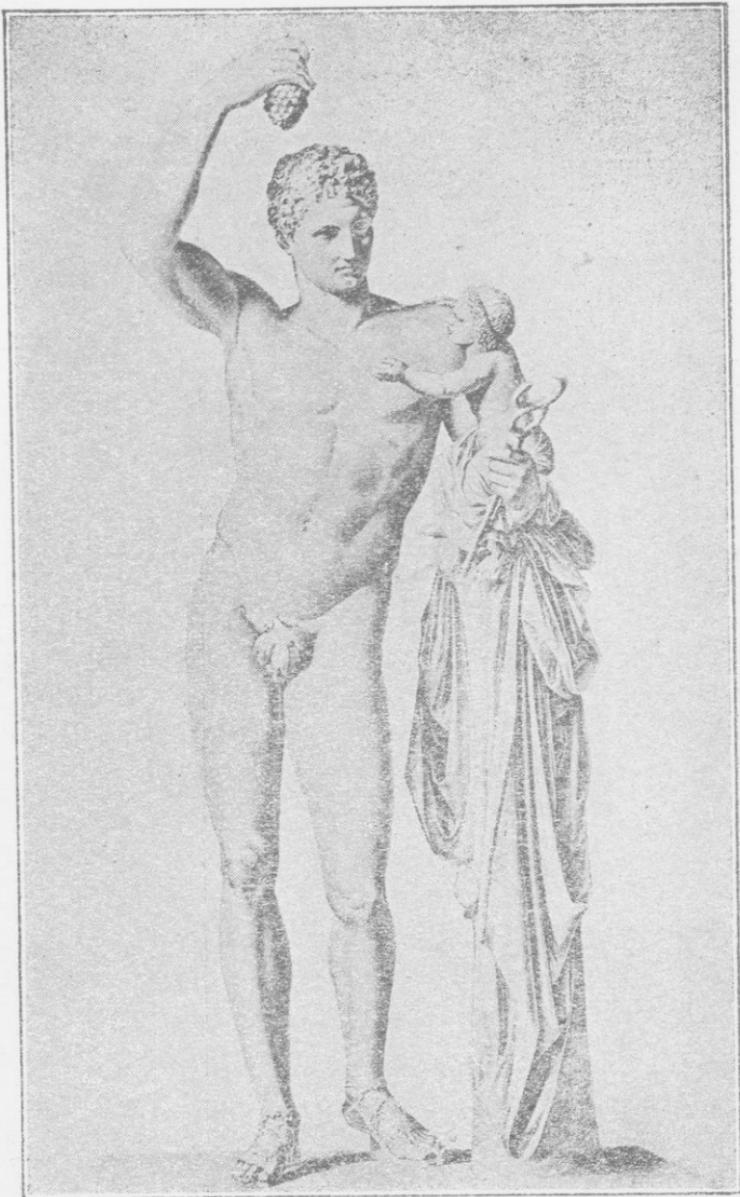
γορευμένον θέαμα, φθονούσαι τὴν ίερειαν τῆς Δήμητρος, ἥτις μεγαλοπρεπῶς καθημένη ἐπὶ ὀρισμένης ἔδρας εἰχε, μόνη ἐκ τοῦ φύλου της, τὸ προνόμιον τοῦ νὰ παρίσταται εἰς τὴν ίερὰν τελετὴν. Ἐκ τοῦ ὑφώματος ἡδύναντο αἱ γυναικες νὰ βλέπωσι τοὺς ἄγοντας τὰς ποιμάς, βραδέως διερχομένους ἀναιμέσους τῶν ἐντὸς τοῦ περιβόλου ὥραίων μηνημέσων, πορευομένους πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Διός, πρὸς τὸ Ἡραῖον, ισταμένους εἰς τὰ πρόθυρα ἐνῷ οἱ ίερεῖς ἐτέλουν τὴν θυσίαν ὑπὸ τὰς ἀνθοφόρους στήλας, ἐκεῖθεν δὲ ἔξακολουθοῦντας τὴν παρέλασιν πέραν τοῦ ίεροῦ τείχους τῆς Ἀλτεώς καὶ παρατασσομένους παρὰ τὸ στάδιον ἢ τὸν ἵπποδρομον, δπου δικιγτὴς ἐλάμβανε τὸν κόσμον στέφανον.

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ἵπποδρομον δὲν ἐγένοντο ἀνασκοφαί, παρεκτὸς εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἔξακρέωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν. Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα κατὰ πέσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἐννοεῖ καλλίτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ἐφείλεται εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστρώσεις. Οἱ Ὄλυμπιακοι ἀγῶνες εἶχον ἥδη καταργηθῆναι τὸ 394 μ. Χ. ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοσίου, δτε κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἔκτης ἑκατονταετηρίδος δύο σεισμού, δ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνέτρεψαν ὅσας οἰκοδομὰς ἔμενον εἰσέτι ὅρθιαι. Αἱ στῆλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κεῖνται παραλλήλως μὲ τοὺς σπονδύλους των διεζευγμένους, δπως τότε κατέπεσαν. Σύγχρονος κατάπτωσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μηνημένα, δὲ ποταμὸς Κλάδεος, δστις ῥέων πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀλτεώς χύνεται ἐντὸς τοῦ Ἀλφειοῦ, πληγμαρίσας ταῦτοχρόνως ἐσκέπασε τὰ ἐρείπια τῶν ἀνατραπέντων κτιρίων μὲ στρῶμα έλθους ἐνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἐδάφους ἥλθον καὶ κατφηγσαν χριστιανοί, τῶν δποίων τὰ διασωθέντα ἵχνη μαρτυ-

Η ΚΕΦΑΛΗ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ο ΕΡΜΗΣ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ
(ΩΣ ΕΙΧΕ ΠΙΘΑΝΩΣ ΤΟ ΠΑΛΑΙ)

ΛΑΜΠΡΟΣ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

ρωῆγ τὴν ταπεινότητα. Καὶ τὴν ἐπομένην ἑκατονταετηρίδα νέα πάλιν πλημμύρα τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ἀνυψώσασα ἐπὶ δευτέρου ἐπὶ τρία καὶ τέσσαρα μέτρα τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος. Τοιουτοτρόπως ὁ φελλομεν εἰς τὸν ἔηρὸν σήμερον Κλάδεον τοὺς θησαυροὺς τοὺς διτοίους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

Δημ. Βικέλας

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ ΤΖΑΒΕΛΑΣ

(Δημοτικὸν ᾧσμα).

Ἐφώναξε μιὰ παπαδιὰ μέσ' ἀπ' τὸν Ἀθαρέκο.
 «Ποῦ στε τοῦ Λάμπρου τὰ παιδιά; ποῦ στε οἱ Μποτσαραῖοι.
 Πολλὴ μαυρίλα πλάκωσε, πεζοῦρα καὶ καβάλλα;
 Δὲν εἶναι μιά, δὲν εἶναι δυό, δὲν εἶναι τρεῖς καὶ πέντε·
 Εἶναι χιλιάδες δεκοχτώ, χιλιάδες δεκαννέα.»
 «Ἄς ἔρτουν οἱ παλιότουρκοι, τίποτε δὲν μᾶς κάμουν,
 «Ἄς ἔρτουν πόλεμο νὰ διοῦν καὶ Σουλιωτῶν τουφένια,
 Νὰ μάθουν Λάμπρου τὸ σπαθί, Μπότσαρη τὸ τουφένι,
 Τ' ἄρματα τῶν Σουλιωτισσῶν, τῆς ἔακου μένης Χάιδως.
 «Ο πόλεμος ἀρχίνησε κι' ἀνάφαν τὰ τουφένια
 Τὸν Ζέρθα καὶ τὸν Μπότσαρη ἐφώναξε̄ ὁ Τζαβέλας
 «Παιδιὰ μ', ἥρθ' ὡρα τοῦ σπαθιοῦ κι' ἀς πάφη τὸ τουφένι·
 «Δὲν εἶναι, λέγ' ο Μπότσαρης, σπαθιοῦ καιρὸς ἀκόμα.
 Παιδιὰ, σταθῆτε στὸ κουντρέ, βαστάτε τὸ λιθάρι,
 Γιατ' εἶν' οι Τούρκ' ἀμέτρητοι καὶ λίγ' εἶν' οι Σουλιώται.»
 «Μωρὲς τί σκιάζεστε, παιδιά, Τζαβέλας ματαλέγει·

“Ακόμα τοὺς φυλάγομε τοὺς σκύλους τε? Ἀρδανίταις;»
 Πιάνουν καὶ σπάνουν δλοι τους ταῖς θήκαις τῶν σπαθιῶν τοὺς
 Τοὺς Τούρκους βάνουν μπροστά, τοὺς βάνουν σὰν κριάρια.
 Βελῆ πασᾶς τοὺς φώναξε νὰ μὴ γυρνοῦν ταῖς πλάταις,
 Κ' ἐκεῖνοι τ' ἀποκρένονταν πετῶντας τὰ τουφέκια.
 «Δὲν εἰν’ ἐδῶ τὸ Δέλβινο, δὲν εἶναι τὸ Βιδίνι.
 Εἶναι τὸ Σοῦλι τ' ἀκουστὸ στὸν κόσμον ἔακουσμένο,
 Εἶναι τὸ Λάμπρου τὸ σπαθί, τὸ τουρκοματωμένο,
 Πόνκαμε τὴν Ἀρδανίτια κι' ὅλη φορεῖ τὰ μαῆρα,
 Κλαίγουν μανάδες γιὰ παιδιά, γυναῖκες γιὰ τοὺς ἄντρες.»

ΑΛΕΣΤΑ!

(*Αραμνήσεις ἀπὸ τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866.*)

“Ημέραν τινὰ περὶ τὴν δεῖλην, ὁ πατήρ μου ἐκάθητο εἰς
 τὴν συνοικίαν Πλάκα μετὰ τοῦ Συμβουλοχαραλάμπη, ἐνδὲ
 λαμπροῦ νέου, δ ὅποῖς ἐφονεύθη μετά τινα καιρὸν εἰς μίαν
 μάχην. Ἡμην καὶ ἐγὼ ἐκεῖ. Μετ' ὀλίγον ἐφάνησαν ἀπέναντι
 ὀλίγον ἄνωθε τοῦ χωρίου, δύο η τρεῖς ἄνδρες κατερχόμενοι
 καὶ ὀδηγοῦντες ἡμίόνους φορτωμένους δπλα, τὰ ὅποια ἀπέ-
 στιλθον ὑπὸ τὰς τελευταίας ἀκτῖνας τοῦ ἥλιου. Ἡσαν τὰ νέα
 ὅπλα, τὰ ὅποια ἐστέλλοντο ἐξ Ελλάδος, οἱ σισσανέδες, οἱ ὅποιοι
 θ' ἀντικαθίστων τὰ καριοφίλια, τοὺς μουτσουνίγους, τοῖς
 λαζαρίναις καὶ τὰ λοιπὰ παλαιὰ τουφέκια. Ὁ πατήρ μου καὶ
 ὁ φίλος του κατελήφθησαν ὑπὸ ἐνθουσιώδους χαρᾶς καὶ
 ἔτρεξαν πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ χωρίου. Τὴν ἑσπέραν δὲ

ΚΡΗΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔφερεν εἰς τὸ σπίτι ὁ πατέρης μου ἓνα μικρὸν στολὴν καὶ μίαν συκοφάκην μὲν κιτρίνην λαβέν.

Τούρκους δὲν εἶχον ίδει ἀκόμη, μετὰ τὴν ἀναγύργησιν τῶν ιδικῶν μας. Μίαν φορὰν μόνον εἶχε διέλθει στρατός, ἀλλὰ μικρὰν τοῦ χωρίου ἐκ τῶν πρὸς νέτον νῦν φωμάτων. Καὶ ίσταμενοι ἐπὶ τῶν δωμάτων, τοὺς ἔβλεπαμεν κ' ἐπερνοῦσσαν, ἐπερνοῦσσαν, ὃς ἀτελεῖωτος γραμμῆς μισθιήκων. Ἐνθυμοῦμαι δὲ θεῖ αἱ γυναικεῖς παρωμοίαζον τὴν γραμμῆν αὐτῶν μὲν κτένι : Γιάε, κτένι, κτένι ! Ἐλέγετο δὲ θεῖ η̄ παράκαμψις αὕτη τοῦ χωρίου μας ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ὥφειλετο εἰς ἐνεργείας τῶν ὅριογχωρίων μας Τούρκων, εὐγνωμοιούντων διότι δὲν εἶχον πυρποληθῆ ἀι σίκιαι τῶν.

Ἄλλα τώρα ἀπὸ τὰ τουρκικὰ σπίτια τοῦ χωρίου μᾶς δὲν ἔμενε πέτρα ἐπὶ πέτρας. Διὰ τοῦτο τοὺς ἐπεριτέναμεν ἀπὸ ήμέρας εἰς ήμέραν, καὶ οἱ χωριανοί μας ἔκρυπτον δι τι εἶχον εἰς σπίλαια, ίδιας εἰς τὸ μέγα σπίλαιον τῆς Βίγλας, διου εἶχον καταφύγει καὶ πολλαὶ σίκογένειαι, εἰς διαφόρους ἄλλας κρύπτες καὶ εἰς πίθους, τοὺς ὅποίους ἔθαπτον εἰς τὴν γῆν. Καθ' ἑάστην ἀγγέλματα περὶ ἐμφανίσεως Τούρκων διέσπειρον τὸν πανικὸν καὶ ἡκούετο η̄ κραυγὴ τοῦ κινδύνου : « Ἀλέστα ! », μετὰ μικρὸν δὲ διεψεύδοντο, ἵνα ἐπαναληφθῆσι μετ' ὀλίγον.

Ἄλλ' ἦλθε καὶ ήμέρα καθ' οὐν η̄ ἀπαισία εἰδῆσις δὲν διεψεύσθη. Ήποτε δὲν θὰ λησμονήσω τὴν φοβερὰν ἔκείνην ήμέραν, ἡς τὰ συιθάντα παραμένουσιν ἐναργέστατα εἰς τὴν μνήμην μου. Ἐδρεγε δυνατὰ καὶ ἔθρόντα. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς καταιγίδος ἡκούσθησαν πυροβολισμοὶ μεμακρυσμένοι. Καὶ μετ' ὀλίγον διέτρεψε τὸ χωρίον ἀπειρος θρηγώδης βοή, ἐν μέσῳ τῆς ἐποίας διέκρινα τὴν φοβερὰν κραυγὴν τοῦ κινδύνου :

— Αλέστα!

“Η μάννα μου έδραμεν έξω, ώς άλλοι φρονοῦσα, πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός μου. Τὴν στυγμὴν δὲ ἐκείνην διήρχετο ὁ Μανώλης δὲ Πατούχας μετά τινος ἄλλου καὶ, πυροβολήσαντες εἰς τὸν ἀέρα, ἀνεκράνγασαν:

— Στὸ ἄρματα, παιδιά, σὲ τὸ ἄρματα!

Καὶ ἡκούετο ἡ κραυγὴ ἀποικαρυνομένη, ὡσεὶ ἐπανελαμβάνετο ὑπὸ τῆς ἥχος:

— Στὸ ἄρματα, ! σὲ τὸ ἄρματα !

Ἐστεκα ως ἀπολιθωμένος πλησίον τῆς θύρας καὶ ἔβλεπον ἄνδρας καὶ γυναῖκας τρέχοντας ὑπὸ τὴν βροχήν, ἀπευθύνοντας πρὸς ἄλλογλους βραχείας ἐρωτήσεις καὶ παρερχομένους. Ό ἀδελφός μου Χαραλάμπης, δέ ποτος εἶχε γεννηθῆ πρὸ δύο ἡ τριῶν μηνῶν, ώς ἐὰν συνησθάνετο καὶ αὐτὸς τὸν κίνδυνον, ἐκραύγαζεν ἀπὸ τοῦ λίκνου του πάση δυνάμει.

Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθε τρέχων δὲ πατήρ μου, τεταραγγιένος καὶ διάδροχος, κατέπιν δὲ αὐτοῦ ἡ μήτηρ μου, ἀποστάζουσα καὶ αὐτὴ ἐκ τῆς βροχῆς καὶ ἔκφρων ἐκ τοῦ τρόμου.

— Παιδιά μου ! ἀνεβόησε μὲ κραυγὴν μητρικοῦ δέους.

Καὶ δραμοῦσα ἥρπασεν ἐκ τοῦ λίκνου τὸν ἀδελφόν μου καὶ ἔπειτα ἐμὲ καὶ μᾶς ἔσφιγγεν ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς μανιεδῶς, ἑτοίμη νὰ φύγῃ, νὰ πάρῃ τὰ βουνὰ διὰ νὰ μᾶς κρύψῃ, νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τοὺς ἐπερχομένους Τούρκους. Τότε εἰσῆλθον διάφοροι χωριανοὶ εἰς τὸ σπίτι μας, ἀνδρες καὶ γυναικες, δῆλοι σαστισμένοι, μουσκευμένοι ὑπὸ τῆς βροχῆς, χειρονομοῦντες καὶ κινούμενοι μὲ τὴν νευρικὴν ζωηρότητα παραφρόνων. Ἐν μέσῳ τῆς συγχύσεως ἐκείνης ἡκούσθη μεμα-

κρυσμένος καὶ μόλις αἰσθητὸς ἡχὸς σαλπίγγων, αἱ ὅποιαι ἐσάλπιζον πορείαν μετὰ πολλῆς γοργότητος, πάτεις με πατῶ σε. Ἡ φρίκη τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν περιγράφεται. Μία νεᾶνις, γειτονοπούλα μιας, ως ὑπὸ αἰφνιδίας παραφροσύνης καταληφθεῖσα, ἥρχισε νὺν κτυπᾷ μὲ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν μηρῶν μηρῶν της καὶ ἀνεψώγει γοερῶς:

— Ἐφτάξανε! ἐφτάξανε!

Ἐκ τῆς ὁδοῦ ἀντίχει ποδοβολητὸς ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν φευγόντων, ἐλαυνομένων ὑπὸ τοῦ πανικοῦ, ἐντὸς τῆς βροχῆς. Καὶ δὸς ποδοβολητὸς ἐκεῖνος κατέστη ταχύτερος, ἀνωμαλώτερος, παραφρώτερος, ὅταν ἡκούσθησαν αἱ σάλπιγγες, αἱ ὅποιαι ἐπληγσίαζον ἀπαύστως, ώς ἀπειλή. Ἡ δὲ γειτονοπούλα μας ἐπανελάμβανε κτυπῶσα τοὺς μηρούς της:

— Ἐφτάξανε! ἐφτάξανε!

Τότε παρεσύρθημεν καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ χειμάρρου τοῦ πανικοῦ καὶ ἀγνοῶ πῶς, μετά τινα λεπτά, εὑρέθην ἐπὶ τῶν γονάτων μιᾶς θείας μου ἵππευούσης, τυλιγμένος ἐντὸς μαλλινού καπότου, ἐν μέσῳ πλήθους χωριανῶν, πρὸ πάντων γυναικῶν καὶ παιδίων, ἀγνωρίστων ἐκ τῆς βροχῆς καὶ τοῦ τρόπου. Ἡ μήτηρ μου ἦτο πληγσίον μου, καθημένη ἐπὶ τοῦ ἡμίδου μας καὶ κρατοῦσα εἰς τὴν ἀγκάλην της τὸν ἀδελφόν μου. Προηγεῖτο δὲ δὸς πατήρ μου, διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς ἐλκων ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ τὸν ἡμίονον, διὰ δὲ τῆς ἄλλης κρατῶν τὸ τουφέκι του. Καὶ τὰ σαλπίσιατα ἡκούοντο εὐκρινέστερα, ἐντονώτερα, καλπάζοντα, ἐπιτείνοντα τὴν φρενητιώδη σπουδὴν καὶ τὴν σύγχυσιν τοῦ πλήθους, τὸ ὅποιον ἔφευγεν ὑπὸ τοὺς καταρράκτας τῆς βροχῆς, ώς ποίμνιον προβάτων μαστιζομένων, καταδιωκομένων ὑπὸ οὐρλιαζόντων λύκων,

ἀλληλοεπατομένων, παραστρομένων ἐν τέλη οὐ περιθεοῦς, οὐ περιμοιριένου ἐνστίκτου. Ηάντες γάρ σι απηγλοί, ὅσαι εἰσφοροῦντο μηδὲν ουσιώσιν οὐ περιερχομένων ἔχθρων, μὲν μορφὴς ἐξηγριωμένας οὐ περιπτούσεως. Ἐκ διαλειπτῶν μάτων μόνον γάρ κούνετο φωνὴ γυναικός, ἐπικαλουμένης τὴν δὲ θύψους ἀντιληφθεῖν :

«Παναγία μου, πρόφταξε ! »

Ως συνοδεῖα ἀλλοφρονούντων φαντασιάτων, φευγόντων ἐν μέσῳ τῆς τεφρᾶς διμήχλης τῆς βροχῆς, παραμένει εἰς τὴν μνήμην μου ἡ περιδεής ἐκείνη φυγῆ, ἐκ τῆς δποίας, ἡ πνευστίασις καὶ ἡ ἀγωνία ἀνεπέριπετο ὡς ἀπειρος στεναγμὸς ἀθλιότητος καὶ ὀδύνης. Ολιγίστας λεπτομερείας κατάρθωσε ν' ἀντιληφθῇ καὶ συγκρατήσῃ ἡ παιδική μου μνήμη καὶ αὐτὰς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διορίστους, ἀσημάντους, μισάς, ὡς ἐντυπώσεις ἐξ ἀριστοτοιχίας ἀστραπηδὸν βαινούσης. Μέλιν γραταν, τὴν δποίαν ἐσήκωνεν, ὡς παιδίον, ὃ μίός της μικράν τινα κόρην, ἡ δποία εἴλης μίαν αἰγαίην μούνους, ἵππους, φορτωμένους μὲ διάφορα πράγματα ἀναμίξ, ὅπως τὰ ἥρπασαν ἐν τῇ συγχύσει τοῦ πανικοῦ ἔνα χωριανόν μας, Συνήν διόμιτι, ὁ δποίος ἦτο ἀναίσθητος ἀπὸ τὴν μέθην καὶ τὸν δποίον ἐπαρακράτουν, ὡς διθενῆ, ἐπὶ τοῦ ἥμιδνου του οἱ συγγενεῖς του· βρέδια τὰ δποία ἔτρεχον ὡς οἰστρηγλατούμενα

Ἄκολουθή σαντες τὸν παρὰ τὸ χωρίον βαθὺν αὐλῶνα, ἐφθάσαιεν μετὰ δέκα περίπου λεπτὰ εἰς τὴν εἰσόδον χαράδρας, διόπθεν φαίνεται ἐν πλαγίοι τὸ χωρίον. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐκρότησε μέγας πυροβολισμός, τὸν δποίον ἐπανέλαβεν, ἐν παρατεταμένῳ κυματισμῷ βοῆς ἡ γῆ τῆς χαράδρας. Καὶ δλαί αἱ γυναικες ἀνεβόγησαν μιᾷ φωνῇ :

— Παναγία παρθένα μου !

Αἱ σάλπιγγες ἐσιώπησαν διὰ μᾶς καὶ ὁ συμπυροβολοῖσις
ἐπανελήφθη φοβερώτερος, παρατεταμένος, ἐν παμέγιστον
χρόνῳ !

— Ετραχύρων τσοι ! ἀνεψώνησεν εἰς τῶν ἀγδρῶν.

Ο δὲ οἰνοδαρής Συνῆς, τίς οἶδεν εἰς ποίαν ξεφάντωσιν
δνειρευόμενος διὰ παρίστατο, ἐπεψώνησε μὲ τραυλὴν φωνήν :

— Έδίξα !

Ο πατήρ μου μᾶς ἡσπάσθη ἐν συγκινήσει, εἴπε λέξεις
τινὰς πρὸς τὴν μητέρα μου καὶ ἔδραμεν δπίσω πρὸς τὸ χω-
ρίον μετ' ἄλλων ἀνδρῶν,οἱ ὅποιοι, ἀποικιαρυνόμενοι, ἔλεγον
πρὸς τὰς γυναικας καὶ τὰ τέκνα των :

— Εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ !

Μία νεαρὰ γυνή, ὑψηλὴ καὶ ώραία, ωχρὰ ἐκ τῆς συγκι-
νήσεως, ἡ δοποία ἐκράτει νήπιον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, ἐστα-
μάτησεν ἐπὶ μικρὸν καὶ παρετίθει πρὸς τὸ χωρίον. Τὴν
ἀνεγνώρισα ἡτο ἡ Πηγὴ ἡ σύζυγος τοῦ Πατούχα, τοῦ ση-
μαιοφόρου μας, δστις ἐφαίνετο εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ χω-
ρίου, μὲ τὸ γιγαντιαίον του ἀνάστημα, πλησίον τῆς ση-
μαίας. Τὴν ἥκουσα δὲ λέγουσαν :

— Η Παναγία νὰ σὲ σκέπη, Μανώλη μου !

Ο κρότος τῶν ὅπλων δὲν ἐπαυσε πλέον ἀποτελῶν φρικτὸν
ἀντίλαλον ἐν τῇ χαράδρᾳ διὰ τῆς ὅποιας ἐπορευόμεθα. Τώρα
ταὶ γυναικες ἐκλαιον ἐκλαιομεν δλοι, γυναικες καὶ παιδιά· ἐκ
διαλειμμάτων δέ, ὡς ἐπιφδες τοῦ θρήνου ἐκείνου, ἥκούσοντο αἱ
περίτρομοι ἀναφωνήσεις τῶν γυναικῶν :

— Παναγία μου, βλέπε τοσοὶ χριστιανούς!

— Παρθένα μου, πρόφταξε!

“Οταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς χαράδρας, ή βροχὴ εἶχε πάνυσει. Οἱ χριστιανοὶ μαχυταί, εἶχον ἀναγκασθῇ ὑπὸ τῶν ὑπερτέρων δυνάμεων τοῦ ἔχθρου νὰ καταλίπωσι τὸ χωρίον· ὑποχωροῦντες δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν καὶ ἀναχαιτίζοντες τὴν προέλασιν τῶν Τούρκων, εἶχον καταλάβει τὰ ἐνατέρωθεν τῆς φάραγγος ὑψώματα, ὅταν ἡμεῖς ἐφθάναμεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, τὸ δποῖον ἡ φάραγξ διατέμνει.

Ἐκεῖθεν ἐφαίνετο δλόκληρον τὸ χωρίον μετὰ τῆς πρὸ αὐτοῦ κοιλάδος. Ἡμην δμως τόσον τεταραγμένος τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐκ τῶν κρότων καὶ τῶν συγκινήσεων, ὥστε ἡ μνήμη μου διετήρησε μόνον συγκεχυμένην εἰκόνα τοῦ χωρίου, κεκαλυμμένου ὑπὸ καπνοῦ, ἐν μέσῳ τοῦ δποίου διεκρίνοντο μικροὶ μικροὶ οἱ Τούρκοι. Τοῦτο μόνον ἐνθυμοῦμαι σαφῶς, ὅτι ὑπερθεν τοῦ χωρίου εἶχε σχηματισθῇ μέγα οὐράνιον τόξον καὶ διεπί τινος οἰκίας ἐκυμάτιζεν ἡ τουρκικὴ σημαία, μικρὰ ἐκ τῆς ἀποστάσεως, ἀλλ’ εὐδιάκριτος ὡς ἐκ τῆς αίματηρᾶς ποκκινάδας της.

Ἐξηκολουθήσαμεν ἀναβαίνοντες πρὸς τὰ ὅρη. Ἀλλὰ τώρα ἐφαινόμεθα ἐκ τοῦ χωρίου, καὶ ἔξαφνα σφαιρα τηλεβόλου διῆλθε ὑπερθεν τῶν κεφαλῶν μας μετὰ βρύσου τρομακτικοῦ. Ταύτην ἐπηκολούθησεν ἄλλη, καὶ ἄλλη, σχεδὸν ἀλλεπάλληλοι, καὶ τὸ ἄθλιον πλήθισ ἐκάμφθη ὑπὸ τοῦ δέους, ἐν βοῇ τρόμου, τὸ στάχυα λυγιζόμενα ὑπὸ τὴν πνοὴν θυέλλης. Ἐπλησιαζόμεν δὲ εἰς τὴν ὁρφῦν τοῦ βουνοῦ, ὅπισθεν τοῦ δποίου θὰ ἡμεθα ἀσφαλεῖς κατὰ τῶν βλημάτων, δτε ἡκούσθη κρότος φοβερός, συνοδευθεὶς ὑπὸ κραυγῶν τρόμου: Παναγία μου! Πα-

ναγία μου! Έγώ δὲν είδον τίποτε, ἀλλὰ βραδύτερον ἔμαθα
ὅτι μία δρίς, πεσοῦσα, κατεκερμάτισε τὸν νεανίαν, ὅστις ἐσή-
κωνε τὴν γηραιὰν μητέρα του· ἦ δὲ παραλυτικὴ γραῖα δὲν
ἔπαθε τίποτα!

“Οταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κορυφήν, τὸ χωρίον ἐπυρπολεῖ-
το. Ἐκ τῆς οἰκίας μας καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων ἀνεδίδετο χον-
δρὸς μαῦρος καπνός. Καὶ ἤκουσα τὴν μητέρα μου ἀναφωνοῦ-
σαν μετ' ἀνεκφράστου μίσους καὶ ἀπελπισίας.

— “Ἄχ, σκύλοι! πῶς μᾶς ἐκάμετε!

I. Κορδυλάκης.

Ο ΚΙΤΣΟΣ

(Δημοτικὸν ἔσμα)

Τοῦ Κίτσο' ἦ μάννα κάθεται στὴν ἄκρη στὸ ποτάμι.
Μὲ τὸ ποτάμι μάλωνε καὶ τὸ πετροβολοῦσε.
«Ποτάμι μου, λιγόστεψε, ποτάμι, στρέψε πίσω,
Γιὰ νὰ περάσω ἀντίπερα πέρα στὰ κλεφτοχώρια
‘Οπῶχουν κλέφταις σύνοδο, ὁπῶχουν τὰ λημέρια.»
Τὸ Κίτσο τὸν ἐπιάσανε καὶ πᾶν νὰ τὸν ιρεμάσουν
Χίλιοι τὸν πᾶν ἀπ' διμπροστὰ καὶ δυὸ χιλιάδες πίσω.
Κι' δλοξοπίσω πήγαινε ἥ μαύρη του μαννοῦλα
Μοιριολογοῦσε κ' ἔλεγε, μοιριολογῷ καὶ λέγει:
«Κίτσο μου, ποῦ ναι τ' ἄρματα τὰ ἔρμα τὰ τσαπράζια; »
«Μάννα λωλή, μάννα τρελλή, μάννα ξεμυσαλισμένη,

Δὲν κλαῖς τὰ μαῦρα νιᾶτα μου, δὲν κλαῖς καὶ τὴν ἀντρειά μου,
Μὸν κλαῖς τὰ ἔρια ἄρια, τὰ ἔρια τὰ τσαπράζια.»

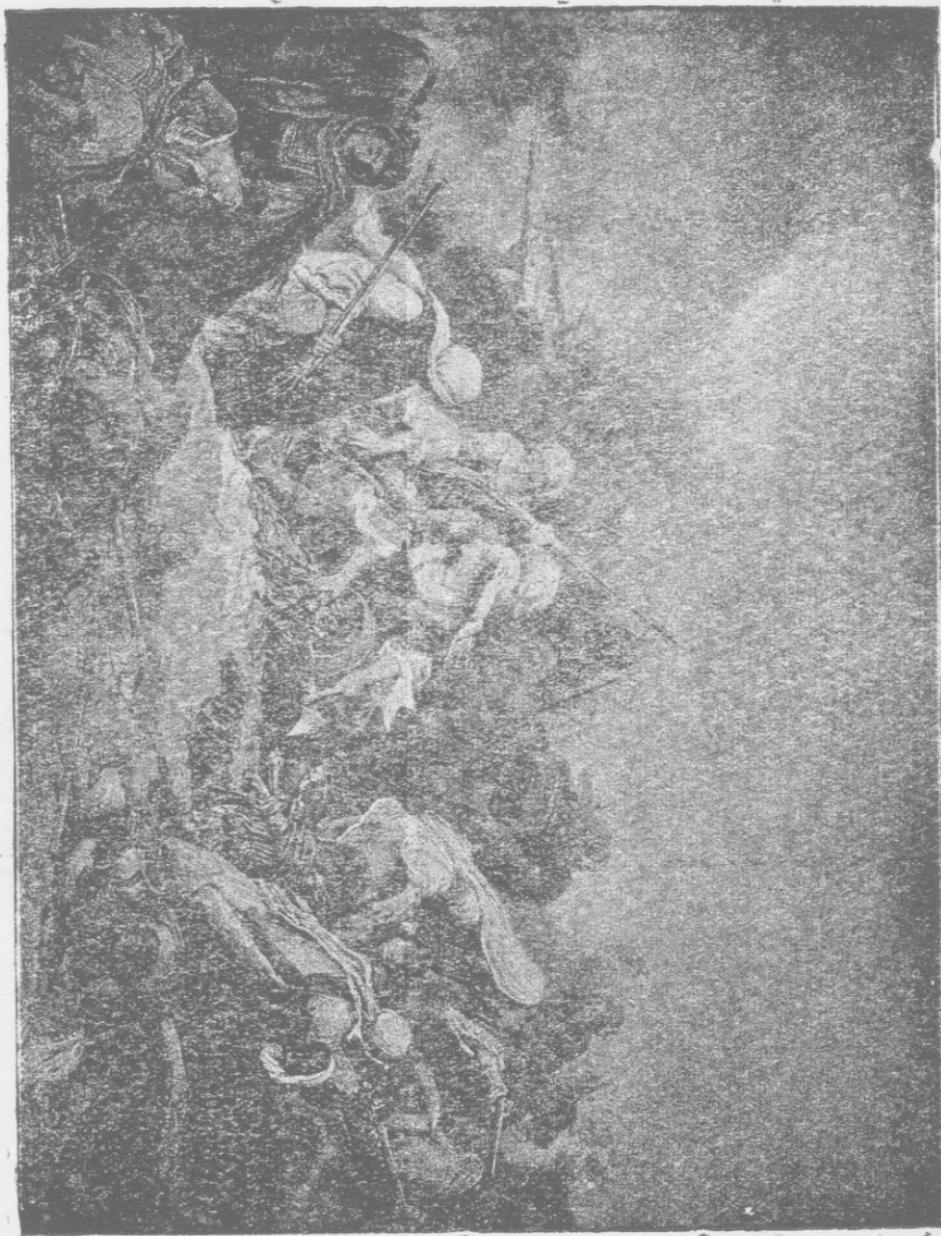
ΠΤΩΣΙΣ ΣΟΥΓΛΙΟΥ

(Δημοτικὸν ἄσμα)

Ἐνα πουλάκι ξέθγαινε ὅπε μέσ' ἀπὸ τὸ Σοῦλι.
Εἶχε θολὰ τὰ μάτιά του καὶ μαῦρα τὰ φτερά του
Παργιώταις τὸ ῥωτίσανε, Παργιώταις τὸ ῥωτοῦνε
«Πουλάκι ποῦθεν ἔρχεσαι ; πουλάκι ποῦ πηγαίνεις ;»
«Ἀπὸ τὸ Σοῦλι ἔρχομαι καὶ στὴ Φραγκιὰ πηγαίνω.»
«Πουλάκι, πές μας τίποτα, πές μας καλὰ μαντάτα.»
«Ἄχ, τί μαντάτα νὰ σᾶς πῶ ; τί νὰ ὕστερος μολογήσω,
Πήραν τὴν Κιάφα τὴν κακή, πήρανε καὶ τὸ Κισιγκι
Κ' ἔκαψαν τὸν καλόγερο μὲ τέσσερες νοιάτους.»

Τ Ε Λ Ο Σ

ΖΟΥΛΙΩΣΣΕ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πολιορκία Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν	Σελ.
Ἄραδων (Σπ. Ζαμπέλιος)	» 3
Ο Κατσαντώνης (Δημοτικὸν ἄσμα)	» 10
Ο ἀνδριάς Γρηγορίου Ε'. πατριάρχου Κωνσταν-	
τινουπόλεως ('Αριστοτέλης Βαλαωρίτης)	» 11
Διονύσου πλοῦς ('Αλέξ. Ρ. Ραγκαβῆς)	» 17
Μερόπη (Δημ. Ν. Βερναδάκης)	» 29
Ο Διᾶκος (Δημοτικὸν ἄσμα)	» 50
Ο Μπουκουδάλας (Δημοτικὸν ἄσμα)	» 52
Λάμπρος Κατσώνης (Κ. Παπαρρηγόπουλος)	» 52
Ο γεροκαπετᾶνος ('Αχ. Παράσχος)	» 65
Ἡ τοῦ Ἀκαθίστου ὅμινου ἀκολουθία (Κ. Πα-	
παρρηγόπουλος	» 68
Ματρόζος (Γ. Στρατήγης)	» 70
Ο Ἄγγελος τῆς ἐν Μαραθῶνι νίκης ('Αριστ. Ηρο-	
βελέγγιος)	» 75

· Ή Όλυμπία (Αημ. Βικέλλας).....	»	80
· Ο Λάμπρος Τζαβέλας (Δημοτικὸν ἔσμα) ...	»	83
· Αλέστα (ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866). (Ιω. Κονδυλάκης)....	»	84
· Ο Κίτσος (Δημοτικὸν ἔσμα).....	»	91
Πτῶσις τοῦ Σουλίου (Δημοτικὸν ἔσμα)....	»	92
Περιεχόμενα.....	»	93

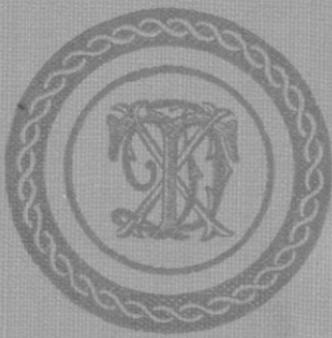

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
Δ. Χ. ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΥ

1910

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής